

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİÇAĞ TARİHİ ANABİLİMDALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

18. YÜZYILDA ADRIYATİK’TE KORSANLIK:
ÜLGÜN ÖRNEĞİ

Melik SELETLİ

2501181096

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Mahmut AK

İSTANBUL – 2023

ÖZ

18. YÜZYILDA ADRIYATİK'TE KORSANLIK: ÜLGÜN ÖRNEĞİ

Melik SELETLİ

Akdeniz’de korsanlığın 17. yüzyılda yükselişe geçmesiyle birlikte Adriyatik’te de korsanlık faaliyetleri artmıştır. Bunun önemli nedenlerinden biri 16. Yüzyıl sonunda Osmanlı Devleti’nin Adriyatik’in doğu kıyılarını fethederek Ülgün ve civarındaki bölgede hâkimiyet sağlamasıdır. Nitekim Osmanlı himayesine giren Ülgünlüler Adriyatik’te ticaret yapan Venedik ve diğer yabancı devletlerin tüccar gemilerine saldırılar düzenleyerek korsanlık yapmışlardır. Böylece Adriyatik’teki ticaret büyük oranda zarar görmüştür.

Berberi korsanların Adriyatik’e girip Ülgünlü korsanlarla ittifak yaparak Akdeniz’in farklı bölgelerinde korsanlık faaliyetlerinde bulunmaları oldukça dikkat çekmiştir. Bu durumun 18. yüzyılda uluslararası bir korsanlık problemi haline gelmesinden dolayı Osmanlı Devleti çeşitli yollara başvurarak Ülgün korsanlığını ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Venedik, Akdeniz, Adriyatik, Ülgün, Korsanlık

ABSTRACT

PIRACY IN ADRIATIC IN THE 18th CENTURY: THE EXAMPLE OF ULCINJ

Melik SELETLİ

Piracy flourished in the Adriatic with the development of piracy in the Mediterranean in the 17th century. One of the main causes is that the Ottoman Empire captured the Adriatic's eastern shores at the end of the 16th century and established supremacy in Ulcinj and the surrounding region. In fact, the Ulcinj people assaulted merchant ships from Venice and other foreign states sailing in the Adriatic and engaged in piracy. As a result, trade in the Adriatic was severely disrupted.

The fact that Barbary pirates reached the Adriatic, formed an alliance with Ulcinj pirates, and engaged in piracy in other parts of the Mediterranean drew attention. Since this situation became an international piracy problem in the 18th century, the Ottoman Empire attempted to combat Ulcinj piracy through a range of strategies.

Keywords: Ottoman Empire, Venice, Mediterranean, Adriatic, Ulcinj, Piracy

ÖNSÖZ

Bu çalışma 18. yüzyılda Adriyatik'te meydana gelen korsanlık faaliyetleri çerçevesinde Ülgün korsanlığını esas almıştır. Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki etkisinin azalmaya başladığı bir dönemde Adriyatik'in doğu kıyılarında bulunan ve Osmanlı Devleti'ne tabi olan Ülgünlü denizcilerin korsanlık faaliyetlerini ve bu korsanların bölgedeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

16. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı himayesine giren Ülgün sonraki yüzyıllarda Adriyatik'in en meşhur korsan yatağı haline gelmiştir. Ele aldığımız dönemde ise Ülgünlü korsanların faaliyetlerinin zirveye ulaşmasıyla birlikte Osmanlı merkezi yönetiminin bu korsanlarla nasıl başa çıkmaya çalıştığı ön plana çıkmıştır. 18. yüzyılda uluslararası bir problem haline gelen Ülgünlü korsanların ticaret, esaret ve ganimet gibi temel konulardaki rolleri incelediğimiz dönem içerisinde ele alınmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde Adriyatik'in bölgesel yapısından bahsedilerek Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da ve Adriyatik kıyılarında tesis ettiği idare açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Ülgün'ün Osmanlı-Venedik rekabeti çerçevesinde Osmanlı'nın hâkimiyetine girmesi hususu incelenmiştir.

İkinci bölümde Ülgünlü korsanların 18. Yüzyılda Adriyatik'teki korsanlık faaliyetleri incelenmiştir. Diğer yandan bu korsanların faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için sıklıkla kullandıkları gemiler ve limanlar açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca ele geçirdikleri esir ve ganimetin durumu hakkında da bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise Ülgünlü korsanların bu dönemde Garb Ocakları korsanlarıyla işbirliği yaparak bölgede gerçekleştirdikleri korsanlık faaliyetleri incelenmiştir. Öte yandan uluslararası antlaşmalara konu olan Ülgünlü korsanların bu dönemde Osmanlılar tarafından yabancı devletlere verilen ahidnamelerdeki durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Ülgün korsanlığını engellemek için Osmanlı

merkezi yönetiminin ne tür yollara başvurduğu ve ne kadar başarılı olduğu hususu üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanma safhasında desteklerini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Mahmut AK'a öncelikle teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez konusu seçiminde ve çalışmalarım sırasında bana rehberlik eden Dr. Öğr. Üyesi Özgür ORAL'a şükranlarımı sunarım. Tezimi hazırlarken kaynaklara ulaşmam konusunda destek olan İSAM Kütüphanesi personeline ve tez yazım sürecinde daima yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Mehmet GÖK'e teşekkürlerimi sunarım.

Melik SELETLİ
İSTANBUL-202

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ADRİYATİK'TE OSMANLI DEVLETİ VE ÜLGÜN

1.1. ADRİYATİK KIYILARINDA VE BALKANLARDA OSMANLI İDARESİ...	5
1.2 OSMANLI-VENEDİK REKABETİNDE ÜLGÜN.....	9
1.3. OSMANLI HAKİMİYETİNDE ÜLGÜN.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

ADRİYATİK'TE BİR KORSAN ÜSSÜ: ÜLGÜN

2.1. 18. YÜZYILDA ADRİYATİK'TE ÜLGÜNLÜ KORSANLARIN FAALİYETLERİ.....	17
2.1.1. Korsan Limanları.....	25
2.1.2. Korsan Gemileri.....	28
2.1.3. Esirler.....	32
2.1.4. Ganimetler.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADRİYATİK'TE GARB OCAKLARI KORSANLARI VE ÜLGÜNLÜ

KORSANLAR

3.1. GARB OCAKLARI BAYRAĞI ALTINDA ÜLGÜN KORSANLIĞI.....	40
3.2. 18. YÜZYIL AHİDNAMELERİNDE ÜLGÜN KORSANLIĞI.....	46
3.2.1. Pasarofça Antlaşması.....	47
3.2.2. Belgrad Antlaşması.....	50

3.2.3. 1740 Sicilya Ahidnamesi.....	52
3.2.4. 1782 İspanya Ahidnamesi	54
3.3. ÜLGÜN KORSANLIĞINA KARŞI MÜCADELE.....	57
SONUÇ.....	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER.....	77

KISALTMALAR LİSTESİ

A. e.	: Aynı Eser
A. g. e.	: Adı Geçen Eser
A. g. y.	: Adı Geçen Yayın
A. y.	: Aynı Yayın
bkz.	: Bakınız
BOA	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
Bs.	: Baskı
C.	: Cilt
Çev.	: Çevirmen
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
Nr.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Yay. haz.	: Yayına hazırlayan

GİRİŞ

Osmanlı Devleti kurulduktan bir süre sonra Balkanlara geçmiş ve buradaki hızlı fetihleri neticesinde Adriyatik kıyılarına ulaşmıştı. Osmanlıların Adriyatik Denizi'ndeki hâkimiyet politikası hakkında fikir sahibi olabilmek için Osmanlıların, Adriyatik kıyısında olan devletlerle olan münasebetlerine bakmak gerekir. Osmanlıların Sırplarla, Arnavutlarla ve Rum despotlarla yaptığı mücadeleler sonuç vermiş ve böylece Adriyatik'in güney doğu kıyılarında bir Osmanlı hâkimiyeti başlamıştır. Osmanlılar, bu sayede Venedik'le de sınır komşusu olmuş, onlarla Adriyatik hâkimiyeti için mücadele içerisine girmiştir. Bu iki devletin bu bölgede hâkimiyet elde etme çabaları büyük ölçüde 1573 barışı ile son bulmuş ve iki devlet arasındaki bölgesel sınır böylelikle şekillenmiştir. 17. yüzyıl savaşlarının Adriyatik'e yansımaları olsa da, sınırlarda büyük değişikliklere yol açmamıştır.

Osmanlı Devleti'nin Adriyatik'te Venedik ile olan mücadelesinin önemli bir kısmını korsanlık meselesi oluşturmaktaydı. Coğrafi olarak tüccarlar ve korsanlar için eşsiz limanlara sahip olan Adriyatik'in Doğu kıyılarının Osmanlı hâkimiyeti altına girmesiyle bölgedeki Osmanlı korsanları başta Venedik gemileri olmak üzere Adriyatik'te faaliyet gösteren Avrupalı devletlere ait tüccar gemilerine karşı faaliyet göstermişlerdir. Özellikle İnebahtı Savaşı'ndan sonra Adriyatik kıyılarında korsanlık faaliyetleri yükselişe geçmiş ve 18. yüzyıl başlarına kadar bu bölge çeşitli korsan gruplarının yoğun faaliyetlerine sahne olmuştur. Bu korsan grupları ise, Garb Ocakları korsanları, Venedikli korsanlar, Avlonya, Draç, Ülgün ve Nova gibi Adriyatik kıyılarındaki liman kentlerinin korsanları ve Uskoklardır.

Garb Ocakları korsanları veya diğer Osmanlı korsanları 16. yüzyılın sonlarına kadar Adriyatik'e çok fazla girmiyorlardı. Ancak 16. yüzyılın sonlarına doğru Adriyatik'in Doğu kıyılarında bulunan Ülgün ve civar bölgelerin Osmanlıların eline geçmesiyle Adriyatik'te Osmanlı korsanlığı yükselişe geçmiştir. 1580'lerden sonra başka bölgelerde olduğu gibi Adriyatik'te de durum değişmiştir ve korsan gemileri yönlerini kuzeye çevirmeye başlamışlardır. Osmanlılar bu dönemde Adriyatik'in Doğu kıyılarının hâkimi durumundayken, diğer yandan Batı kıyılarına hâkim tek bir

güç yoktu. Ancak Adriyatik'in kuzeyinde bulunan Venedik'in, bu bölgede korsanlığın yükselişine kadar tek hâkim güç olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla Venedikliler Adriyatik'in kendilerine ait olduklarını belirterek bu bölgeyi Venedik Körfezi diye adlandırıyorlardı. Nitekim bu durum Osmanlı belgelerine de bu şekilde yansımış, Osmanlılar da Adriyatik'i bu şekilde adlandırmışlardır. Buradaki en önemli hâkim güç olan Venedik, gemi seyrüseferlerine de müdahalelerde bulunmuştur.

Öte yandan Adriyatik Denizi öteden beri aktif bir ticaret merkezi olmuştur. Bölgede Venedikli ve Dubrovnikli tüccarların yanında Osmanlı tüccarları da ticaret ile uğraşmaktaydı. Bölgedeki aktif ticaret ortamı, korsanların burada faaliyet göstermesinin başlıca nedeniydi. Dolayısıyla Adriyatik'te Uskok korsanlarından Venedik korsanlarına kadar bir çok korsan grubunu görmek mümkündü.

Osmanlı kıyılarında korsanların üs edindiği birçok bölge mevcuttu. Bu bölgelerin önde gelenleri ise Avlonya, Draç, Nova, Ülgün, İnebahtı kıyıları ve Mora'da bulunan Moton ve Koron kaleleridir. Avlonya, Müslüman korsanların Adriyatik kıyılarındaki en önemli üslerinden biriydi. Diğer yandan Adriyatik'te korsanlık yapan Ülgünlülerin elde ettikleri esir, ganimet ve gemileri satmak için sıklıkla ziyaret ettikleri bir yerdi.

Adriyatik'te faaliyet gösteren Osmanlı korsanlarının üs olarak kullandığı bir diğer yer ise Draç'tı. Draç hem deniz ticaretine hem de kara ticaretine açılan yollara sahip olduğundan korsanlar için vazgeçilmez bir üs niteliğindeydi. Zira Draç, Ülgünlü korsanların Avlonya gibi sıklıkla ziyaret ettiği bölgelerin başında gelmektedir. 17. yüzyıl başlarından itibaren Adriyatik'te korsanlık faaliyetlerinin artması ile Draç önemli bir korsan üssü haline geldi. Diğer yandan Draç, bölgedeki yerel yöneticilerin de korsanlıkla ilgilenmeye başlaması ve Garb Ocakları korsanlarının Adriyatik'e sıklıkla girip faaliyette bulunarak ele geçirdikleri gemi ve malları elden çıkardıkları önemli bir bölge haline geldi. Osmanlı merkez yönetimi ise bu durum karşısında kıyı bölgelerindeki korsan üssü olarak kullanılan bölge yöneticilerini korsanlık konusunda sürekli uyararak bu durumun önüne geçmeye çalışmıştır.

Osmanlıların hâkimiyetinde bulunan Adriyatik'in doğu kıyılarındaki en önemli korsan üslerinden biri kuşkusuz Ülgün'dü. Ülgün'de 1573 tarihinde Osmanlı topraklarına katılmasıyla birlikte korsanlık faaliyetleri de artmıştır. Nitekim Ülgünlü korsanlar bölgede oldukça aktif bir şekilde korsanlık faaliyetlerini yürüterek tüccar gemilerine saldırılar düzenlemekteydi. İlerleyen yıllarda daha fazla dikkat çekmeye başlayan Ülgünlü korsanlar, Adriyatik'e giren Garp Ocakları korsanları ile işbirliği yaparak faaliyet gösteriyorlardı. 18. yüzyıl başlarına doğru Uskok korsanlarının etkilerini yitirmesiyle beraber Ülgünlü korsanlar bu yüzyılda Adriyatik'in en aktif korsan gruplarından biri haline geldiler. Nitekim Ülgünlü korsanlar, bu yüzyılda Osmanlılar ile Avrupalı devletler arasında meydana gelen antlaşmalara ve Osmanlıların bu devletlere verdiği ahidnamelere konu olmuşlardır. Osmanlı merkez yönetimi tarafından gönderilen emir ve hükümlerde sürekli olarak uyarılmalarına rağmen de yüzyılın sonlarına kadar faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Adriyatik'teki korsanlık faaliyetlerinden en fazla etkilenen devlet ise Venedik olmuştur. Bölgede meydana gelen korsanlık faaliyetleri sadece ticari olarak zarar vermekle kalmıyor, aynı zamanda gasbedilen mallar, esir alınan tüccarlar ve batırılan gemiler neticesinde Venedik ticaretine sert bir darbe vuruyordu.

Adriyatik bölgesindeki korsanlık hakkında yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özellikle 18. yüzyıl Adriyatik bölgesi hakkındaki çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Ancak bölgeyi anlatan birkaç eser mevcuttur. Bunlardan ilki Catherine Bracewell'in *16. Yüzyılda Adriyatik'te Korsanlık ve Eşkiyalık: Senjli Uskoklar* adlı eseridir. Yazar bu eserinde genel olarak Uskok korsanlığı üzerinde durmuş ve bu korsanları sosyal, siyasi ve ekonomik yönleriyle incelemiştir. Adriyatik'le ilgili bir diğer eser ise İdris Bostan'ın *Adriyatik'te Korsanlık* adlı eseridir. Bostan bu eserinde Osmanlı, Venedik ve Uskok korsanlarının Adriyatik'teki korsanlık faaliyetlerinin üzerinde durmuştur. Diğer yandan 18. yüzyılda Adriyatik'te korsanlık bağlamında ele aldığımız Ülgün korsanlığı konusuna Bostan'ın eserinde değinilmiştir ancak eser 16. yüzyıl sonu ile 17. yüzyıl başlarını kapsamaktadır.

18. yüzyılda Adriyatik'te Ülgün korsanlığının mahiyetini kavrayabilmek için kuşkusuz Osmanlı Arşivindeki zengin katalogların mevcudiyeti büyük önem

arz etmektedir. Düvel-i Ecnebiye Defterleri ve Mühimme Defterleri araştırmanın temel kaynağını oluşturmaktadır. Diğer yandan Cevdet Hariciye ve Dahiliye gibi tasnifler de konunun anlaşılması açısından oldukça önemli belgeler içermektedir.

Düvel-i Ecnebiye ve Mühimme Defterlerindeki Ülgün ile alakalı hükümlerin büyük bir kısmı yabancı devlet elçilerinin ve tüccarların şikayetleri üzerine Osmanlı Devleti'nin Ülgün ve havalisini ikaz etmesiyle ilgilidir. Elçi ve tüccarların Ülgünlülerle ilgili şikayetleri her ne kadar çeşitlilik gösterse de genellikle korsanlık problemiyle ilgilidir. Bu korsanlık problemi daha çok Ülgünlü korsanların ahidnameli devletlerin tüccar gemilerine saldırmasından, gemilere içindeki eşya ve mürettebatla birlikte el konulmasından, ahidname ile kendilerine ticaret izni verilen tüccarların esir alınıp mallarına el konulmasından duyulan rahatsızlık ve bundan kaynaklanan zararların tazmini konusunda ortaya çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nin bu tür korsanlık problemleri karşısındaki tavrı ise Ülgün ve havalisindeki korsanların cezalandırılıp korsanlığın yasaklanmasından ibarettir.

Osmanlı kroniklerinde Ülgün korsanlığına dair bilgiler yok denecek kadar azdır. Ancak Osmanlı arşivi Ülgün korsanlığı hakkında zengin bilgiler içermekte, bu çalışmanın ana malzemesini bu yüzden Osmanlı arşiv kayıtları oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ADRIYATİK'TE OSMANLI DEVLETİ VE ÜLGÜN

1.1. ADRIYATİK KIYILARINDA VE BALKANLARDA OSMANLI İDARESİ

Adriyatik Denizi söz konusu olduğunda Arnavutluk ve İtalya kıyıları bölgedeki devletlerin hâkimiyet mücadelesi verdikleri karşılıklı iki yaka olarak karşımıza çıkar. Bu kıyıların Arnavutluk tarafının uç noktasında Avlonya'nın Linguetta Burnu bulunurken İtalya tarafının uç noktasında Otranto şehri bulunur.¹ Güneye doğru daralan bu iki kıyı karşılıklı olarak Adriyatik Denizi'nin girişi denilebilecek dar bir boğaz meydana getirmiştir. Arnavutluk kıyılarına hâkim olan Osmanlılar rahat bir şekilde Adriyatik Denizi'ne ulaşabiliyordu. Nitekim Avlonya² üzerinden İtalya ve İyon Adaları kıyılarına ulaşabilen Osmanlılar bu güzergâh üzerinden aynı şekilde Akdeniz'e de açılabilmekteydi. Osmanlılar Adriyatik'ten İyon Denizi'ne ulaşmak için Korfu Adası ile Rumeli sahili arasında kalan bölgeyi kullanmak zorundaydılar.³ Bu yüzden Osmanlılar Korfu'yu 1537 yılında kuşatma altına aldılar ancak başarısız oldular. Ünlü Osmanlı denizcisi Piri Reis, *Kitab-ı Bahriye*'de Korfu'nun öneminden bahsetmektedir. Nitekim Kemal Reis de, II. Bayezid'e, Korfu'yu Venedik için Adriyatik'te önemli bir kilit noktası olarak aktardığını görmekteyiz⁴. Dahası Venedik'in elinde sadece Korfu adası yoktu; Rumeli kıyılarında Venedik'e ait birçok liman bulunmaktaydı. Kâtip Çelebi, deniz savaşlarını ele aldığı eserinde Adriyatik'te Venedik ve Osmanlı'ya ait olan limanları ve adaları ayrıntılı bir şekilde belirtmiştir. Örneğin; Mora kıyıları yakınlarındaki Zaklisa ve Çuka adalarının Venedik hâkimiyetinde olduğunu belirtirken, diğer yandan Arnavutluk kıyılarında bulunan Preveze, Delvine, Avlonya, Dıraç,

¹ Fernand Braudel, **II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası**, C. I, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2019, s. 205-206.

² Machiel Kiel, "Avlonya", **DİA**, C. 4, İstanbul, 1991, s. 118.

³ İdris Bostan, "Korfu", **DİA**, C.26, Ankara, 2002, s. 201.

⁴ Piri Reis, **Kitab-ı Bahriye**, Ed. Bülent Arı, Ankara, Nurol Matbaası, 2002, s. 263.

İskenderiye, Nova, Leş, Bar ve Ülgün'ü Osmanlının Adriyatik kıyılarında bulunan önemli limanları olarak belirtmiştir.⁵

Osmanlıların Adriyatik Denizi'ndeki hâkimiyet politikasını anlamak için Osmanlıların ve diğer Adriyatik devletlerinin deniz sınırlarını İslam hukuku açısından değerlendirmek gerekir. Nitekim İslam hukuku çerçevesinden bakıldığında dünya iki parçaya bölünmüştür.⁶ Müslüman devletlerin oluşturduğu Dârü'l İslâm ve bütün bunların dışında kalan topraklar olan dârü'l hârb. İslâm inancına göre bu toprakların fethedilmesi gerekiyordu. Dolayısıyla Osmanlılar için Venedik İslâm hukuku açısından savaş halinde olunan bir devlettir.⁷ Bununla birlikte, İslam hukuku kaideleri uyarınca Osmanlı Devleti, dârü'l harbe mensup devletlere politik gerekçelerle bazı imtiyazlar verebilirdi. Bu durumda, dârü'l İslâm'la dârü'l harp arasında ara bir kategori olarak düşünülebilecek dârü's sulh kategorisi ortaya çıkardı. Osmanlılar ile Adriyatik'te hâkimiyet için mücadele eden Venediklilere ahidname verildiğinde bu devletin statüsü harbi devlet statüsünden müstemen devlet statüsüne dönüşür, böylelikle iki devlet arasında ticari ilişkiler mümkün hale gelirdi.

İslam hukukuna göre deniz dârü'l hârb olarak görülmediği gibi dârü'l İslâm olarak da görülmezdi.⁸ Bu yüzden Osmanlılar denize ancak fetih yaparak hâkim olabilirlerdi. Osmanlıların da Adriyatik kıyılarına ulaşmasıyla artık Adriyatik devletleri tek başına deniz üzerinde hâkimiyet iddiasında bulunamazdı. Ancak hem Osmanlı Devleti hem de Venedik Adriyatik üzerinde kendi kurallarını uygulamaya çalışıyordu. Nitekim ne Hristiyan ne de İslam hukukuna göre denizin tek bir hâkimi olamazdı. Yine de tüm bunlara rağmen Venedik kendisini Adriyatik Denizi'nin tek hâkimi olarak görüyordu.⁹

17. yüzyılda Osmanlı ve Venedik arasındaki mevcut sınırlar göz önünde bulundurulduğunda, Venedik Dalmaçya'sı olarak bilinen Adriyatik Denizi'nin

⁵ Kâtip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr Fî Esfâri-Bihâr*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2007, s. 19-20.

⁶ Gilles Veinstein, "Osmanlılar ve Avrupa Kavramı", Ed. Dejanirah Couto, *Harp ve Sulh*, Çev. Şirin Tekeli, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2010, s. 49.

⁷ Ahmet Özel, "Cihad", *DİA*, C.7, İstanbul, 1993, s. 528.

⁸ Özel, "Dârülharb", *DİA*, C.8, İstanbul, 1993, s. 536-537.

⁹ Maria Pia Pedani, "Ottoman Merchants in the Adriatic", *Acta Histriae*, 16/1-2, 2008, s. 156.

kuzeydoğu kıyıları Venedik'e aitti.¹⁰ Bu kıyılar uzun yıllar boyunca Venedik hâkimiyeti altında bulunmuştur. Bir diğer Osmanlı-Venedik sınırı ise bölgenin en önemli yerlerinden biri olan Dubrovnik limanıydı.¹¹ Bölgenin bir diğer büyük gücü olan Habsburglar, Karlofça Antlaşması ile Dalmaçya'yı ele geçirince Dubrovnik Osmanlılarla tabiyet bağlarını gevşeterek Avusturya'yı gücendirmeyecek bir siyaset arayışına girdi.¹² Dubrovnik'le ticari bir rekabet içerisinde olan Venedik'te bu siyaset oyununa zaman zaman dahil oluyordu. Söz konusu sınırlar olunca net bir çizgi çizmek imkânsız oluyordu. Nitekim Maria Pia Pedani'ye göre Venedik'ten Dubrovnik limanına kadar uzanan sınır hattında zaman zaman esnemeler oluyordu. Zira bölge halkı kış aylarında sığırlarıyla Venedik topraklarına, yaz aylarında ise Osmanlı topraklarına geçiyordu.¹³

1573 Venedik ahidnâmesi ile Osmanlı-Venedik sınır hattının büyük çoğunluğu oluşturulmuştur.¹⁴ Bu ahidnâme ile mevcut olan sınır hattının çizilmesi ve hangi bölgelere kalelerin yapılacağı belirtilmiştir.¹⁵ Diğer yandan Osmanlı-Venedik sınırlarının Adriyatik Denizi'nde savaştan önceki haline dönmesi kararlaştırıldı.¹⁶ Ancak bu kararlar çok etkili olamıyor ve sınırlar tekrar değişiyordu. Çünkü Adriyatik kıyılarında yaşanan hâkimiyet mücadeleleri sebebiyle Osmanlı-Venedik sınırlarının oluşturulmasında sürekli sorunlar meydana geliyordu.¹⁷

Osmanlılar Adriyatik'te hâkim güç olabilmek için denizden ve karadan fetihler yapıyordu. Kuruluşundan kısa bir süre sonra balkanları fetheden Osmanlılar

¹⁰ Skender Rızaç, "Dalmaçya", *DİA* C. 8, İstanbul, 1993, s. 433.

¹¹ Detaylı bilgi için bkz: Şerafettin Turan "Dubrovnik", *DİA*, C. 9, İstanbul, 1994, s. 542-544.

¹² Francis W. Carter, *Dubrovnik (Ragusa) A Classic City- State*, New York, Seminar Press, 1972, s. 327.

¹³ Pedani, "Beyond the Frontier: the Ottoman- Venetian Border in Adriatic Context from Sixteenth to Eighteenth Centuries", *Zones of Fracture in Modern Europe: Baltic Countries, Balkans and Northern Italy*, Ed. by. Almust Bues, Wiesbaden, 2005, s. 45-60.

¹⁴ Ayrıca bkz. Mahmut H. Şakiroğlu, "II. Selim'in Venedik Cumhuriyeti'ne Verdiği 1567 ve 1573 Tarihli Ahidnâmeler", *Erdem*, C. 2, S. 5, 1986, s. 527-553.

¹⁵ Mübahat Kütükoğlu, "Ahidnâme", *DİA*, C.1, İstanbul, 1992, s. 537.

¹⁶ Şakiroğlu, *a. g. y.*, s. 549; 1573 Venedik ahidnamesi hakkında yapılan yeni bir çalışma için ayrıca bkz: Özgür Oral, "Zaferin Ardından Gelen Onur Kırıcı Bir Antlaşma: II. Selim'in Venedik'e Verdiği 1573 Ahidnamesi", *Tarih Dergisi*, 76, 2022, s. 145-160.

¹⁷ Kübra Erdoğan, "Osmanlı Venedik Rekabetinde Korsanlık Faaliyetleri (1571-1645)", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 19.

karadan Adriyatik Denizi'ne ulaştılar. Çok geçmeden Balkanları idari teşkilatlara bölen Osmanlılar bu bölgede beylerbeyinin idaresi altında çeşitli eyaletler kurdular.

Osmanlı Devleti 16. ve 17. yüzyılda Balkanlarda Adriyatik kıyılarını da içerisine alan üç eyalet meydana getirmişti. Bunların ilki Rumeli eyaletidir. Osmanlılar bu eyaleti idari birimden ziyade askeri bir birim olarak tanımlıyordu. Zira bu eyalet Osmanlıların Avrupa'ya açılan kapısı niteliğindeydi. 17. yüzyılda Rumeli eyaleti yirmi dört sancaktan oluşmaktaydı.¹⁸ Rumeli eyaletinin Adriyatik kıyılarında kalan sancakları ise İşkodra (İskenderiye), Avlonya, Yanya, İlbasan ve Dukakin'dir.¹⁹ Diğeryandan Ülgün, Bar ve Leş İşkodra sancağına bağlıydı. İşkodra sancağına bağlı olan Podgoria ise 1756'da Karadağ kazasıyla Hersek sancağına bağlandı. 19. yüzyılda ise İşkodra mutasarrıf bir paşanın yönetiminde tek sancaklı eyalet haline getirildi.²⁰ Bu konudaki başka bir çalışmaya göre ise 1568 ve 1574 yılları arasında Rumeli eyaletinde toplam on dört adet sancak bulunmaktadır.²¹ Buradan anlaşıldığına göre idari birimlerin sayısı zamanla çeşitli sebeplerden dolayı farklılık gösterebilir. Bu farklılıklar genelde sancağın gelir düzeyi üzerinden oluşmaktaydı. Bu bölgedeki bir diğeryeyalet ise Bosna'dır.²² Bosna merkezli bu eyaletin Hersek ve Klis sancakları Adriyatik kıyısında bulunur ve oldukça önemli konumdadırlar. Kayalık bir yapıya sahip olan Klis ekonomik açıdan verimsiz olmasına rağmen Adriyatik'teki korsanların uğrak noktasıydı.²³ Osmanlı'nın balkanlardaki bir diğeryeyaleti ise Kapudan Paşa merkezli Gelibolu eyaletiydi.²⁴ Ege adaları ve Mora yarımadasına tabi bazı yerlerden oluşan bu eyalet konumu nedeniyle oldukça önemliydi.

¹⁸ Aynı Ali Efendi, **Kanunnâme-i Âli Osman**, Yay. haz. Hadiye Tuncer, Ankara, Tarım Bakanlığı, Yayınları, 1962, s. 5.

¹⁹ Ayrıca bkz. Machiel Kiel, "İşkodra", **DİA**, C. 23, İstanbul, 2001, 433-434. Machiel Kiel, "Avlonya", **DİA**, C.4, İstanbul, 1994, 118-120. Machiel Kiel, "Yanya", **DİA**, C.43, İstanbul, 2013, s. 317-321. Machiel Kiel, "İlbasan", **DİA**, c. 22, İstanbul, 2000, 79-81. Mustafa Bilge, "Arnavutluk", **DİA**, C. 3, İstanbul, 1991, s. 383-390.

²⁰ Mustafa Gençoğlu, "İşkodra Vilayeti'nin İdari Taksimatı ve Yapısı (1867/1868-1908)", **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 13, S. 3, 2015, s. 262.

²¹ Metin Kunt, **Sancaktan Eyalete 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1978, s. 133.

²² Detaylı bilgi için bkz. Feridun Emecen, "Bosna Eyaleti", **DİA**, C.6, İstanbul, 1992, s. 296-297.

²³ Nedat Moacanin, "Klis", **DİA**, C. 26, Ankara, 2002, s. 128.

²⁴ İdris Bostan, "Kapudan Paşa", **DİA**, C.24, İstanbul, 2001, s. 354.

1.2. OSMANLI-VENEDİK REKABETİNDE ÜLGÜN

Ülgün, Adriyatik kıyı şeridinde, bugünkü Karadağ devletinin güney doğusunda ve Arnavutluk sınırında bulunan bir liman şehridir. Adriyatik kıyısındaki coğrafi konumu, ılıman iklimi ve hem kara hem de deniz ticaret yollarına yakın olmasından dolayı oldukça cezbedici bir şehirdir. Bu sebeple Osmanlı ve Venedik arasında sürekli hâkimiyet mücadelesine sahne olmuştur. Farklı güçlerin bitmek bilmeyen çatışmalarına maruz kalan Ülgün, diğer Adriyatik kıyı şehirlerinden daha fazla etnik ve tarihsel değişikliğe maruz kalmıştır. Nitekim bu liman şehri üzerinde Yunan, Roma, Bizans, Venedik ve Osmanlı Devleti'nin çeşitli etkileri olmuştur.²⁵

Osmanlıların 14. yüzyılda Balkan fetihlerine başladığı dönemde Ülgün Venedik hâkimiyeti altındaydı. Ancak yüzyılın sonuna doğru Osmanlılar bölgede gücünü iyice hissettirmeye başlamıştı. Nihayet 1387 yılında Drin nehrinin ağzına ulaşan Osmanlılar Venedik'le karşı karşıya geldiler. Bu sıralarda Osmanlı kumandanı olan Kavalalı Şahin İşkodra'yı ele geçirdi ancak hâkimiyeti pek fazla sürmedi.²⁶

1403 yılında İşkodra'yı ele geçiren Venedik diğer yandan Ülgün, Bar ve Budva'da hâkimiyet kurdu. Ancak Osmanlı yanlısı olan İşkodra Venedik'e karşı mücadeleye başladı.²⁷ Nihayet bu duruma müdahalede bulunan Osmanlı, Venedik ile karşılıklı savaşa girişmiş ve meydana gelen savaş neticesinde Osmanlılar galip gelmiştir. Böylece Arnavutluk'u tamamen hâkimiyeti altına alan Osmanlılar bölgede Arnavid-ili sancağını kurmuşlardır.²⁸

Kuruluşundan kısa bir süre sonra Akdeniz'e ulaşan Osmanlılar Venedik'i kendilerine karşı savunma durumuna geçirdi. Bu dönemlerde Akdeniz'de hâkim güç Venedik'ti fakat Osmanlılar ilerleyen yıllarda denizcilik faaliyetlerini geliştirerek

²⁵ Admir Adrovic, "16. Yüzyılda Karadağ'da Osmanlı Deniz Üsleri", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, s. 56.

²⁶ Kiel, "İşkodra", s. 433.

²⁷ Bilge, a. g. y., s. 385.

²⁸ Halil İnalıcık, **Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid**, Ankara, TTK, 1987, s. 6.

Halil İnalıcık'ın deyimiyle bir “denizgücü” haline geldiler.²⁹ 15. yüzyılın başında Venedik Osmanlıların Akdeniz’de oldukça güçlendiklerinin farkına vardı. Nitekim Osmanlılar 1417 yılında Avlonya’yı fethederek Adriyatik Denizi’nde Venedik’e karşı güçlü bir rakip olarak kendilerini gösterdiler.³⁰

15. yüzyılın sonlarına doğru Ülgün’ün durumu ise hâlâ Osmanlı ve Venedik arasında çatışmalara sebep oluyordu. İşkodra’yı Venedik’ten barış bedeli olarak alan Osmanlılar karşılığında Venedik’e kendi topraklarında serbest ticaret yapma hakkı tanıdı.³¹ Osmanlılar durmadan Adriyatik kıyılarındaki fetihlerine devam ediyordu. 1480 yılının Temmuz ayında Avlonya’dan hareket eden Osmanlı donanması Apulia kıyılarına varıp 11 Ağustos’ta Otranto’yu ele geçirdi.³² Devam eden fetihler neticesinde ise 1502 yılında Draç fethedildi.³³ Osmanlıların bu bölgeleri fethetmesi Arnavutluk ve Karadağ kıyı hattını ele geçirmesi açısından oldukça önemliydi.

15. ve 16. yüzyılda meydana gelen Osmanlı-Venedik savaşlarında galip taraf genellikle Osmanlılar oluyordu. Bu savaşların tam ortasında kalan Ülgün için bu durum oldukça kötüydü. Zira Venedik sınırına yakın yerlerde yaşayan halk için hayat yaşanmaz hale gelmişti. Ülgün’den Rodon Burnu’na ve Pali’ye kadar olan bütün bölge Drin Körfezi olarak bilinirdi. Bu bölgede, zengin vadiler ve düz toprakları ile Boyana, Arzen, İstmo, Maça ve Drin nehirlerinin haliçleri bulunurdu.³⁴ Drin nehrinin haliç kıyıları yakınlarında Arnavutluk’un önemli bir ticaret merkezi olan Leş kalesi bulunurdu.³⁵

²⁹ Halil İnalıcık, “Osmanlı Deniz Egemenliği”, **Türk Denizcilik Tarihi**, Ed. Bülent Arı, Ankara, Nurol Matbaası, 2002, s. 59.

³⁰ Kiel, “Avlonya”, s. 118.

³¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C.2, Ankara, TTK, 1988, s. 218.

³² Metin Ziya Köse, “Otranto Seferi”, **DİA**, c. Ek-2 (Gözden geçirilmiş 3. Basım), Ankara, 2019, s. 383.

³³ Uzunçarşılı, **a. g. e.**, C. 2, s. 216.

³⁴ Adrovic, **a. g. y.**, s. 59.

³⁵ Machiel Kiel, “Leş”, **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s.141-142.

1570-1573 yılları arasında meydana gelen Osmanlı Venedik savaşı sırasında Adriyatik'in doğu kıyısında Venedik'e ait olan Karadağ sahillerinde kanlı çatışmalar çıkmıştı. Venedik bu savaşlardan zararla çıkmış ve Ülgün'ü de kaybetmişti.³⁶

1571 yılında Osmanlılar Adriyatik kıyısındaki Venedik topraklarına hücumlar yapıyordu. Osmanlıların Avlonya azaplar ağası olan Kara Hoca kaptanının komutası altında gönderdiği filonun bu kıyılara birkaç hücumu neticesinde Riyeka'ya kadar ki kıyı ve adalar perişan olmuştu.³⁷ Bu duruma karşılık olarak Venedik harekete geçmiş, Ülgün ve Bar'dan gelen deniz güçlerinin yardımıyla Leş'teki halkı isyana teşvik etmişti.³⁸ Bunun üzerine Sultan II. Selim yeni bir saldırı ihtimaline karşı derhal harekete geçerek bölgeye 1000 akıncı ve 300 yeniçeriye Leş ve İşkodra'nın zarar görmesini engellemek için gönderilmesini emretmişti.³⁹

1571 Mart'ında Osmanlılar Arnavutluk ve Dalmaçya kıyılarına yapılacak olan bir deniz harekâtı için Vezir Pertev Mehmed Paşa'yı donanma serdarı tayin etti. Bu harekate Delvine, Yanya ve Mora sancaklarının yanında Cezayir-i Garb Beylerbeyi Uluç Ali Paşa'nın da katılması kararlaştırıldı. Vezir Pertev Paşa 124 gemiyle Mayıs ayında İstanbul'dan ayrıldı Eski Cezayir-i Garb Beylerbeyi Hasan Paşa ise maiyetindeki diğer gemilerle Haziran ayında gönderildi. Donanma, uzun bir süre Ege Denizi'nde dolaşp adalardan kürekçi temini yaparak nihayet 18 Haziran'da Girit'e ulaştı. Adada süren birkaç günlük yağma harekâtından sonra sırasıyla Manya, Avarin, Ballı Kilise, Zaklise, Kefalonya, Bahşılar, Sobot ve Sazana adası yağmalanmış ve sonunda donanma Arnavutluk kıyılarına ulaşmıştır.⁴⁰

Temmuz ayının sonunda Osmanlıların kara ve deniz birlikleri ortaklaşa harekât içerisinde Pertev Paşa'nın komutasında Ülgün'e saldırıya geçti. İşkodra'da karadan 4 top ile saldıran Osmanlı kara ordusuna 54 kadirga ve 6530 askeriyle Osmanlı filosu eşlik ediyordu.⁴¹ Bu sıralarda Haçlı gemilerin Mesina'da bulunması

³⁶ Adrovic, a. g. y., s. 64.

³⁷ Adrovic, a. y., s. 66.

³⁸ Noel Malcolm, **Agents of Empire- Knights, Corsairs, Jesuits and Spies in the Sixteenth Century Mediterranean World**, New York, Oxford University Press, 2015, s. 131-132.

³⁹ Adrovic, a. g. y., s. 66.

⁴⁰ İdris Bostan, "İnebahtı Deniz Savaşı", **DİA**, C. 22, İstanbul, 2000, s. 287.

⁴¹ Adrovic, a. g. y., s. 67.

Osmanlı filosunun Adriyatik'te rahatça ilerlemesini sağlıyordu.⁴² Yaklaşık 30 kadirga Dalmaçya kıyılarına doğru hareket etmiş, 25 kadirga Ülgün kıyılarına varmıştı. Bu sıralarda Rumeli Beylerbeyi Hüseyin Paşa maiyetindeki orduyla Ülgün'ü karadan kuşatmıştı. Diğer yandan Adriyatik'te bulunan Osmanlı filosu kaptanı serdar Pertev Paşa Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa ve Avlonya Beyi Kara Hoca ile birlikte Ülgün kıyılarına varmıştı.⁴³ Osmanlılar karadan ve denizden kuşatmaya devam ederken Ülgün'ün yardımına sadece Konte Sciara Martinengo 600 asker ile gelmişti ancak bu yardım hareketi Kotor proveditorunun kararına karşı olduğundan sıkıntılı bir durum yaratmıştı. Diğer yandan Fransız paralı askerleriyle takviye edilmiş İtalyan ordusu ise Ülgün'de birkaç günden fazla dayanamamıştı. Yaklaşık 1500 kişilik Venedik ve Fransız birliği, Ülgün Prensi Antonio Bruti ile birlikte mühimmat yetersizliğinden çaresiz bir şekilde Ahmed Paşa'ya teslim olmuşlardı.⁴⁴

1 Ağustos 1571'de şehre giren Osmanlılar zorlukla karşılaşmadı. Nitekim Ülgün'ün fethedildiği haberini alan Bar'da hemen Osmanlılara teslim olmuştu.⁴⁵ Böylece 1571 yılında Ağustos ayının başında Venedik Ülgün ve Bar'ı Osmanlı Devleti'ne kaybetmişti. Osmanlılar Ülgün ve Barda yaklaşık 500 kişilik birlik bırakmıştı. Daha sonra şehirlerde idari düzenlemeler yapıp kadılar atanmıştı.⁴⁶ Böylece Osmanlı Devleti, Adriyatik Denizi'nde hâkimiyet kurmak için oldukça önemli olan Karadağ kıyı şeridini, yıllar süren bir mücadele sonunda fethetmişti.

1.3. OSMANLI HÂKİMİYETİNDE ÜLGÜN

Ülgün, genel görünümü, sosyal, ekonomik ve şehir yapısı açısından Balkanlar'daki tipik bir Osmanlı şehrini andırmaktadır. Osmanlı hâkimiyetine girdiği ilk dönemler hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak 1553'te Ülgün'ü ziyaret eden Venedikli bir yetkili buradaki 300 hanede 1600 kişinin yaşadığını ve

⁴² Malcolm, a. g. e., s. 159.

⁴³ Malcolm, a. g. e., s. 160

⁴⁴ Malcolm, a. g. e., s. 161.

⁴⁵ Kenneth M. Setton, **The Papacy and the Levant 1204-1571**, Vol. 4, Philadelphia, American Philosophical Society, 1984, s. 1025.

⁴⁶ Adrovic, a. g. y., s. 68.

savaşacak yaşta 300 erkeğin bulunduğunu kaydeder. Kentte yaşayan halkın çoğu hayatını yelken üretimiyle kazanmaya çalışmakla birlikte genellikle fakir durumdaydı. O dönemlerde kentin yıllık geliri 700 duka altın gümrük vergisinden, 120-130 duka altın şarap vergisinden ve at ticaretinden gelen gelirlerden oluşuyordu.⁴⁷ Osmanlılar Ülgün ve Bar'ı fethettikten sonra Venedik, İtalya ve Dalmaçya'ya bu şehirlerden göçler yaşandığı bilinmektedir.

Osmanlıların bölgeye hâkim olmasından sonra doğal olarak şehirdeki nüfusun etnik yapısı değişmeye başladı. şehirde Türkler genellikle yönetici sınıfı oluşturuyordu. Diğer yandan asker, ulema, esnaf ve tüccar sınıfının da büyük bir kısmı Türklerden oluşuyordu. Ülgün'deki nüfusu oluşturan yabancı etnik unsurlar genel olarak Balkan ve Anadolu topraklarından geliyordu. Diğer yandan Afrika, Cezayir, Tunus ve Libya'dan birçok insan buraya geliyordu. Osmanlılardan önce şehir genel olarak Katolik ve Ortodoks nüfustan oluşuyordu. Ancak Türklerin fethinden sonra şehirde göçlerle birlikte Müslüman nüfus giderek artmaya başladı.⁴⁸

Osmanlıların Ülgün'ü fethinden sonra şehir birçok açıdan hızlı ve kapsamlı bir şekilde değişim gösterdi. İlerleyen yıllarda şehir neredeyse tamamen Müslümanlardan oluşan bir yerleşim yeri haline geldi. Çünkü buraya göç edenlerin büyük bir kısmı kısa süre içerisinde İslam'ı benimsediler. Evliya Çelebi Ülgün kalesinde 700 Arnavut gazisinin bulunduğunu belirtir ve Ülgün'e gelen Arnavut yiğitlerin firkateler donatıp dūřman kıyılarını harap ederek bol mal ve seçkin esirlerle birlikte zaferle Ülgün'e döndüklerini kaydeder.⁴⁹ Osmanlılar fetihden hemen sonra Ülgün'deki dini ve kültürel yapıyı geliştirmek için cami ve mescit gibi birçok bina inřa ettirdi. Bu yeni binalar genellikle yüksek rütbeli Osmanlı yöneticileri tarafından yaptırıldı.⁵⁰

Ülgün, Adriyatik kıyısında oldukça önemli bir konuma sahip olduğundan halkın en fazla uğraştığı meslek denizcilik olmuştur. Nitekim deniz şehrin en büyük

⁴⁷ Malcolm, a. g. e., s. 3.

⁴⁸ Adrović, a. g. y., s. 73.

⁴⁹ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Yay. haz., Seyit Ali Kahraman, C. 1, 6. Kitap, İstanbul, YKY, 2010. s. 131.

⁵⁰ Adrović, a. g. y., s. 74

ekonomik kaynağıydı. Ülgünlüler yetenekli denizci olmalarının yanında tecrübeli birer korsandılar. Denizcilikleri onları Akdeniz’de ünlü etmiş ve saygı duyulmasını sağlamıştı.⁵¹

Ülgünlü denizciler kendi pusulalarına ve haritalarına göre denizde rahatça hareket ediyorlardı. Ülgünlülerin adetlerine göre gemi reisliği babadan oğula geçerdi. Genellikle geminin reisi geminin sahibi olan kişi olurdu ancak bu sayı birden fazla olunca aralarında en yetenekli kişi gemi reisi yapılırdı. Ülgünlülerin gemilerinde mürettebat genellikle fazla olurdu. Denizci babalar çocuklarının erkenden denizle tanışması ve onların ileride iyi birer denizci olmaları için yanlarında götürüyordu. Ülgünlüler genellikle kendi gemilerine reislik yaparlardı ancak nadir de olsa yabancıların gemilerine de reislik yaptıkları oluyordu.⁵²

Osmanlıların Kıbrıs’ı fethetmesinden sonraki barış döneminde Adriyatik kıyılarındaki bir çok şehir gibi Ülgün’de de ticaret serbestleşmiş böylece denizciliğin ve ticaretin yükselmesi için geniş alanlar açılmıştı. Arnavut kıyılarındaki limanlarında yerel halk ticarete kendini gösteriyordu. Diğer yandan Avlonya’da ise Yahudiler yükselişeydi. Avlonya limanını kullanan Yahudiler zift, buğday deri ve post gibi malları Venedik ve Dubrovnik’e ihraç etmekteydi.⁵³

Arnavutluk’un kuzey kesimlerinde tüccarların mal taşımaları yoğunlaşmaya başlıyordu, bu taşıma işini de Dubrovniklilerin yanında tecrübeli Ülgünlü gemiciler yapıyordu. Arnavutluk’tan kereste, tahıl, balmumu, tütün, deri, ipek ve tuz gibi mallar ihraç edilirken; kâğıt, şeker, kahve, çeşitli kumaşlar ve el sanatları gibi mallar ithal ediliyordu.⁵⁴ Ticaretin en yoğun olduğu bölgelerden biri de Arnavutluk’un Drin Körfezi’ydi, bunun yanında Avlonya ve Dıraç’ta da ticaret yoğundu. Boyana ve Drin’in haliçleri Ülgün gemilerinin rahatça İskenderiye’ye kadar gelmesini

⁵¹ A. y., s. 77.

⁵² Adrovic, a. g. y., s. 78.

⁵³ Cihan Yemişçi, “Split Limanı’nın Uluslararası Ticarete Açılması ve Split-Dubrovnik Rekabeti (1590-1645)”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, S. 1, s. 268.

S. 268.

⁵⁴ Adrovic, a. g. y., s. 78.

sağlıyordu. Leş kalesi civarında Şingin gibi limanlarda gemiler gerekli ihtiyaçlarını karşılayıp yollarına devam edebiliyorlardı.⁵⁵

17. yüzyılda Osmanlılar ile ticaretini geliştiren Dubrovnik ve Venedik oldukça zenginleşmişti. Bunun en büyük nedeni Osmanlılardan aldıkları malları Avrupa ülkelerine daha yüksek fiyatlara satmalarıydı. Tahıl üzerinden yapılan ticaret hacmi % 22-25 oranındaydı. Deniz üzerinden yapılan ticaret karaya oranla daha ucuz ve daha kolay oluyordu. Arnavutluk'tan aldıkları malları Avrupa ülkelerine ihraç eden Dubrovnikliler tahıl gibi ürünleri İspanya'ya kadar götürebiliyorlardı. Tahıl ve tuz gibi ürünler Osmanlı için stratejik hammaddeler olduğu için Dubrovnikliler bunu Osmanlı yönetiminden gizli yapıyorlardı. Tahıl ihracatı belirli dönemlerde yapılırdı ve bunun için Ülgünlüler Arnavutluk kıyılarına gidip mal yüklerlerdi. Tahıl ürünleri Adriyatik kıyılarında Dalmaçya'ya, Dubrovnik'e, Kotor'a, Venedik'e ve ayrıca Marsilya'ya ihraç ediliyordu.⁵⁶

Ülgünlüler saygın denizciler olmalarının yanında tecrübeli birer korsandı. Nitekim Venedik ve Dubrovnik ticaret gemilerine saldırıyorlardı. 1587 yılında 25 kişilik bir Ülgün fırkatesi buğday ticareti yapan bir Dubrovnik fırkatesine saldırmış ve 3000 dukaya el koymuştu.⁵⁷ 17. yüzyılın sonlarına doğru korsanlarla iyice başı belaya giren Dubrovnik deniz ticaretinden ziyade kara ticaretine yoğunlaştı.⁵⁸ Böylece deniz taşımacılığı alanında oldukça zayıflamaya başladı. Nihayet 1700'den sonra ticaret ve gemicilik alanındaki önemini yitirdi.⁵⁹

Ülgünlüler'in faaliyetlerini gerçekleştirdiği önemli yerlerden biri Kuzey Arnavutluk sahilleriydi. Burada bulunan limanlar Hristiyanların tahıl ve yün gibi mallarının bulunduğu önemli bir kaynaktı. Ülgünlüler bu kıyı sahillerinde aktif bir

⁵⁵ Adrovic, a. g. y., s. 79.

⁵⁶ Adriyatik kıyılarındaki ekonomik faaliyetler hakkında daha detaylı bilgi için bkz: Halil İnalıcık, "Dubrovnik ve Balkanlar", **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, Çev. Halil Berktaş, C. 1, İstanbul, Eren Yayınları, 2000, s. 311-324.

⁵⁷ Adrovic, a. g. y., s. 80.

⁵⁸ Metin Ziya Köse, "Osmanlı Balkan'ında Kara Ticaretine Rekabet: Rumeli'de Dubrovnik Tüccarları (1600-1630)", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 16, 2013, s. 45

⁵⁹ Suraiya Faroqhi, "Krizler ve Değişim 1590-1699", **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, C. 2, Ed. Halil İnalıcık, Donald Quataert, Çev. Ayşe Berktaş, Süphan Andıç, Serdar Alper, İstanbul Eren Yayınları, 2004, s. 642.

şekilde faaliyet gösteriyor ve sürekli tüccar gemilerini vuruyorlardı. Böylece Adriyatik devletleri arasında önemli bir sorun haline gelen Ülgünlüler bölgenin en önemli korsan gruplarından biri haline gelmişti.

İKİNCİ BÖLÜM

ADRIYATİK'TE BİR KORSAN ÜSSÜ: ÜLGÜN

2.1. 18. YÜZYILDA ADRIYATİK'TE ÜLGÜNLÜ KORSANLARIN FAALİYETLERİ

Akdeniz'de korsanlık faaliyetlerinin en yoğun gerçekleştiği bölgelerden biri Adriyatik kıyılarıdır.⁶⁰ Nitekim bu bölgede 16. yüzyılda korsanlık yükselişe geçmiş ve çeşitli korsan grupları burada faaliyet göstermiştir. Kuşkusuz bu korsan grupları arasında en meşhurları Garb Ocakları korsanları, Venedik korsanları ve Uskoklardır.⁶¹ Ancak 17. yüzyılın başlarından itibaren, Arnavutluk kıyılarında bulunan Draç, Avlonya ve Nova gibi liman kentleri korsanlık açısından gelişmiştir.⁶² Daha sonra bu liman kentlerine Ülgün de katılmış ve yüzyılın sonuna doğru Ülgünlü korsanlar bölgedeki etkisini önemli derecede arttırmıştır. Tenenti'ye göre Arnavutluk kıyıları, Afrika limanları dışında Müslümanların başlıca korsan yataklarıydı.⁶³ Ancak bu kıyıların en kötü şöhretli korsan yatağı şüphesiz Ülgün'dü.⁶⁴

Ülgün bir liman şehri olarak korsanlara uygun bir yerde bulunuyordu. Diğer yandan hayatta kalabilmelerini sağlayacak temel ihtiyaçlarını bu bölgeden sağlayabiliyorlardı. Coğrafi yapısı nedeniyle denize hâkim bir konumda olduğundan denizden gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı rahatça önlem alabiliyorlardı. Ülgün, etrafı sağlam surlarla çevrili, kayalıkların üzerine inşa edilmiş bir liman şehriydi. Surların dışı ise kısmen barınma koşullarına sahipti. Bu koşullar göz önünde bulundurulduğunda Ülgün, denizciler için mükemmel bir korsan üssüydü.

⁶⁰ Akdeniz'in coğrafyası ve ekonomisi hakkında önemli tespitler barındıran çalışma için bkz: Faruk Tabak, **Solan Akdeniz 1550-1870: Tarihsel Coğrafya Açısından Bir Yaklaşım**, Çev. Nurettin Elhüseyni, İstanbul, Telemak yayınları, İstanbul, 2021.

⁶¹ Uskoklar hakkında detaylı bilgi için bkz: Catherine Wendy Bracewell, **16. Yüzyılda Adriyatik'te Korsanlık ve Eşkiyalık: Senjli Uskoklar**, Çev. Mehmet Morali, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

⁶² Özgür Oral, "17. Yüzyılda Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004, s. 43-44.

⁶³ Alberto Tenenti, **Piracy and the Decline of Venice 1580-1615**, University of California Press, 1967, s.18.

⁶⁴ Francis Seymour Stevenson, **A History of Montenegro**, London, 1914, s. 108.

Osmanlı Devleti 1571 yılında Ülgün'ü fethettikten sonra korsanlar burayı üs edinip kendi tersanelerinde korsanlık faaliyetleri için kullanacakları fusta ve kayık gibi hafif gemiler inşa etmeye başlamışlardı.⁶⁵

Osmanlılar bölgeye hâkim olmadan önce, korsanlardan kaçan gemiler bu liman şehrine sığınıyordu. Denize hâkim bir noktada bulunan şehir kalesinden, karşıdan gelen gemiler rahatlıkla görülür ve ona göre önlem alınabilirdi. Bölgeye ticaret için gelen gemiler, bir korsan gemisine rastladığında Ülgün'e haber gönderiyordu. Ülgün ve Rodon Burnu diğer kıyı şehirlerine göre daha ileri bir konumda bulunduklarından denizin gözetlenmesinde hâkim konumdaydılar. Şehirde korsanlıkla uğraşan halk kendilerinden daha güçlü korsanları düşmanları olarak görüyorlardı. Zira bir korsan gemisiyle karşılaştıklarında ateş veya duman ile Ülgünlülere haber veriyorlardı.⁶⁶ Böylece Ülgünlüler düşman korsan gemilerinden haberdar oluyor ve ona karşı önlem alıyorlardı. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda Ülgünlü korsanların Adriyatik kıyılarında faaliyet gösteren bağımsız bir korsan grubu olduğu söylenebilir. Diğer yandan Garb Ocakları korsanları ile işbirliği yaparak Akdeniz'in farklı bölgelerinde korsanlık yapıyorlardı.⁶⁷

Ülgünlüler, korsanların dönüşlerini heyecanla bekliyor ve kutlamalar yapıyordu. Ancak diğer yandan korsanlık yaparken hayatlarını kaybedebilir veya esir edilebilirlerdi. Bu durum Ülgünlüleri dehşete düşürüyordu. Nitekim bunlar bir korsanın başına gelebilecek en doğal durumlardı. Başarılı bir korsanlık eyleminden sonra ise Ülgünlüler, fakir halk için büyük ziyafetler hazırlıyordu. 1575 yılında, bir İspanyol firkatesine saldıran korsanlar, galip gelerek İspanyol firkatesini ele geçirip yanında bulunan diğer gemilerle birlikte Ülgün limanına getirmişlerdi. Ganimet dağıtımında, gemi sahibi Deli Topal Memi'ye köle olarak Miguel Cervantes ve

⁶⁵ Adroviç, a. g. y., s. 74.

⁶⁶ Emrah Safa Gürkan, **Sultanın Korsanları**, İstanbul, Kronik Yayınları, İstanbul, 2018, s. 362.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: Üçüncü bölüm.

kardeşi Rodrigo verilmişti. Deli Topal da onun için iyi ödeme alacağını bildiği için onu zincirlemiş ve zindana atmıştı.⁶⁸

Ülgünlü korsanlar büyük vurgunlar yapabilmek için Trablusgarp korsanlarıyla birlikte hareket ediyorlardı. 1162/1749 yılında Ülgünlü Hacı Mustafa şehtiyesine Trablusgarp bayrağı çekip Boyana nehrinde ve Elranos limanında diğer Ülgün ahalisiyle birlikte Venedik tüccar gemilerine saldırıyordu.⁶⁹ Saldırı düzenledikleri tüccar gemilerinin güvertesine çıktıklarında şiddetli çatışmalar neticesinde iki taraftan da ölenler olmuştu. Ülgün ve etrafındaki kıyılarda gerçekleşen korsanlık faaliyetleri nedeniyle şehirlerin etraflarına surlar inşa edilmesi gibi çeşitli önlemler alınıyordu. Ülgünlüler sıklıkla İtalya kıyılarını vurup şehirleri yağmalıyorlardı. Bu yüzden Ülgünlü korsanlara "Pulya ve Sicilya kırbacı" deniyordu. Zengin villaları soyuyorlardı, sahiplerini de yakalayıp köle olarak satıyorlardı.⁷⁰ 1729 yılında bazı Ülgünlü korsanlar Venedik konsolos vekilini kandırarak Karadağlı isimli bir reisi Venedikli diye gösterip inşa ettikleri bir gemiyle Venedik şehirlerine girip yağma yapıyorlardı.⁷¹

Venedik, korsanlara karşı Kotor Körfezi'nden İstirya'ya kadar kendi halkını harekete geçmişti. Venedik hükûmeti halkı silahlandırıp tüfek ve barut yardımı yapıyordu. Açık denizi dikkatle izleyip tehlike anında savaş pozisyonuna giriyorlardı. Çünkü Venedik denizde güvenliği sağlamaya çalışıyordu. Nitekim sık sık olmasa da bazen Adriyatik sularında gezen Garb ocakları korsanları ve Arnavutluk kıyılarındaki korsanlara karşı kayda değer başarılar elde ediyordu.⁷² Ancak tüm bunlara rağmen korsanlar yine de faaliyetlerine devam ediyordu. 1725 yılında Adriyatik'in doğu kıyısında Arnavutluk taraflarında Venedik'in elinde bulunan Kotor Kalesi kayıkları ticaret için Ülgün sahili yakınlarına gelmiş ancak bazı Ülgünlü korsanlar tarafından ele geçirilip

⁶⁸ Alan G. Jamieson, **Lords of the Sea – A history of the Barbary Corsairs**, London, 2012, s. 112-114.

⁶⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1017. Fi evasıtı ZA Sene 1162.

⁷⁰ Adroviç, **a. g. y.**, s. 76.

⁷¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 207. Fi evasıtı L Sene 1141.

⁷² Maurice Aymard, "XVI. Yüzyılın Sonunda Akdeniz'de Korsanlık ve Venedik", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 23, S. 1-2, 1963, s. 225.

yağmalanmıştı.⁷³ Kendilerini güvene almak isteyen Dubrovnikliler kapudan-paşalardan ve gemi reislerinden garanti sözü almak istiyorlardı ancak başarılı olamıyorlardı. Nitekim Ülgün korsanlarından Bayezid oğlu Zeynel diğer korsanlarla birlikte Dubrovnik iskelesine varıp üç Venedik reayasından birini katledip ikisini yaralamıştı.⁷⁴ Diğer yandan Ülgün korsanları Dubrovnik'e ait bir fırkateyi ele geçirip yağmalamışlardı. Leş'e buğday almak için giden bu fırkatenin içerisinde üç bin duka vardı. Korsanlar geminin kaptanını katledip, mürettebatını yaralayıp köle olarak satmıştı.⁷⁵

17. yüzyıldan itibaren Cezayir korsanlığı teknik olarak tamamen yenilenmişti. Onların Atlantik Okyanusuna geçmeleriyle beraber Adriyatik ve Akdeniz'in bir kısmı Ülgünlülere kalıyordu. 17. yüzyılın ilk on yılında Ülgün korsanları Venedik'e giden 300 gemiyi soymayı başarmışlardı. Venedik valisi Molin'in yazdığına göre "Ülgün korsanları dayanılmaz dereceye gelmişlerdir" ve onlara karşı çıkmak için Venedik hükûmeti Uskokları desteklemeye ve onları silahlandırmaya başlamıştı. 1615'te Avrupa ülkelerinin baskısı üzerine Venedik Uskoklara karşı kararlı eylemleri başlatmıştır. Seng'te garnizon kurulup Uskok tekneleri yakılmış ve Uskoklar denizden 50 mil uzağa göç ettirilmiştir. Bunun yanında Uskoklar yine de kuzey ve orta Adriyatik'te faaliyetlerine devam etmişlerdi.⁷⁶

18. yüzyılda Venedik'in başı Ülgünlü korsanlarla dertteydi. Sürekli olarak ya ticaret gemileri yağmalanıyor ya da kendisine tabi bölgelere korsan saldırıları düzenleniyordu. 1719'da Ülgün ve etrafındaki limanlara ticaret için gelen Prastili adlı Venedikli tüccar, Ülgünlü korsanlar tarafından saldırıya uğramış ve ticareti engellenmişti.⁷⁷ Ülgünlüler kendi hallerinde durmayıp bazı Venediklileri haksız yere öldürüyordu. Nitekim Abdullah Ağa, Zaran ve Culos adlı Ülgünlü korsanlar üç şehtiye donatıp Venedik'e tabi Osero iskelesini basmış, civarda bulunan evlere hücum edip yaklaşık 300 hayvan ve bir takım eşya yağmalamışlardı. Daha sonra

⁷³ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 132. H. evahiri Muharrem 1132.

⁷⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 958. Fi evaili Z Sene 1160.

⁷⁵ Adroviç, a. g. y., s. 77.

⁷⁶ İdris Bostan, **Adriyatik'te Korsanlık: Osmanlılar, Uskoklar, Venedikliler 1575-1620**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2009, s. 97-112.

⁷⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 4. H. evahiri Zilhicce 1131.

Ülgün'e yakın limanlardan üç Venedik gemisini kaçırıp Hasan Hoca isimli bir korsana 45 altına satmışlardı. Diğer yandan Venedik'e tabi Prasto ahalisinden bir kişiyi katledip bir kişiye de yaralamışlardı.⁷⁸ Venedik, ticaretine büyük zarar veren Ülgünlü korsanların Venedik limanlarına girmesini engellemeye çalışıyordu.⁷⁹ Ancak bu engellemeler genellikle başarısızlıkla sonuçlanıyordu.

1737 yılında Draç iskelesine ticaret için gelen Venedikli bir tüccar gemisini, Ülgünlü Liko Ahmed'in adamları basıp 30 yaldız altınını gasbetmiş elde ettikleri ganimeti aralarında bölüşmüşlerdi.⁸⁰ Diğer yandan Ülgünlülerin gemilerine de saldırılar oluyordu. Nitekim Mora taraflarında Guston limanına peynir ve yapağı yüklemek için gelen Kefalonyalı kaptan Bavlovo orada bulunan bir Ülgün şehtiyesine hücum edip çeşitli mühimmatı gasbedip altı mil mesafe gittikten sonra gemiyi bırakıp firar etmişti. Bunun üzerine Mora yakınlarındaki bu Kefalonya gemisini Ülgünlü Çerko İshak ele geçirip Ülgün'e götürmüştür.⁸¹ 1750 yılında ise Venedikli bir tüccar olan Petrovo Corci Petrovin çeşitli eşya ile yüklü gemisiyle Draç limanından kalkıp Ülgün tarafına seyrederken 150 mürettebatlık Ülgünlü bir korsan gemisi tarafından saldırıya uğramıştır. Korsanlar gemiyi ele geçirmiş 170 altınlık kıymetli eşyayı gasbedip bir Venedikliyi de esir etmişlerdi.⁸²

Ülgünlü korsanlar karşılaştıkları Fransız gemilerine de saldırıyordu. Zira Ülgünlü Süleyman reis Modon limanında demirleyen bir Fransız gemisine hücum etmiş, gemideki iki Fransız kılıcıyla yaralamış ve bazılarını da sopa ile darbetmişti.⁸³ Oysa Osmanlı Devleti Fransız gemilerine Memâlik-i Mahrûse'ye güvenli bir şekilde gelip gitmeleri için garanti veriyordu.⁸⁴ Ancak Ülgünlü korsanlar buna rağmen Fransız gemilerini vuruyordu. Mesela 1718 yılında Marsilya'dan Cozef Botin isimli bir Fransız kaptanı gemisiyle Draç iskelesine gelmiş, o sıralarda Ülgün-

⁷⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 456. Fi evaili Şaban Sene 1149.

⁷⁹ Maksut Dz. Hadzibrahimovic, "The History of Ulqin Piracy Under the Ottoman Rule", **Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hâkânî**, C.1, Ed. A. Temizer-U. Özcan, Libra Kitap, İstanbul, 2015, s. 377.

⁸⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 482. Fi evasıtı ZA Sene 1150.

⁸¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 564. Fi evasıtı Ş sene 1152.

⁸² BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1056. Fi evaili ZA Sene 1163.

⁸³ BOA. A. DVN. DVE. d. 034-2/11 hkm. 445. Fi evasıtı C Sene 1166.

⁸⁴ "Frânçe kalyonları ve gemileri Memâlik-i Mahruseme geldiklerinde zabt ve sıyânet olunub emn ü sâlim girü gideler ..." BOA. A.DVNS.AHK.MR.d.00001 s. 55. Fi evahiri RA Sene 1130.

bar korsanlarından Karakurdoğlu Halil reis 130 mürettebatlık şehtiyesiyle gemiye saldırıp güverteye çıkmış ve gemideki Fransız bayrağını indirmiştir. Daha sonra yanında getirdiği Malta bayrağını gemiye dikerek “bunlar maltiz⁸⁵” diyerek Fransız kaptanı, 11 mürettebatını ve gemiyle birlikte içindeki eşyaları alıp Ülgün’e götürmüştür.⁸⁶

Ülgünlü denizciler 1730’lardan itibaren Trieste gibi Avusturya limanlarını sıklıkla kullanmaya başladılar. Yün, deri, ipek, pamuk, zeytinyağı ve cam gibi ürünlerin ticaretini yapıyorlardı.⁸⁷ Ancak diğer yandan iş korsanlığa gelince Adriyatik kıyılarında sıklıkla denk geldikleri Avusturya bayraklı gemileri avlayıp yağma yapıyorlardı. Nitekim 1720 yılında Avusturya bayrağı ile Venedik körfezinde seyreden iki tüccar gemisine Ülgün korsanlarından İbrahim ve Mehmed reisler hücum edip gemide bulunan malları gasbetmişti.⁸⁸ Diğer yandan Avusturyalı Corci gemisiyle Dubrovnik tarafında seyrederken Venedik hududunda Ülgünlü korsanlar tarafından saldırıya uğramış ve üç mürettebatını kaybetmişti.⁸⁹ 1726 yılında Ülgün ahalisinden bir korsan, Avlonya’ya gidip bir Avusturya gemisini basıp kaptanla birlikte iki adamını esir etmiş, daha sonra Avlonya’dan kalkıp Draç’a gidip Draç’taki Avusturya konsolosuna elindeki üç Avusturyalı esir için 400 altın istemişti. Ancak konsolos parayı vermeyince Ülgünlü korsan esirleri alıp Ülgün’e götürmüştü.⁹⁰ Aynı yıl Avusturya’ya bağlı İspanya Anapolitan adlı müstemem gemisi, Mora yarımadası limanında Ülgünlü korsanlar tarafından saldırıya uğramıştır. Bunun üzerine yağmalanan para ve eşyaların tahsil olunamadığından halkın mağdur edildiğini dile getirip saldırganların yakalanması için emir göndermiştir.⁹¹

Osmanlılar, merkezden gönderdikleri emirlerle Ülgünlülerin korsanlık faaliyetlerini engellemeye çalışıyordu. Ancak arşiv kayıtlarından anlaşıldığı üzere bu engelleme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Nitekim 1729 yılında Ülgün kalesi

⁸⁵ Malta ceziresi ahalisinden olan bkz.: Şemsettin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul, İkdâm Matbaası, 1317, s. 1290.

⁸⁶ BOA. A.DVNS.AHK.MR.d.00001 s. 55. Fi evahiri RA Sene 1130.

⁸⁷ Hadzibrahimovic, **a. g. y.**, s. 377.

⁸⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 161. Fi evahiri S Sene 1132.

⁸⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 260. Fi evaili Receb Sene 1135.

⁹⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 364. Fi Evaili N Sene 1138.

⁹¹ BOA. A. DVNSMHM. d. 133 hkm. 701. 20 Ş 1138.

eşkıyasından Bako reis ve Derviş Hasan ve Ali reis ve Avlonya sakinlerinden Ömer ağa ve damadı Mehmed ağa, Avusturya kaptanlarından Lorenzo Yorentoko'nun gemisine hücum edip iki kişiyi öldürüp gemideki beş bin altınlık nükûdu ve çeşitli eşyayı gasbetmişti.⁹² Diğer yandan 1757 yılında Avusturya'ya tabi Toskana tüccarlarından kaptan Porici ve ikinci kaptanı Mikelancelo'nun içinde bulunduğu ticaret gemisi, Balyabarda ve havalisine vardığında orada bulunan Ülgünlü Mustafa reisin mürettebatından beş kişi tarafından saldırıya uğramış ve gemi yağmalanmıştır.⁹³

Ülgün korsanları Venedik, Avusturya ve Fransa gemilerini vurdukları gibi İngiltere'ye ait gemileri de vuruyorlardı. Zira 1718 yılında korsanlar bir İngiliz gemisini ele geçirip, kaptanını ve 21 mürettebatını öldürmüşlerdi. Daha sonra içindeki eşyalar ile gemiyi İşkodra'ya nakletmişlerdi.⁹⁴ 1756 yılında ise Ülgün korsanlarından İbrahim, Draç yakınlarında bir İngiliz gemisine denk gelmişti. Bunun üzerine İngiliz kaptan hemen dostluk üzere bayrak açmış ancak korsan İbrahim buna aldırmazlık etmeyip gemiye saldırmıştı. Yaklaşık yirmi saat süren muharebenin ardından birkaç adam yaralanmış ve birkaçı da ölmüştü. Korsan İbrahim İngiliz kaptandan bir miktar akça istemiş ancak İngiliz kaptanın bunu reddetmesi üzerine korsan İbrahim adamlarıyla birlikte gemiye tekrar hücum etmişti. Daha sonra korsanlar gemide bulunan altmış çuval biber ve dört parça çukaları yağmalamışlardı.⁹⁵ Diğer yandan Osmanlı Devleti ise Ülgünlü korsanların İngiliz gemilerine saldırılarını engellemeye çalışıyordu.⁹⁶

Adriyatik Denizi'nde faaliyet gösteren Ülgünlü korsanların en meşhuru muhtemelen Ülgünlü Ali Hoca'dır. Zira arşiv belgelerinde adı sıkça geçen bu meşhur korsan, Malta'dan Ege Denizi'ne, Adriyatik Denizi'nden Mağrib kıyılarına, Akdeniz'in çeşitli bölgelerinde aktif bir şekilde korsanlık yapmıştır. Hayatı hakkında

⁹² BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 438. Fi evaili L Sene 1141.

⁹³ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 80. Fi evaili M Sene 171.

⁹⁴ BOA. A.DVNS.AHK.MR.d.00002 s. 39. Fi evahiri CA Sene 130.

⁹⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 036/2 hkm. 193. Fi evaili S Sene 170.

⁹⁶ "...Fîmâba'd İngiltere sefinelerine Ülgünlü taraflarından ta'arruz olunmayub mugâyır-ı ahidnâme-yi hümayun haklarından gelinmek üzere..." BOA. A. DVN. DVE. d. 036/2 hkm. 193. Fi evaili S Sene 170.

şimdilik bir bilgiye sahip olmadığımız bu korsanının faaliyetleri arşiv belgelerine yoğun bir şekilde yansımıştır.

Garb ocakları bayrağı⁹⁷ altında korsanlık yapan Ülgünlü Ali Hoca 1725 yılında Osmanlı Devleti ile barış halinde olan İngiltere'ye ait bir gemiyi gasbetmişti. Osmanlı arşiv belgelerinde fitne ve fesat kaynağı şâki Ülgünlü Ali Hoca diye belirtilen bu korsan, ertesi yıl Avlonya limanında, içinde Kraliçenin kaptanı da olan gemi ve kalyonları basarak eşya ve altınları yağmalamıştır. Osmanlılar ise dost olan İngiltere'ye yapılan bu korsan saldırısı neticesinde korsanların yakalanması ve yağmaladıkları malların geri iade edilmesi hususunda emir göndermiştir.⁹⁸ Ayrıca Avlonya limanında bir Fransız kalyonunu basmış ve yine o sıralarda Malta adası civarında korsanlık yapmıştı.⁹⁹

1732 yılında çeşitli mallarla yüklü gemisiyle Ülgün tarafında seyreden Venedikli Martin Reis, Ali Hoca'nın saldırısına uğramıştı. Ülgün'den topladığı mürettebatla bir şehtiye donatan Ali Hoca, Martin Reis'in gemisini takip edip hücum etmiş ve çıkan çatışmada iki kişiyi öldürüp bir kişiyi de yaralamıştı. Korsan mürettebatını himaye eden Ali Hoca, gemiyi yağmaladıktan sonra Arnavutluk sahiline götürmüştü.¹⁰⁰ Aynı yıl Ülgünlü Ali Hoca Mora kıyılarında Venedik tüccar gemilerini vurup yağmalamıştı.¹⁰¹ Diğer yandan Osmanlı Devleti'nin haraçgüzârı¹⁰² olan Dubrovnik'e karşı korsanlık faaliyetlerinde bulunarak yağma yapmış ve bir çok

⁹⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 201. Fi evasıtı C Sene 1139.

⁹⁸ BOA. A. DVNSMHH. d./133 hkm. 727 H. 29. 08. 1138.

⁹⁹ Osmanlı Devleti, Akdeniz'de aktif bir şekilde korsanlık yapan Ülgünlü Ali Hoca'nın ve kendisi gibi bir korsan olan Kardeşi Hüseyin'in tutuklanması için hüküm göndermiştir. BOA. ADVNSMHH.d 132 hkm. 1303 1137 Z 29. Ayrıca Ülgünlü Ali Hoca'nın korsanlık yapan bir yeğeni de vardır ancak belgelerde ismi belirtilmemiştir. BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1268. Fi evaili C Sene 1170.

¹⁰⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 279. Fi evasıtı R Sene 1144.

¹⁰¹ Ülgünlü Ali Hoca'nın bu faaliyeti ahidnameye aykırı olduğundan Osmanlılar, Ülgünlü Ali Hoca'nın yakalanması ve Devlet-i Aliyye limanlarına kabul edilmemesi hakkında hüküm göndermiştir. Diğer yandan hükümde Osmanlı ve Venedik gemilerinin karşılıklı olarak tüccar gemilerine zarar vermemesi, esir edilenlerin geri iade edilmesi, ahidname gereğince karşılıklı korsanlığın yasaklanması, Cezayir ve Tunuslu korsanların Venedik ve ona tabi tüccarlara karışmaları belirtilmiştir. BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 299. Fi evahiri Z Sene 1144.

¹⁰² Ayrıca bkz: Feridun M. Emecen, Haraçgüzâr, **DİA**, C. 17, İstanbul, 1997, s. 90-92.

esir ele geçirmişti.¹⁰³ 1735 yılında ise Koron İskelesi'nde demirli Venedik gemilerinden tüccar Yorgi'nin kayığını basarak 40 kişiyi esir almıştı.¹⁰⁴

Ülgünlü Ali Hoca merkezden gönderilen emirlere aldırış etmeyip korsanlık faaliyetlerine devam etmiştir. Nitekim 1756 yılında hâlâ aktif bir korsan olarak bir Venedik gemisini vurup 21 kişiyi esir almıştı.¹⁰⁵

2.1.1. KORSAN LİMANLARI

Adriyatik kıyıları coğrafi yapısı nedeniyle korsanlık faaliyetleri için mükemmeldir. Özellikle Dalmaçya kıyılarında birçok liman ve ada bulunmaktadır.¹⁰⁶ Adriyatik Denizi'nin giriş noktası olan Arnavutluk kıyılarında ise batıya doğru uzanarak bazı önemli Osmanlı limanları yer almaktadır. Bu limanlar korsanlık faaliyetleri için oldukça önemlidir. Bu limanların en önemlilerinden biri kuşkusuz Avlonya'dır. Osmanlılar burayı fethettikten sonra burada gemiler inşa etmeye başlamıştır. Diğer yandan burada ihracata başlamış; buğday, tuz, ipek ve balık gibi çeşitli ürünlerin yanında kumaş ve demir gibi ürünlerin ithalatını yapmıştır.¹⁰⁷

Avlonya limanı kereste kaynakları bakımından zengin ve balıkçılık faaliyetlerinin oldukça yoğun olduğu bir limandır. Dolayısıyla bu liman denizciler ve korsanlar için mükemmel bir yerdir. Adriyatik'te korsanlık yapan Ülgünlülerin de sıklıkla uğradığı bir limandır. Nitekim 1722 yılında Ülgünlü bazı korsanlar Venedik körfezinde bir Venedik gemisini ele geçirip Avlonya taraflarına götürüp içindeki malları yağmaladıktan sonra gemide ele geçirdikleri iki Venedikliyi katletmiştir.¹⁰⁸ Diğer yandan Ülgünlü bazı korsanlar bir Venedik gemisini gasbetmiş, elde ettikleri Venedikli esirleri ise Avlonya limanına götürmüştür.¹⁰⁹ Ülgünlü korsanlar tarafından

¹⁰³ BOA. AE.SMHD.I./ 131 9669 H. 29.07. 1144.

¹⁰⁴ BOA. C..DH../71 3539 H. 29. 9. 1147.

¹⁰⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1223. Fi evahiri RA Sene 1169.

¹⁰⁶ Friedrich Karl Kienitz, **Sultanların Şehirleri**, Çev. Haydar Cümbüş, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2014, s. 55.

¹⁰⁷ Trian Stoianovich, "Osmanlı Hâkimiyetinde Via Egnatia", Ed. Elizabeth Zachariadou, **Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1699)**, Çev. Ela Güntekin, Özden Arıkan, Tülin Altınova, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, , 1999, s. 226.

¹⁰⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 68. Fi evaili Z sene 113

¹⁰⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 997. Fi evaili L Sene 1162.

buraya getirilen ganimetler ve esirler burada Avlonyalılar tarafından himaye edilirdi.¹¹⁰

Adriyatik kıyılarındaki bir diğer önemli liman ise Avlonya'nın batı tarafında bulunan Draç limanıdır. Dıraç, daha çok iç tarafta kalan denizden ulaşımın zor olduğu bir limandır.¹¹¹ İlbasan livasına tabi bir kaza olan Draç, etrafındaki sancakların sıklıkla kullandığı bir limandı. Dıraç ve Avlonya arasında bulunan İlbasan sancağında önemli tuz madenleri bulunurdu.¹¹² Bu bölgedeki ticari ürünler Dıraç limanından gönderilirdi. Dolayısıyla Avlonya gibi Draç limanı da korsanlar için oldukça önemliydi. Nitekim Ülgünlü korsanlardan İdris ve kardeşi 1745 yılın da yetmiş bin guruşluk zeytinyağı yüklü bir Venedik gemisini yağmalayıp Draç limanına götürmüştür.¹¹³

Arnavutluk kıyılarında bulunan bir diğer önemli liman ise Leş'tir. Denizcilerin ve korsanların sıklıkla kullandığı bu liman şehri Dukagin sancağına bağlıydı.¹¹⁴ Ülgünlü bazı korsanlar 1742 yılında Leş kalesi yakınlarında mısır, buğday, tütün ve pirinç yüklü bir gemiye saldırıp yağmalamışlardı.¹¹⁵

Bu kıyılarda bulunan diğer önemli iki liman ise Ülgün ve Bar'dır. Ülgün ve Bar, Venedik'e tabi olan Kotor'u çevreleyen iki liman şehriydi.¹¹⁶ Bu iki liman şehri de korsanların uğrak yeri idi. Nitekim Ülgünlü Kumanya Sinan beraberindeki korsanlarla birlikte Bar sularında bir Venedik gemisine saldırmıştı.¹¹⁷ Ülgün ve Bar, Adriyatik Denizi'nde Osmanlı serhaddinin son uçları olarak kabul edilirdi. Ülgün tam anlamıyla bir korsan yuvasıydı. Buradaki genellikle denizcilik ve korsanlıkla uğraşırdı. Gemileriyle akınlar yaparak ganimet elde edip Ülgün'e dönerlerdi.¹¹⁸

¹¹⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1327. Fi evaili R Sene 1172.

¹¹¹ Kiel, "Dıraç", s. 523.

¹¹² A. y., s. 523.

¹¹³ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 863. Fi evaili L Sene 1158.

¹¹⁴ Kiel, "Leş", s. 141-142.

¹¹⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 729. Fi evahiri N Sene 1155.

¹¹⁶ Übeyde Fergane, "Katîp Çelebi'nin Cihannüması'nın Rumeli Kısım", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1972, s. 127.

¹¹⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1514. Fi evahiri ZA Sene 1178.

¹¹⁸ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, 6. Kitap, C. 1, Yay. Haz. Seyit Ali Kahraman, İstanbul, YKY, 2010, s. 61.

Nova Adriyatik kıyılarında önemli bir liman kentiydi. En önemli özelliği ise Dubrovnik ve Kotor arasında bulunan bir Osmanlı toprağı olmasıydı. Nova halkı da genellikle denizcilik ve korsanlıkla uğraşırdı. Dubrovnik ile Nova arasında bulunan Lubomir nahiyesinde korsanlık faaliyetlerine karşı gözetleme kuleleri bulunurdu.¹¹⁹ Novalı korsanlar bu bölgede oldukça aktif olduğundan Venedik gemileri sürekli saldırıya uğruyordu.

Adriyatik kıyılarında yer alan Osmanlı korsanları, aktif olarak Avlonya ve Draç merkezli faaliyetler göstermekteydi. Osmanlılar Ülgün'ü fethettikten sonra Ülgünlü koranlar da bu oluşuma dâhil olup Adriyatik'te seyreden Hristiyan ticaret gemilerini vurarak korsanlık faaliyetlerine devam ettiler.¹²⁰ Doğal olarak bu korsanlık faaliyetlerinden en çok tüccarlar zarar görmekteydi.¹²¹ Ege ve İyon adalarında aktif bir şekilde faaliyet gösteren korsanlar yüzünden deniz ticareti olumsuz etkileniyordu. Diğer taraftan korsanlık için oldukça elverişli olan Adriyatik kıyılarında Ülgünlüler ve diğer Arnavut korsan grupları faaliyet gösteriyordu.¹²²

Adriyatik kıyılarında yer alan Osmanlı limanları korsanlık faaliyetleriyle elde ettikleri mallar ile geçimlerini sağlıyordu.¹²³ Ancak korsanlık yüzünden bu limanlar ticarî önemini kaybediyordu. Avlonya ve Ülgün'de, korsanlar Garb Ocakları korsanları ile yakından ilişkiler kurup birlikte faaliyet gösteriyorlardı.¹²⁴ Diğer yandan Mora ve civarındaki Modon, Ayamavra, İnebahtı ve Preveze limanlarında aktif bir şekilde korsanlık faaliyetleri gerçekleşiyordu. Avlonya ve Draç ise Adriyatik kıyılarında önemli korsan şehirleri olarak yer aldı.¹²⁵

¹¹⁹ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, 6. Kitap, C. 2, Yay. Haz. Seyit Ali Kahraman, İstanbul, YKY, 2010, s. 573

¹²⁰ Malcolm, **a. g. e.**, s. 328.

¹²¹ Suraiya Faroqi, "Ottoman Views on Corsairs and Piracy the Adriatic", Ed. Elizabeth Zachariadou, **The Kapudan Pasha His Office and His Domain**, Crete University Press, 2002, s. 366.

¹²² Robert Mantran, "XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Doğu Akdeniz'de Ticaret, Deniz Korsanlığı ve Gemiler Kafileleri", **Belleten**, C. 52, S. 203, Ankara, TTK, 1988, s. 688.

¹²³ Joshua M. White "Piracy and Law in the Seventeenth Century Ottoman Mediterranean", **Corsairs and Pirates in the Eastern Mediterranean Fifteenth-Nineteenth Centuries**, Ed. by. Gelina Harlaftis, Dimitris Dimitropoulos, David J. Starkey, Athens, Adventure, 2016, s. 83.

¹²⁴ Malcolm, **a. g. e.**, s. 1.

¹²⁵ Aymard, **a. g. y.**, s. 224.

Osmanlı korsanlarının Ülgün, Draç ve Avlonya’da yetkili kişiler ile işbirliği yapması bu limanlarda ticaret yapan devletleri olumsuz yönde etkiliyordu. Bu durumdan etkilenen devletlerin başında ise Venedik geliyordu.¹²⁶ Osmanlı hâkimiyetinde Ülgün, gemicilik alanında oldukça şöhretli bir liman şehriydi. Diğer yandan kötü şöhretli korsan liderlerine de ev sahipliği yapıyordu.¹²⁷ 17.yüzyıl başlarında 150 tane yelkenliye sahip Ülgün korsanları, Adriyatik kıyılarında ticaret gemilerine saldırmaktaydı.¹²⁸ Ülgünlü korsanların büyük bir şöhrete sahip olmasının nedenlerinden biri kuşkusuz bulundukları bölgenin coğrafi yapısının korsanlığa çok uygun olmasındandır.¹²⁹

2.1.2. KORSAN GEMİLERİ

18. yüzyılda Akdeniz’de faaliyet gösteren korsanlar çeşitli gemiler kullanıyorlardı. Adriyatik Denizi’nde Osmanlı korsanları daha çok fırkate türü gemi kullanırken, Garb ocakları korsanları kadirgayı tercih ediyordu.¹³⁰ Korsan gemilerinin istedikleri etkiyi gösterebilmesi ve başarılı olabilmesi için çeşitli özellikleri barındırması gerekliydi.¹³¹ Bu özelliklerin en önemlileri ise denizde seyrederken hızlı olmak, dayanıklı olmak ve iyi silahlarla donanmış olmaktı. Bir kadirgada olması gereken en önemli özellikler hız ve hareket kabiliyetiydi.¹³² Korsanların kullandığı kadirga türü kürekli gemilerin hızlı olabilmesi için kürekçilere ihtiyacı vardı.¹³³

Osmanlılar, kalyon¹³⁴ devrine geçene kadar genel olarak kürekli savaş gemileri kullanıyordu. Gemilerin ebat ve kürekçi sayısı göz önünde

¹²⁶ Mantran, a. g. y., s. 690.

¹²⁷ Hadzibrahimovic, a. g. y., s. 374.

¹²⁸ A. y., s. 375.

¹²⁹ Mantran, a. g. y., s. 695.

¹³⁰ İdris Bostan, **Osmanlılar ve Deniz**, İstanbul, Küre Yayınları, 2007, s. 127-114.

¹³¹ David Cordingly, **Korsanlar Arasında Yaşam**, Çev. Elif Böke, Ankara, Dost Kitabevi, 2004, s. 194.

¹³² E. Hamilton Currey, **Akdeniz’in Büyük Korsanları**, Çev. Kerem Özduval, İstanbul, İstiklal Kitabevi, 2007, s. 226.

¹³³ Kürekçi temini hakkında detaylı bilgi için bkz: İdris Bostan, “Osmanlı Donanmasında Kürekçi Temini ve 958 (1551) Tarihli Kürekçi Defterleri”, **Tarih Dergisi**, S. 37, İstanbul, 2002, s. 59-76.

¹³⁴ Osmanlı kalyonları hakkında detaylı bilgi için bkz: Yusuf Alperen Aydın, **Sultanın Kalyonları- Osmanlı Donanmasının Yelkenli Savaş Gemileri (1701-1770)**, Küre Yayınları, İstanbul, 2011.

bulundurulduğunda en küçüğü kadirga olarak, kalite, pergende ve firkatedir. Bu gemi türleri Venedik donanmasında da benzer şekildedir.¹³⁵

Adriyatik Denizi'nde Osmanlı korsanları çeşitli gemiler kullanmanın yanı sıra genellikle firkate tercih edilirdi. Bu bölgede oldukça aktif olan Ülgünlü korsanlar ise çeşitli korsan gemileri kullanıyorlardı. Osmanlı arşiv belgelerine göre Ülgünlü korsanların 18. yüzyılda korsanlık faaliyetleri için sıklıkla kullandığı gemiler; şitye/şehtiye¹³⁶, firkate¹³⁷, izbandut¹³⁸ ve işkampavye/işkampoye¹³⁹dir.

Ülgünlü korsanlar 18. yüzyılda korsanlık faaliyetleri için genellikle şehtiye ve firkate kullanıyorlardı. Kısaca şitye de denilen şehtiye, yalnız yelkenle hareket eden iki direkli bir gemidir. Küçükleri 17,5-20 m. arasında olurken, büyükleri 22-28 m. civarındaydı. Büyük şehtiyeler bazen üç direkli de olabiliyordu. Bu gemilerin mevcudu ise 200-275 civarında olup büyükleri 40 top¹⁴⁰ taşıyordu. Muhtemelen 18. yüzyıl başlarında Osmanlılar tarafından kullanılmaya başlanan şehtiyeler, Venedik ve Rus donanmasında da mevcuttu.¹⁴¹

1742 yılında Ülgün ve Avlonyalı korsanlardan oluşan bir şehtiyede 14 pare büyük top, 6 pare küçük top ve 120 mürettebat bulunuyordu.¹⁴² Ülgünlü İbrahim reis ise 1756 yılında 9 pare top ve 180 mürettebat ile donanmış şehtiyesiyle Kefalonya civarında korsanlık yapıyordu.¹⁴³

Ülgünlü korsanların sık sık kullandığı firkateler, çekdiri türü donanma gemilerinin en küçüğü olup 10-17 oturağa sahiptir. Ancak uzunluğu ve oturak sayısı zamanla değişmiştir. Nitekim 18. yüzyıl başlarında 20 oturaklı firkate inşa edilmiştir. Firkateler uzun ve dar olup hem kürekle hem de yelkenle hareket edebilen seri

¹³⁵ Erdoğan, a. g. y., s. 133.

¹³⁶ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1217. F evahiri M Sene 1169, BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1235. Fi evahiri C Sene 1169.

¹³⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1370. Fi evaili M Sene 1174.

¹³⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 63. Fi evasıtı N Sene 170.

¹³⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1258. Fi evasıtı CA Sene 170, BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1327. Fi evaili R Sene 1172.

¹⁴⁰ Gemilerde kullanılan yelkenler ve toplar hakkında detaylı bilgi için bkz: Carlo M. Cipolla, **Yelkenler ve Toplar**, Çev. Erdal Turan, İstanbul, Alfa, 2021.

¹⁴¹ Bostan, **Osmanlılar ve Deniz**, s. 170.

¹⁴² BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 676. Fi evaili M Sene 1155.

¹⁴³ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1235. Fi evahiri C Sene 1169.

gemiler olduğundan korsanlar tarafından Akdeniz'in çeşitli bölgelerinde kullanılmıştır.¹⁴⁴ Nitekim Ülgün korsanlarından Divon ve Kovaric, Ülgünlü 60 mürettebat ile donanmış Trablusgarb bayraklı birer firkate ile Adriyatik'te Venedik gemilerini vuruyordu.¹⁴⁵

Ülgünlü korsanların şehtiye ve firkateye nazaran çok sık olmasa da bazen izbandut gemisi (ital. *sbandato/sbandito*) kullandıkları da görülmüştür. İzbandut, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz kıyılarında korsanlık yapan Rumlara denilmekteydi.¹⁴⁶ Ülgünlü korsanlar bu gemiyi Adalar Denizi bölgesinde kullanmaktaydı. 1757 yılında Avusturya'ya tabi Toskana tüccar gemileri kaptanlarından Loci Robeli, gemisiyle Alikorna (Livorno) iskelesinden hamulesiyle İzmir'e gelirken Mora yakınlarında seyreden Ülgünlü bir izbandut gemisini görür görmez mürettebatıyla birlikte gemiyi terk etmişti. Ancak daha sonra İzmir tüccarına teslim edilmesi gereken beş bin kara kuruş nükûdu gemiden almak için harekete geçen kapudan, Ülgünlü korsanların top atışına maruz kaldı ancak atışlar isabetli olmadı. Kapudan ise Benefşe kalesine sığındı.¹⁴⁷

18. yüzyılda Ülgünlü korsanlar tarafından kullanılan işkampoyeler kürekli gemiler sınıfındandır. Osmanlı donanmasında adet olarak fazla olmamasına rağmen 18. Yüzyıl boyunca varlığını sürdürmüştür. Tunada'ki ince donanmadan olan işkampoye, haberci gemisi olarak da kullanılmıştır. Büyük ve küçük boylarda inşa edilen bu gemilerde 13 oturak bulunmaktadır.¹⁴⁸ İşkampoyeler, Ülgünlü korsanlar tarafından tercih edilen gemilerdendir. Nitekim 1756 yılında Ülgünlü Mustafa reis bir İşkampoye donatıp Adriyatik'te ve Mora yakınlarında korsanlık yapmıştır.¹⁴⁹ 1758 yılında ise Ülgünlü korsanlardan Hasan, 36 mürettebatlık işkampoyesiyle Venediklilere karşı korsanlık yapmış ve yağmaladığı malları Avlonya'ya götürmüştür.¹⁵⁰

¹⁴⁴ Bostan, **Osmanlılar ve Deniz**, s. 128.

¹⁴⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1370. Fi evaili M Sene 1174.

¹⁴⁶ Selim Özen, **Gemiler Sözlüğü**, İstanbul, Denizler Kitabevi, 2017, s. 174

¹⁴⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 63. Fi evasıtı N Sene 170.

¹⁴⁸ Bostan, **Osmanlılar ve Deniz**, s. 137-138.

¹⁴⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1251. Fi evasıtı RA Sene 170.

¹⁵⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1327. Fi evaili R Sene 1172.

Ülgünlüler korsanlık faaliyetleri için kalyon türü gemiler de kullanıyordu. 1753 yılında Ülgünlü korsanlardan Süleyman bin Ömer Reis Koron'dan bir kıta kalyon alıp 14 pare top ve 26 mürettebat ile donatmıştır. Daha sonra Adriyatik'te seyredirken gemisine 35 kişi daha almıştır. Bu durumu öğrenen Osmanlılar ise Ömer reisin bu gemiyle korsanlık yapma ihtimaline karşı önlem alınmasını istemiştir.¹⁵¹ Diğer yandan Ülgünlü korsanlar bazen kalyon sınıfı gemilerden olan polaka (ital. *polacca*) diye adlandırılan 3 direkli bir gemi kullanıyorlardı. Akdeniz'e özgü olan bu geminin korsanlar tarafından benimsendiği bilinmektedir.¹⁵² Nitekim 1750 yılında Ülgünlü korsanlardan Ahmed Reis ve Ahmed Beşe, Mora civarında ticaret yapma bahanesiyle bir polaka inşa etmişlerdi. Bu durumu haber alan Osmanlılar, inşa edilen geminin kesinlikle korsanlık için kullanılmamasını ve imhâ edilmesini istemiştir.¹⁵³ Ancak Ülgünlü korsanlar merkezden gelen bu tür emirlere uymayıp faaliyetlerine devam etmiştir. Zira 1765 yılında Ülgünlü korsan Kumanya Sinan 80 Ülgünlü ile donanmış bir polaka ile Avlonya ve Bar sularında bir Venedik gemisine saldırmış ve Arnavutluk kıyılarında korsanlık yapmıştır.¹⁵⁴

Osmanlı Devleti Adriyatik'te bulunan bu korsan gemilerini gönderdiği emirlerle engellemeye çalışıyordu. Nitekim bu dönemde gönderilen emirler özellikle Ülgün ve civarındaki korsan gemilerinin inşasını durdurmaya yönelikti.¹⁵⁵ Osmanlılar ise Adriyatik kıyılarındaki yerel yöneticilerin korsanlar ile iş birliği yaptığından dolayı bu sorunu çözmekte güçlük çekiyordu. Dolayısıyla Adriyatik kıyılarında korsanlık faaliyetleri önlenemiyor ve korsan gemileri artıyordu. Venedikliler bu korsan gemileriyle başa çıkamıyordu.¹⁵⁶ Ülgünlü korsanlar durmaksızın Venedik gemilerini vurmaya devam ediyordu.

Ülgünlü korsanların kullandığı kadirga türü gemiler korsanların vazgeçilmeziydi. Ayrıca 16. ve 17. yüzyıllarda kadirgalar Osmanlı donanmasının

¹⁵¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm.1145. Fi evaili B Sene 1166

¹⁵² Özen, **a. g. e.**, s. 338-39.

¹⁵³ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1060. Fi evaili N Sene 1163.

¹⁵⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1514. Fi evahiri ZA Sene 1178.

¹⁵⁵ "...Ülgün kal'ası ahalisi minba'd korsanlığa çıkmayub tüccâr sefinelerine zarar ve ziyân itmemek için ellerinde olan firkate sefineleri ref' ve ticâret sefinelerine ta'arruzdan külliyyet ile men'...",BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1217. F evahiri M Sene 1169

¹⁵⁶ John H. Pryor, **Akdeniz'de Coğrafya, Teknoloji ve Savaş-Araplar, Bizanslılar, Batılılar ve Türkler**, Çev. Füsün Tayanç-Tunç Tayanç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2004, s.182.

öncü savaş gemisiydi.¹⁵⁷ Nitekim kadırgalar Akdeniz’de ticaret ve savaşın önemli bir parçasıydı.¹⁵⁸ Ancak kadırgalar bazı dezavantajlara sahipti. Mesela alçak bordaya sahip olduğu için sert denizlerde batabilirdi. Diğer yandan gemide bulunan kürekçiler ve mürettebat için belirli zamanlarda bir yerlerde durup su, yiyecek ve mühimmat ikmali yapmak gerekliydi.¹⁵⁹ Dolayısıyla kadırgayı daha verimli kullanmak isteyen korsanlar uygun hava koşullarında faaliyet göstermeliydi.¹⁶⁰ Bunun için de bahar ve sonbahar mevsimleri arasındaki zaman diliminde aktif bir şekilde faaliyet göstermek zorundaydılar.

2.1.3. ESİRLER

Adriyatik Denizi korsanlar için aktif bir saha olduğundan dolayı bu bölgede esir¹⁶¹ düşme olayları yoğun bir şekilde yaşanmaktaydı. Bölgede Müslüman korsanlar daha aktif rol oynadıkları için Hristiyan köleler daha fazlaydı. Müslüman korsanlar düşman kıyılarına saldırıp birçok esir ele geçiriyordu.¹⁶² En fazla Müslüman köleye ev sahipliği yapan yer ise Malta’ydı.¹⁶³ St. Jean şövalyeleri olarak bilinen Maltalı korsanlar Akdeniz’de oldukça yoğun korsanlık faaliyetleri göstermekteydi.

Korsanların denizde gösterdiği faaliyetlerin yanı sıra karada yaptıkları akınlar vardı. Bu akınların en büyük amacı esir elde etmektir.¹⁶⁴ Diğer yandan Müslüman esirlerin yoğun olduğu bölgeler vardır. En yoğun Müslüman köle nüfusu Santo

¹⁵⁷ Daniel Panzac, “Osmanlı Donanması, Başlangıçtan Nizam-ı Cedide Kadar 14-18. Yüzyıllar”, **Osmanlı Donanmasının Seyir Defteri: Gemiler Efsaneler, Denizciler**, Çev. Melis Şeyhun, Angela Roome Yazıcı, İstanbul, İstanbul Pera Müzesi Yayınları, 2009, s.22.

¹⁵⁸ J. F. Guilmartin, **Kadırgalar ve Kalyonlar**, Çev. Ali Özdamar, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2010, s. 45.

¹⁵⁹ David Abulafia, **Büyük Deniz-Akdeniz’de İnsanlık Tarihi**, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul, Alfa, İstanbul, 2012, s.479.

¹⁶⁰ Guilmartin, **a. g. e.**, s. 45.

¹⁶¹ Ahmet Özel, “Esir”, **DİA**, C.11, İstanbul, 1995, s. 382-389.

¹⁶² Geza Palffy, “Ransom Slavery Along The Ottoman- Hungarian Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries”, **Ransom Slavery along the Ottoman Borders**, Ed. Geza David and Pal Fodor, Brill, Leiden, 2007, s. 42.

¹⁶³ Salvatore Bono, **Yeniçağ İtalya’sında Müslüman Köleler**, Çev. Betül Parlak, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s. 34.

¹⁶⁴ Gürkan, **a. g. e.**, s. 353.

Stefano korsanlarının üs bölgesi Livorno şehri ve Abruzzo'ydu. Bu bölgelerde Müslüman esirlerinin satışı yapılırdı.¹⁶⁵

Hristiyanlar yalnızca savaş durumlarında esir edilirdi.¹⁶⁶ Gayrimüslimlerin köleleştirilmesi sadece savaş esnasında gerçekleşirdi. Ancak korsanlar için bunun bir önemi yoktu. Nitekim Adriyatik kıyılarında üslenen Osmanlı korsanları birçok kez Venediklileri esir etmişti.

Adriyatik Denizi'nde korsanların faaliyetleri sonucu ele geçirilen esirler Karadağ, Bosna, Arnavutluk, Karadağ, Ancona, Hırvatistan ve Venedik çevresindendi.¹⁶⁷ Korsanlar bu bölgede hem karadan hem de denizden akınlar yaparak birçok esir ele geçiriyordu. Adriyatik korsanları ve Garb ocakları korsanları genellikle Venedik-Pulya arasında kalan bölgeyi hedef alıyor ve saldırılar gerçekleştiriyordu.

Korsanlık faaliyetlerinin arttığı bölgelerde doğal olarak esir sayısı da artıyordu. Nitekim 17. yüzyılın ortalarında sadece Cezayir'de İtalyan ve İspanyol esirlerin mevcudu otuz bin civarındaydı.¹⁶⁸ Diğer yandan 18. yüzyılın sonlarına doğru bu bölgede yaklaşık bir buçuk milyon Hristiyan esir vardı.¹⁶⁹ 17. yüzyılın ortalarında Ali Memi ve Usta Murad isimli Mağrib korsanları Adriyatik Denizi'ne girerek Kotor körfezinde Perast'ı yağmalayıp 450 kişiyi esir etmişlerdi.¹⁷⁰

Garb ocakları korsanlarının sıklıkla ziyaret ettiği yerler Adriyatik'te İtalya kıyılarında bulunan Ortona ve Abruzzi kentleriydi.¹⁷¹ Diğer yandan bu korsanlar

¹⁶⁵ Bono, a. g. e., s. 52.

¹⁶⁶ Hakan Erdem, **Osmanlı'da Köleliğin Sonu 1800-1909**, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2013, s. 47.

¹⁶⁷ Maria Pia Pedani, "Erken Modern Dönemde Osmanlı İmparatorluğunda Venedikli Köleler", Çev. Dilek İnan, **Osmanlı Devleti'nde Kölelik**, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, s. 135.

¹⁶⁸ Aziz Samih İlter, **Şimali Afrika'da Türkler**, C. 1, İstanbul, 1936, s. 171.

¹⁶⁹ Eric Dursteler, **İstanbul'daki Venedikliler, Yeniçağ Başlarında Akdeniz'de Millet, Kimlik ve Bir Arada Varoluş**, Çev. T. Ulaş Belge, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 2012, s.109.

¹⁷⁰ Gürkan, a. g. e., s. 344.

¹⁷¹ Robert C. Davis, **Christian Slaves, Muslim Masters, White Slavery in The Mediterranean, The Barbary Coast and Italy 1500-1800**, Palgrave Macmillan, London, 2004, s. 44.

Avlonya, Draç ve Ülgün gibi Adriyatik'in Osmanlı kıyılarına uğruyordu. Sık sık Mora ve Ege adalarında da faaliyet gösterdiklerini görmekteyiz.¹⁷²

Osmanlı korsanları Venediklileri esir ettiği gibi Venedikliler de Osmanlıları esir ediyordu. Nitekim Osmanlı tebaasından olan bir Arap emirinin kızı Venedikliler tarafından esir edilince buna misilleme olarak Osmanlılar, Ülgün ve Bar'da sekiz Venedik askerini esir etmişti.¹⁷³ Neyse ki durum sonradan çözüme kavuşturulmuştu. Buna benzer bir diğer olayda ise Venedikliler Avlonya beyine ait bir kalyataya el koymuş ve içindeki kişileri esir etmişti. Bunun üzerine Osmanlılar derhal bu esirlerin serbest bırakılmasını istemişti.¹⁷⁴

Korsanlar ele geçirdikleri esirleri farklı amaçlar için kullanıyordu. Öncelikle amaç esirlerden iş gücü sağlamaktı. Bunun yanı sıra esirlerden ekonomik gelir elde ediyorlardı. Bu esirler korsanlar tarafından Akdeniz'in farklı bölgelerinde satılarak önemli miktarda gelir getiriyordu.¹⁷⁵ Adriyatik kıyılarında ve Balkanlar'da yapılan akınlar sonucu ele geçirilen esirler Edirne, Belgrad ve Üsküp gibi esir pazarlarının bulunduğu yerlerde satılıyordu.¹⁷⁶

Ülgünlü korsanlar ele geçirdikleri esirleri çeşitli bölgelerde satıyorlardı. Ülgünlülerin yoğun bir şekilde esir ticareti yaptığı yerler; Arnavutluk kıyıları, Anadolu, Rumeli, Sicilya, İspanya, Mağrib ve Arnavutluk kıyılarıydı. 1750 yılında Ülgünlü Hacı Mustafa Boyana nehri civarında dört Venedikliyi esir emişti. Diğer yandan Garb ocakları korsanlarının ve Arnavutluk kıyılarındaki korsanların Venediklileri esir etmesinden dolayı Osmanlılar emir göndererek ele geçirilen esirlerin serbest bırakılmasını ve Müslüman olan esirlerin azâd edilmesini istemiştir.¹⁷⁷

¹⁷² Tenenti, a. g. e., s. 18.

¹⁷³ Serap Mumcu, "Akdeniz'de Korsanlık ve Osmanlı- Venedik İlişkilerinde Bir Esir Alma Krizi Venedik İlişkilerinde Bir Esir Alma Krizi: Arap Emiri Kızı Zemre'nin Kaçırılışı", Ed. Zübeyde Güneş, Fırat Yaşa, **Osmanlı Devleti'nde Kölelik**, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, s. 173.

¹⁷⁴ Erdoğan, a. g. y., s. 141.

¹⁷⁵ A. y., s. 143.

¹⁷⁶ Zübeyde Güneş Yağcı, "İstanbul'da Esir Pazarı", Ed. Zübeyde Güneş, Fırat Yaşa, **Osmanlı Devleti'nde Kölelik**, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, s. 63.

¹⁷⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1055. Fi evaili ZA Sene 1163.

Osmanlı Devleti'nin Avusturya'ya verdiği ahidname gereğince esirler, makul fiyatlar neticesinde karşılıklı olarak salıverilebilirdi. Ülgünlü korsanlar da esirlerini yüksek fiyatlara satmak için Avusturya'ya tabi Sicilya ve İspanya'ya götürüyordu. Ancak Osmanlı Devleti kesin bir dille Ülgünlü korsanlara esir ticareti için ruhsat vermeyi yasaklıyordu.¹⁷⁸ Bu tür yasaklamalara rağmen Ülgünlü korsanlar Pulya bölgesinden sekiz kişiyi esir etmişti. Osmanlılar ise bu esirlerin serbest bırakılması için emir göndermişti.¹⁷⁹ Nitekim Ülgünlü korsanlar gönderilen bu emirlere itibar etmeyip faaliyetlerine devam ediyordu. 1756 yılında Dubrovnik yakınlarında Ülgünlü bir korsan gemisi, Avusturya imparatoriçesinin kibarzadelerinden Von Avnrola'nın içinde bulunduğu gemiye denk gelmişti. Gemiye hücum eden korsanlar Von Avnrola'yı esir edip serbest bırakılması için 126 adet yaldız altın almışlardı.¹⁸⁰

2.1.4. GANİMETLER

Korsanlık faaliyetleri sonucu elde edilen ganimet korsanların temel gelir kaynağını oluşturuyordu. Mağrib eyaletlerinde güvenlikten sorumlu olan yeniçeriler ganimetten pay aldıklarından dolayı korsanlık ekonomisinin devamlılığı bölgenin istikrarı için önemliydi. Bu yüzden ekonomik, sosyal ve askeri yönden korsanlık üzerine kurulu olan Garb ocakları korsanları için ganimet oldukça önemliydi.¹⁸¹

Korsanların ele geçirdikleri ganimeti paylaşması noktasında belirli kurallar vardı. Bir korsan gemisi limana döndüğünde görevli kişiler derhal ganimeti kayıt altına alırdı. 18. yüzyılda bu işle *hüccetü'l-gana'im* ve *hüccetü'l-pençik* ilgilenirdi.¹⁸² Ele geçirdikleri gemi, içindeki esirler ve mallarla birlikte gemi sahibi ve mürettebat arasında paylaşırlardı. Ancak ganimetin 1/5 ile 1/10 oranında değişen payı yönetime ayrılırdı.¹⁸³ Diğer yandan korsanları teşvik etmek için gösterdikleri başarılar neticesinde ödüller verilirdi. Korsanlarla birlikte faaliyet gösteren yeniçeriler de ele

¹⁷⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 317. Fi evası CA Sene 1137.

¹⁷⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 318. Fi evası CA Sene 1137.

¹⁸⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 35. Fi evahiri Z Sene 169.

¹⁸¹ Akdes Nimet Kurat, "Berberi Ocakları ile Amerika Birleşik Devletleri Münasebetleri (1774-1816)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2, 1964, s. 177.

¹⁸² Gürkan, a. g. e., s. 410.

¹⁸³ Şenay Özdemir, "Akdeniz Hâkimiyetinde Osmanlı Devleti ve Korsanlık (1695-1789)", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004, s. 265.

geçirilen ganimetten belirli miktarda pay alırlardı. Zira 1769'da Cezayir'de yaklaşık 5000 yeniçeri mevcuttu.¹⁸⁴ 18. yüzyılda Cezayir'de korsanlık sonucu elde edilen ganimetten kaptanlar 4, denizciler 3 ve yeniçeriler 1,5 oranında pay alıyorlardı.¹⁸⁵

Korsanların ele geçirdikleri ganimet, sahip oldukları gemi ve mürettebatına göre çeşitlilik gösteriyordu. Nitekim ele geçirilen ganimet büyük bir kalyon veya küçük bir tüccar gemisi olabilirdi. Ayrıca altın ve gümüş gibi değerli madenlerin yanı sıra buğday gibi ticarî mallar da ganimet olabilirdi. Ancak korsanların en önemli ganimeti esirlerdi. Korsanlık faaliyetleri sonucu ele geçirdikleri gemilerden yolcu ve mürettebatı esir ediyorlardı. Diğer yandan esir elde etmek için kıyı bölgelerine de baskınlar yapıyorlardı.¹⁸⁶ Adriyatik kıyıları bu konuda korsanların sık sık ziyaret ettiği bölgelerden biriydi.

Adriyatik'te faaliyet gösteren Ülgünlü korsanlar sık sık Garb Ocakları korsanlarıyla birlikte korsanlık yapıp ganimet elde ediyorlardı. Öyle ki Garb Ocakları bayrağı altında Akdeniz'in çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteriyorlardı. 1750 yılında Ülgünlü Hacı Mustafa Trablusgarb bayrağıyla Boyana civarında korsanlığa çıkmış ve bir Venedik gemisine hücum etmişti. Kaptanla birlikte 3 Venedikliyi esir eden korsan, ayrıca 500 guruşluk ganimet elde etmişti. Ele geçirilen bu esirler Anadolu, Rumeli ve Mağrib'de satılıyordu.¹⁸⁷

Ülgünlü korsanlar ele geçirdikleri esirleri korsan liderine, değerli malları ise mürettebat arasında taksim ediyordu. Korsan hücumlarında kendini gösterip iyi iş çıkartanlara teşvik amacıyla özel hediyeler veriliyordu.¹⁸⁸

Ülgünlü korsanlar Adriyatik'teki Venedik gemilerine sürekli saldırılar düzenleyip yağma yapıyorlardı. Avlonyalı korsanlarla birlik olan Ülgünlü korsanlar bir gece Avlonya yakınlarına gelen dört Venedik gemisine gece baskın düzenleyip

¹⁸⁴ Aziz Samih İltar, *Şimali Afrika'da Türkler*, C. 2, İstanbul, 1936, s. 87.

¹⁸⁵ Özdemir, **a. g. y.**, s. 266.

¹⁸⁶ **A. y.**, s. 266.

¹⁸⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1055. Fi evaili ZA Sene 1163.

¹⁸⁸ Adroviç, **a. g. y.**, s. 75.

Estamor ve Estevani adlı iki müstem¹⁸⁹ tüccarı öldürmüşlerdi. Gemide bulunan mevcut 630 altına el koyup aralarında bölüşmüşlerdi.¹⁹⁰

1738 yılında Ülgünlü korsan Hüseyin reis, Anton Morozi isimli bir Venedik kaptanın gemisine 12 adamıyla birlikte saldırmıştı. Elde edilen ganimet ise 425 altınlık eşya ve 4 pare toptu. 1739 yılında meydana gelen diğer bir korsanlık vakasında ise Hasan Yasaki adlı Ülgünlü korsan Terigon adlı bir Venediklinin gemisini 11 adamıyla basmış ve gemide bulunan 80 yaldız altınlık eşyayı ele geçirmişti.¹⁹¹ Ülgünlü korsanlar sadece gemileri yağmalamıyor aynı zamanda Adriyatik kıyılarına ve çevredeki adalara baskınlar yapıp zeytin ağaçlarını yağmalıyorlardı.¹⁹²

1750 yılında Venedikli bir tüccar olan Petrovo Corci Petrovin çeşitli eşya ile yüklü gemisiyle Dıraç limanından kalkıp Ülgün tarafında seyrederken bir Ülgün korsan gemisine denk geldi. 150 mürettebatı bulunan bu Ülgün korsan gemisi Venedikli tüccarı takip edip sonra hücum etmişlerdi. Gemiye ele geçiren korsanlar, 70 altınlık eşyayı gasbedip bir Venedikliyi de esir etmişlerdi. Ülgünlü korsanlar, önce gemiyi Venedikli kaptana teslim etmek için haber gönderse de daha sonra gemiyi 100 altına sattıklarını dile getirmişlerdir.¹⁹³

Venedik'e tabi Kefalonya adası gemilerinden, Venedikli Dimitriyo Divori adlı bir tüccar 1758 yılında 270 altınlık tütün, ortaklarının 80 altınlık eşyası ve kendisinin 200 altını ile yüklü gemisiyle körfezde seyrederken Ülgünlü Sinan reise

¹⁸⁹ Detaylı bilgi için bkz: Mübahat Kütükoğlu, "Avrupalı Tüccar", **DİA**, C. 4, İstanbul, 1991, s. 159-160

¹⁹⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 153. Fi evahiri L Sene 1138.

¹⁹¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 534. Fi evaili Ra Sene 1152.

¹⁹² Ülgünlü korsanlardan Hasan, Mehmed, Mustafa, Derviş Musa ve Ali, donattıkları korsan gemileriyle Dalmaçya Generali'nin ikâmet ettiği Zadra kalesi yakınlarında bulunan Kalovira adlı küçük bir adaya baskın yapıp bölge halkının geçim kaynağı olan zeytin ağaçlarını kesip yağmalamışlardır. BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 479. Fi evasıtı L Sene 1150.

¹⁹³ Osmanlılar bu olayın engellenmesi ve 170 altınlık zararın Ülgünlülerin mevâcibinden karşılanmasına dair hüküm göndermiştir. BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1056. Fi evaili ZA Sene 1163.

denk gelmişti. Trablusgarb bayraklı gemisiyle Sinan reis derhal gemiye hücum edip üç kişiyi yaralamış ve gemideki tüm malları yağmalamıştı.¹⁹⁴

Ülgünlü korsanlar Venedik tüccar gemilerinin yanı sıra Adriyatik'te karşılaştıkları diğer devletlere ait gemilere de saldırılar düzenleyip yağmalıyorlardı. Nitekim 1729 yılında Ülgünlü korsanlardan Bako reis, Derviş Hasan ve Ali reis Avlonyalılarından Ömer Ağa ve damadı Mehmed ağayla birlik olup Avusturya kaptanlarından Lorenzo Yorentoko'nun gemisine hücum edip iki kişiyi öldürmüş ve beş bin altınlık nükûdu ve çeşitli eşyaları yağmalamışlardır.¹⁹⁵

Toskana tüccarlarından Avusturyalı kaptan Bayacyo Korsi'nin gemisi 1765 yılında fırtınaya yakalandı. Fırtına nedeniyle İbsara limanına iltica eden Avusturyalı kaptanın gemisine o sıralarda orada bulunan Ülgünlü korsan Sinan reis hücum edip içindeki nükûdla birlikte gemiyi ele geçirdi. Gemiye iade etmesi karşılığında İbsara ahalisi Sinan reise istediği meblağı vermişti ancak Ülgünlü korsan buna rağmen gemiyi teslim etmedi.¹⁹⁶

Ülgün korsanlarından İbrahim, Dıraç yakınlarında bir İngiliz gemisine denk gelmişti. Bunun üzerine İngiliz kaptanı derhal dostluk üzere bayrak açmış ancak korsan İbrahim buna aldırış etmeyip gemiye hücum etmişti. Yaklaşık yirmi saat süren muharebenin ardından birkaç kişi yaralanmış ve birkaçı da ölmüştü. Ülgünlü korsan İbrahim ve adamları gemiden 60 çuval biber ve 4 parça çuka yağma etmişlerdi.¹⁹⁷

Adriyatik Denizi'nde seyreden Felemenk gemileri de Ülgünlü korsanlar tarafından avlanıyordu. Nitekim 1709 yılında Avlonya'daki Mujakiye limanına gelen

¹⁹⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1321. Fi evası Z Sene 171.

¹⁹⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 438. Fi evaili L Sene 1141.

¹⁹⁶ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 657. Fi evaili N Sene 178.

¹⁹⁷ Osmanlı Devleti, Venedik ve Fransa'ya verilen ahidnamenin İngiltere'ye de verildiğini belirterek Ülgünlü korsanların İngiliz gemilerine bulaşmamasına dair hüküm göndermiştir. BOA. A. DVN. DVE. d. 036/2 hkm 193. Fi evaili S Sene 170

bir Felemenk kalyonu karaya oturunca bunu fırsat bilen bazı Ülgünlü korsanlar gemiyi yağmalayıp ganimeti aralarında paylaşmışlardır.¹⁹⁸

¹⁹⁸ BOA. A. DVNSMHM. d. 116 hkm. 881 1121 C 20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADRIYATİK'TE GARB OCAKLARI KORSANLARI VE ÜLGÜNLÜ KORSANLAR

3.1. GARP OCAKLARI BAYRAĞI ALTINDA ÜLGÜN KORSANLIĞI

Akdeniz'de bağımsız bir korsan grubu olarak hareket eden Ülgünlü korsanlar özellikle 18. yüzyılda korsanlık sınırlarını genişletmek için sık sık Garp Ocakları¹⁹⁹ bayrağı altında faaliyet gösteriyorlardı. Ülgünlüler Ocak korsanlarıyla sıkı bir ilişki içindeydiler. Nitekim Ocak korsanlarının Adriyatik kıyılarına gelip Ülgünlülerden mürettebat topladığı, Ülgünlü reislerin de gemi donatıp bayrak almak için Garp ocaklarına gittiği bilinmektedir. Osmanlı arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere Ülgünlüler özellikle Trablusgarp Ocağıyla sıkı ilişkiler kurmuştu.²⁰⁰ Ancak Ülgünlülerin Garp Ocakları bayrağı altında korsanlık faaliyetlerinin anlaşılabilmesi için öncelikle 18. yüzyılda Garp Ocaklarının Akdeniz'deki durumunun bilinmesi gerekir.

Akdeniz'de korsanlığın yükselişe geçtiği 17. yüzyıldan itibaren İngiltere, Fransa, Hollanda, Malta ve Osmanlı bayraklı korsan gemileri, devletler arası yapılan anlaşmalara ve koyulan kurallara uymaksızın faaliyetlerine devam ediyordu. Bu durumun önüne geçebilmek ve Akdeniz'de seyreden tüccar gemilerini korsanlardan koruyabilmek için çeşitli anlaşmalar yapıyordu. Bu konuda Osmanlı Devleti'nin diğer devletler ile yaptığı anlaşmalar, Garb Ocakları korsanlarını da kapsadığından, Ocak korsanları için belirli bir sınır çiziyordu. Böylece Garp Ocakları korsanları için

¹⁹⁹ Garb Ocakları hakkında detaylı bilgi için bkz: G. Fischer, **Barbary Legend, War, Trade and Piracy in North Afrika 1415-1830**, London 1957.; R. C. Anderson, **Nawal War in the Levant 1589-1853**, Liverpool 1952.; A. Hess, **The Forgotten Frontier: a History of the Sixteenth Century Ibero-African Frontier**, Chicago, 1978.; J. B. Wolf, **The Barbary Coast, Algeria under the Turks**, London-New York 1979.

²⁰⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 897. Fi evası CA Sene 1159; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1055. Fi evaili ZA Sene 1163; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1258; Fi evası CA Sene 1170; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1268. Fi evaili C Sene 1170.

İspanya, Malta, Sicilya, Papalık, Korsika ve Napoli 18. yüzyıl sonlarına kadar korsanlık faaliyetleri için açık bölgeler oluyordu.²⁰¹

Garp Ocakları her ne kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı olsalar da 17. yüzyıldan itibaren merkezle olan bağlar zayıflamış ve kendi iç işlerinde daha serbest hareket hale gelmişlerdi. 18. yüzyılda ise Garp Ocaklarında birlik bozulmaya başlamış ve kendi aralarında çatışmalar meydana gelmişti.²⁰² Diğer yandan Avrupalı devletler ile ilişkiler konusunda Garp Ocakları Osmanlı Devleti'nin yürüttüğü dış politikaya genel olarak uyuyorlardı.²⁰³ Bunun en büyük sebebi ise özellikle 17. yüzyıldan sonra Garb Ocaklarının dış politikada yalnız başlarına hareket edememeleri ve ancak Osmanlı hâkimiyetinde yürütülen uluslararası politikalar neticesinde varlıklarını sürdürebilmeleridir. Nitekim ekonomik yönden korsanlık faaliyetleri ile ayakta duran Garp Ocakları, askeri ve siyasi yönden Osmanlı egemenliğine muhtaç durumdaydı.²⁰⁴ Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin uluslararası ilişkilerde yürüttüğü politikaları izlemek zorundaydılar.

Garp Ocaklarının uluslararası ilişkilerdeki rolü, Osmanlı Devleti'nin yaptığı uluslararası anlaşmalara yansımaktadır. Nitekim Garp ocakları bu anlamda Osmanlı Devleti'ne bağlıydı. Osmanlı Devleti yaptığı anlaşmalarda, Garp Ocaklarının Akdeniz'deki korsanlık faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan sorunları üstleniyor ve bu durumda yapılacak anlaşmalar için aracı devlet oluyordu.²⁰⁵ Dolayısıyla bu şekilde Garp Ocakları ve diğer devletler arasında Osmanlıların aracılığıyla bir denge sağlanabiliyordu.

Osmanlı Devleti'nin yaptığı anlaşmalarda, Garp Ocaklarıyla ilgili bölümler merkezden Ocaklara gönderilir ve ocakların yapılan anlaşmaya uymaları istenirdi. Venedik ile anlaşılan Osmanlı Devleti 1707 yılında Garp Ocaklarına bir ferman

²⁰¹ Özdemir, a. g. y., s. 243.

²⁰² Konu hakkında detaylı bilgi için bkz: Abdullah Erdem Taş, "Garp Ocaklarında Birliğin Bozulması: 18. Yüzyılda Cezayir-Tunus-Trablusgarp İlişkileri", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 9, S. 2, 2020, s. 1065-1091.

²⁰³ Robert Mantran, **XVI-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, İmge Kitabevi, 1995, s. 207-212.

²⁰⁴ Serhat Kuzucu, "XVIII. Yüzyılda Uluslararası Bir Sorun Olarak Garp Ocakları'nın Akdeniz'deki Korsanlık Faaliyetleri", **Gazi Akademik Bakış**, C. 9, S. 17, 2015, s. 172.

²⁰⁵ Özdemir, a. g. y., s. 244..

gönderdi. Fermanda Venedik beylerine ait olan gemler ile bu gemileri kullanan Venediklilere karışılmaması emrediliyordu.²⁰⁶ Ancak Garp Ocakları korsanlarının merkezden gönderilen bu tür emirlere her zaman uyduğu söylenemez. Nitekim 1720 yılında Tunus kaptanlarından Şerif Mustafa Adriyatik sularında bir Venedik gemisini alıkoyup bunu geri iade etmemişti. Daha sonra gemiyi Draç dizdarlarından Hasan ve Hüseyin'e satmıştı ancak onlar da gemiyi 600 frenk altına bazı Ülgünlülere satmıştı. Osmanlılar ise bunun üzerine gönderdikleri emirle satılan geminin korsanlıkta kullanılmaması ve Venedik konsolosuna iade edilmesini istiyordu.²⁰⁷

Garp Ocakları ile anlaşma yapan devletler genellikle Osmanlı Devleti'nin Ocaklar adına güvence vermesini istiyordu. Devletler Ocaklarla yaptıkları anlaşmalardan sonra Osmanlı Devleti ile de anlaşma yapıp kendilerini güvence altına alıyorlardı. Mesela 1715 yılında Cezayir Ocağı ile bir anlaşma yapan İsveç daha sonra 1736 yılında Osmanlı ile yaptığı anlaşmada Garp Ocaklarının anlaşmaya uymamaları durumunda Osmanlıların İsveç'e yardım edeceği garantisini almıştı.²⁰⁸

Osmanlı Devleti diğer devletlerle yaptığı anlaşmalarla ilgili Garp Ocaklarına fermanlar göndererek Ocakların bu anlaşmalara uymasını istiyordu. Ancak Ocak korsanları merkezden gelen bu emirleri sık sık göz ardı ederek Osmanlı Devleti ile dost olan devletlerin ticaret gemilerini yağmıyorlardı. Osmanlı arşiv belgelerinde sıkça karşımıza çıkan bu durumu Osmanlılar merkezden gönderdikleri emirlerle çözmeye çalışıyordu. Ancak çoğu zaman başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Bu tarz olaylar genelde Osmanlı Devleti ile dost olan bir devletin ticaret gemilerinin korsanlar tarafından yağmalanması neticesinde oluyordu.²⁰⁹

18. yüzyıl başlarında Tunus korsan gemileri Mora civarında Venedik gemilerini avlarken denk geldikleri iki Zaklisa gemisinden biri Mora'ya kaçıp kurtulmuş ama diğeri Tunuslu korsanların eline geçmişti. Tunuslu korsanların gemiyi ele geçirip içindekileri esir etmesinin üzerine Venedik Osmanlı Devleti ile yaptığı anlaşmanın ihlal edildiğini Osmanlı Devleti'ne bildirdi. Daha sonra Osmanlı Devleti

²⁰⁶ İter, a. g. e., s. 25.

²⁰⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 27. Fi evaili B sene 1132.

²⁰⁸ İter, a. g. e., s. 218.

²⁰⁹ Özdemir, a. g. e., s. 245.

Tunus ileri gelenlerine gönderdiği emirle alınan malların iade edilmesini ve Ocak korsanlarının Venedik gemilerine saldırmamasını engellemeye çalışıyordu.²¹⁰

1762 yılında yaşanan bir olayda Osmanlı Devleti, Sicilya'nın Trablusgarp korsanları tarafından gasbedilen malların iade edilmesi isteğini kabul etmedi. Trablusgarp korsanlarından Hasan reis Sicilya'ya ait bir gemiyi alınca Sicilya elçisi bunun üzerine Osmanlılara başvurarak bu korsan reisinin Ülgünlü olduğunu ve Ülgünlü korsanlara Garp Ocaklarından bayrak verilmemesi hakkındaki ahidname maddesinin ihlal edildiğini ileri sürerek gasbedilen malların iade edilmesini istemişti. Nitekim bayrak almak için Ülgünlü korsanların gemilerle Trablus'a gittiği bilinmektedir.²¹¹ Diğer yandan Hasan reis mahkemede, uzun zamandır Trablus'ta bulunan bir Ülgünlü olduğunu, reisliğe hak kazandıktan sonra Ocak yönetimi tarafından kendisine bir gemi verildiğini ve Ocaklara düşman devletlerin gemileri üzerine gazaya gönderildiğini söylemişti. Ocaklarla barışık olmayan Sicilya'ya ait gemiyi de bu yüzden aldığını belirtmişti. Daha sonra Hasan reis Ülgün'den bir gemi ile gelerek Ocaklardan bayrak almadığı mahkemede dört kişinin şahitliği ile onaylanınca Osmanlı Devleti Hasan reis eğer Ülgün'den gelip korsanlık için Ocaklardan bayrak alsaydı ahidnameyi ihlal ettiğinden dolayı geminin geri verileceğini ancak tam tersi bir durum olduğu için geminin iadesini kabul etmedi.²¹²

Trablusgarp bayraklı Ülgünlü korsanlar Sicilya gemilerine saldırmaktan geri durmuyorlardı. Nitekim 1762'de gerçekleşen bir başka olayda Ülgünlü Nuh reis Angilos limanında bir Sicilyalının gemisini vurmuştu. Ardından ipek yüklü gemiyi Trablus'a getirmişti. Diğer yandan Trablus korsanlarından Ülgünlü Recep reis de Anavarin limanında bir Sicilya gemisini ele geçirmişti.²¹³ Ülgünlü korsanlardan Divon ve Kovaric, Ülgünlü 60 mürettebatı ile donanmış Trablusgarb bayraklı gemileriyle Adriyatik'te Venedik gemilerine karşı korsanlık yapmıştı.²¹⁴

²¹⁰ Özdemir, a. g. y., s. 246..

²¹¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1217. Fi evahiri M Sene 1169.

²¹² Özdemir, a. g. y., s. 246.

²¹³ Abdullah Erdem Taş, "Osmanlı Garp Ocaklarından Trablusgarp Eyaleti: Karamanlılar Dönemi (1711-1835)", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul, 2016, s. 234.

²¹⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1370. Fi evaili M Sene 1174.

Garp Ocaklarının temel gelir kaynağı korsanlık olduğu için Osmanlı Devleti diğer devletlere Garp Ocakları için garanti vermekten çekiniyordu. Bu yüzden İspanya Osmanlı Devlet'i ile yaptığı anlaşmaya gemilerine ve topraklarına sürekli saldırılar düzenleyen Garp Ocakları korsanlarıyla ilgili bir madde koymak istiyordu. 1780 'de İspanya elçisinin gönderdiği takrirde İspanya'nın Ocaklarla anlaşma yapmak istemesi ancak bunun için Osmanlı Devleti'nin de onayının olması gerektiğini belirtiyordu. Ancak Garp Ocaklarının Akdeniz'deki en büyük düşmanı İspanyollardı. Dolayısıyla Ocaklar İspanya ile böyle bir anlaşmanın söz konusu olamayacağını dile getirdiler. Nitekim 1783 yılında Osmanlı ile İspanya arasında yapılan anlaşma neticesinde Osmanlılar anlaşmada bulunan Garp Ocaklarıyla ilgili maddeleri Ocak yönetimlerine göndereceğini kabul ediyordu. Diğer yandan Ocakların barış konusundaki kararlarının kendilerine ait olduğunu belirtiyordu. Garp Ocakları İspanya ile kendi aralarında bir anlaşma imzalarsa bu Osmanlı Devleti tarafından kabul edilecekti. Yapılan anlaşmada Garp Ocaklarının İspanyol gemilerine karışmamaları ve denk geldiklerinde dostça davranmalarını içeren emirler üç Ocağa da ayrı ayrı gönderilmişti.²¹⁵

Osmanlı Devleti 18. yüzyılda yaptığı anlaşmalarla Garp Ocaklarının korsanlık faaliyetlerini kısıtlayıp Malta ve İspanya ile sınırlandırmıştı. Ancak Garp Ocakları korsanları bu sınırları sık sık aşarak dost devletlerle olan anlaşmaları ihlal ederek ticaret gemilerine saldırıp yağma yapıyorlardı. Korsanlığa maruz kalan devletler Osmanlıya şikâyetle bulunuyorlardı ancak bu şikâyetler genellikle etkisiz kalıyordu. Dolayısıyla bu devletler korsanlarla bizzat anlaşma yoluna gittiler. Bunun için de ya korsanlara savaşp onları etkisiz hale getirecekleri ya da onlarla anlaşma yaparak güvence alacaklardı. Korsanlarla savaşmak maddi açıdan zorlu bir seçim olduğundan devletler korsanlarla anlaşma yapma yoluna gidiyorlardı. Böylece yaptıkları anlaşmalar ile ticaret gemilerini güvence altına almak istiyorlardı.²¹⁶

²¹⁵ Özdemir, a. g. y., s. 247. 18. Yüzyılda Osmanlı-İspanya ilişkileri hakkında detaylı bilgi için bkz: Hüseyin Serdar Tabakoğlu, XVIII. Yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2011.

²¹⁶ Kurat, a. g. y., s. 176.

Avrupalı devletlerin Garp Ocakları ile yaptığı anlaşmalar neticesinde ticaret gemileri Osmanlı suları içinde ve dışında güvende olacaktı. Dolayısıyla devletlerin Osmanlı ve Garp Ocaklarıyla yaptığı anlaşmalar korsanların faaliyet alanlarını daraltıyor ve sınırlarını belirliyordu. Ancak Garp Ocakları bu tür anlaşmaları yok sayarak korsanlık faaliyetlerine devam ediyordu. Özellikle 18. yüzyılda Ülgünlülerin Ocaklarla birlikte korsanlık yapmasıyla dost devletlerin ticaret gemileri sürekli zarar görüyordu.

1723 yılında Osmanlılar merkezden gönderdiği emirle Ülgünlü korsanları durdurmaya çalışıyordu. Nitekim gönderilen emirde Ülgünlülerin Cezayir Ocaklarının bayrağıyla Adriyatik Denizi'nde korsanlığa çıkmamasını ve Venedik'le olan ahidname gereğince ister kendi bayraklarıyla olsun ister Ocak bayrağıyla olsun bunların kesinlikle korsanlığa çıkmalarının yasaklandığı belirtiliyordu.²¹⁷ Ancak Ülgünlü korsanlar bu emirleri göz ardı edip faaliyetlerine devam ediyorlardı. 1740 yılında Ülgünlü bir korsan önce Mağrib bayrağıyla korsanlığa çıkmış daha sonra Arnavutluk yakınlarında bir limana yaklaşınca gemisine Fransız bayrağı çekip korsanlık yapmıştı.²¹⁸

1746 yılında Ülgünlü bazı korsanlar Portiko limanına bir Trablusgarp gemisini gizlice sokup Venedik gemilerinden Maron Vizonin ve Luka Likozin adlı iki kişinin gemilerini gasbetmişlerdi. Osmanlı Devleti ise bunları yapanların yakalanıp cezalandırılması için emir göndermişti.²¹⁹ Ancak merkezden gönderilen emirlere Ülgünlü korsanların sıkı sıkıya bağlı kaldıkları söylenemez. Nitekim bir sonraki yıl Ülgünlü korsanlar Ocak bayrağıyla korsanlığa çıkıp Venedik gemilerini vurmaya devam etmiştir. Ele geçirdikleri gemileri Ülgün'e götürüyorlardı. Zira Ülgünlüler korsanları himâye ediyorlardı.²²⁰

Ülgünlü korsanlar gemilerine Trablusgarp bayrağı çekerek durmadan Venedik gemilerini vurmaya devam ediyorlardı. 1749 yılında yaşanan bir olayda Hacı Mustafa adlı bir Ülgünlü korsan şehtiyesine Trablusgarp bayrağı çekip

²¹⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 101. Fi evası RA sene 1136.

²¹⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 604. Fi evahiri Ş Sene 1153.

²¹⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 910. Fi evahiri Z Sene 1159.

²²⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 918. Fi evaili M Sene 1160.

korsanlığa çıkmıştı. Daha sonra bir Venedik gemisine denk gelen korsan saldırıya geçip geminin kaptanını esir edip kendi gemisine nakletmişti.²²¹ Aynı yıl Venedik kaptanlarından Privaldo, gemisiyle ticaret için Draç limanına geldiği sırada reisi ve mürettebatının çoğunluğu Ülgünlü olan bir Mağrib korsan gemisinin saldırısına uğramıştı.²²² 1751 yılında ise Ülgün'den bazı gemi reisleri Trablusgarp'a gidip Ocak bayrağı alarak Venedik tüccar gemilerine karşı korsanlık yapıyorlardı. Osmanlı Devleti ise Ülgünlülerin Garp Ocaklarından bayrak almasını gönderdiği emirlerle yasaklamaya çalışıyordu.²²³

Ülgünlü korsanlar 18. yüzyılın sonlarına kadar Garp Ocakları bayrağı altında korsanlık faaliyetlerine devam etti. Osmanlı Devleti'nin sürekli engelleme çabaları da genellikle başarısızlıkla sonuçlanmaktaydı. Nitekim Ülgünlüler gemilerine Garp Ocakları bayrağı çekerek tüccar gemilerini vurmaya devam ettiler.

3.2. 18. YÜZYIL AHİDNAMELERİNDE ÜLGÜN KORSANLIĞI

Osmanlı Devleti 18. yüzyılda Avrupalı devletlerle birçok ikili anlaşma yapıp ahidname vermiştir.²²⁴ Bu dönemde yapılan anlaşmalarda madde sayısındaki artış oldukça dikkat çekicidir. Bunun nedeni ise bu yüzyılda uluslararası ilişkilerin yoğunlaşmasına paralel olarak ortaya çıkan sorunların da çeşitlenmesidir. Dolayısıyla sorunların çözülmesi için anlaşmaların daha detaylı yapılması gerekiyordu. Bu bağlamda Osmanlı ahidnamelerinde korsanlık ile ilgili konular deniz ticaretinin korunması şeklinde detaylandırılmıştır. Diğer yandan ahidnamelerdeki anlaşma maddelerinin çoğu tüccarın, malının ve gemisinin güvence altına alınmasına yöneliktir.²²⁵

²²¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 997. Fi evaili L Sene 1162.

²²² BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 998. Fi evaili R Sene 1162.

²²³ "...ve Ülgün'de vâki' ba'zı sefâyın rüesâsı sefineleri Trablusgarb'a varub Ocak bayrağı nasb eylediklerinden sonra korsanlığa çıkub Venediklinin tüccâr sefinelerini hilâf-ı sulh-ı sulehâ ahz eylediklerinden...fîmaba'd Devlet-i Aliyyem tabi'lerinden biri Ocak bayrağı nasb için sefinesiyle Ocaklara varub bayrak isterse zinhâr bayrak virmeyüb..." BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1069. Fi evaili S Sene 1164.

²²⁴ Mübahat Kütükoğlu, "Ahidnâme", **DİA**, C.1, İstanbul, 1988, 536-540.

²²⁵ Özdemir, **a. g. y.**, s. 107.

18. yüzyılda Osmanlı Devleti denizde güvenliği sağlamak amacıyla Venedik, Avusturya Sicilyateyn ve İspanya gibi Avrupalı devletler ile anlaşmalar yapıyordu. Osmanlı Devleti verdiği ahidnamelerle Akdeniz’de faaliyet gösteren Garp Ocakları korsanlarının dost olan Avrupalı devletlerin tüccar gemilerine saldırılarını engellemeye çalışırken diğer yandan uluslararası alanda deniz güvenliğini sağlamak istiyordu. Ancak bu konuda pek başarılı olunamıyordu. Diğer yandan 18. Yüzyıl ahidnamelerinin en dikkat çekici noktası, sürekli olarak ahidnamelerde zikredilen Garp Ocakları korsanlarından bağımsız olarak Ülgün korsanlığının zikredilmesidir. Zira Ülgün ve Ülgünlü korsanlar ilk defa Pasarofça ²²⁶ Anlaşması’nda zikredilmektedir.²²⁷ Bu durum, Garp Ocakları korsanlarıyla sıkı ilişkiler içinde olan Ülgünlü korsanların, dost devletlerin tüccar gemilerine karşı büyük bir sorun haline gelmesi açısından önemlidir.

3.2.1. Pasarofça Antlaşması

1718’de imzalanan Pasarofça Antlaşması, Osmanlı-Venedik savaşlarını sonlandırması açısından oldukça önemlidir. Pasarofça Antlaşması ile Osmanlı-Venedik sınırı 1797’de Venedik’in yıkılışına kadar ana hatlarıyla belirlenmiştir. Antlaşmada sözü edilen konular ise; sınırlar, tüccarların durumu, ticaretin vergilendirilmesi, esirlik ve korsanlık gibi meselelerdir.²²⁸ 26 maddeden oluşan Pasarofça Antlaşması’nın Ülgün’den ve Ülgünlü korsanlardan bahseden 15. maddesi şöyledir:²²⁹

“Cânibeynin re‘âyâsı karada ve deryâda tarafeynin memleketlerinde emniyet ve âsûdelik ile ticâret ve kâr ü kesb edüb kimesne mâni‘ olmaya ve Venedik beylerinin sefineleriyle yürüyen Venediklû olsun ve sâ’ir mülûk-ı Nasârâ re‘âyâsından olsun emîn ve sâlim gelüb gidüb kimesne rencîde ve tutub esîr eylemeye ve bu husus için Cezâyir ve Tunus ve Trablus ocaklarına ve sâ’ir tenbîh iktizâ edenlere muhkem tenbîh ve te’kid oluna ki min-

²²⁶ Antlaşma hakkında detaylı bilgi için bkz: Abdülkadir Özcan, “Pasarofça Antlaşması”, *DİA*, C. 34, İstanbul, 2007, 177-181; Antlaşma maddelerinin tahlili için bkz: Özgür Oral, “Osmanlı-Venedik Ticari İlişkileri, 1763-1794”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2017, s. 15-25.

²²⁷ Özgür Oral, Pasarofça Antlaşması’da Korsanlık Meselesinin Ele Alınışı ve Deniz Sınırı Uygulamaları, *Harp ve Sulh 300. Yılında Pasarofça Antlaşması Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 2019, s. 154.

²²⁸ Oral, *a. g. y.*, s. 151.

²²⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 016/4 s. 102-103.

ba'd 'ahidnâme-i hümâyûna muhâlefet ve sulh ü salâha mugâyir bir dürlü vaz' ve hareket eylemeyeler ve keزالik leb-i deryâda vâkı' Ülgün kal'ası ahâlîsi dahi min-ba'd korsanlığa çıkmayub tüccâr sefinelerine zarar ve ziyân etmemek için ellerinde olan firkate sefineleri ref' ve tüccâr sefinelerine ta'arruzdan külliyyet ile men' ve fi-mâ-ba'd inşâ etmemek üzere tenbîh olunub şöyle ki içlerinden fermân-ı hümâyûna muhâlif ve sulh ü salâha mugâyir vaz' ve hareket ve tüccâr sefinelerine îsâl-i hasârete cesaret edenlerin nehb ü gâret eyledikleri emvâl ve eşyâ her ne ise girü ashâblarına istirdâd ve vâkı' olan zarar ve ziyân kendülerden tazmîn ve esîr eyledikleri kimesneler dahi esîrlikden istihlâs olunub ve bu makûle eşkıyanın sâ'ir mûcib-i 'ibret olmak içinşer'an lâzım gelen cezâları tertîb olunub muhkem haklarından gelinüb ve ecdâd-ı 'izâmîmenâreAllahuta'âlâ berâhinuhumun zamânlarında bu hususa mûte'allık 'inâyet olunan nişân-ı şerîf ve evâmîr-i 'aliyyenin aynı îbrâz olundukda taraf-ı hümâyûnumdan dahi tecdîd ve te'kid ve mefhûmu ile 'amel oluna."

Antlaşmanın bu maddesi Osmanlı ve Venedik tüccarının karada ve denizde karşılıklı olarak sorunsuz bir şekilde gidip gelebilmesine güvence veriyordu. Diğer yandan Venedik gemilerine saldıran korsanların hangi bölgelerde oldukları açıkça belirtiliyordu. Ayrıca Cezayir, Tunus, Trablusgarb ve Ülgün'den lafzen zikredilmiş olması, Venedik gemilerinin sürekli bu korsanlara maruz kaldığını göstermektedir. Cezayir, Tunus ve Trablusgarb korsanları 16. yüzyılın sonlarından itibaren Venedik ahidnamelerinde zaten zikrediliyordu. Burada asıl dikkat çekici nokta ise Ocak korsanlarının yanı sıra ilk defa Ülgünlü korsanlardan bahsedilmesidir. Korsanlığa oldukça müsait bir liman kentini üs edinmiş Ülgünlü korsanlar hem bağımsız olarak hem de Ocak korsanlarıyla birlikte çalışarak Venedik gemilerine karşı faaliyetlerde bulunuyorlardı. Her ne kadar bu madde ile Ülgünlülerin korsanlık yapması yasaklansa da Ülgünlü korsanlar faaliyetlerine devam etmiştir.²³⁰ Nitekim sonraki yıllarda hâlâ aktif bir şekilde korsanlık faaliyetlerine devam ediyorlardı. Nitekim ilerleyen yıllarda Osmanlı Devleti Ülgün ahalisinin Trablusgarb korsanları ile yekdil ve ittifak ile iki gemi donatıp Venedik sularında korsanlığa çıktığını belirterek Ülgünlülerin korsanlığa çıkmaması, ellerinde olan korsan gemilerin imha edilmesi, esirlerin serbest bırakılması, gasp edilen malların sahiplerine iade edilmesi ve korsanlara gereken cezalarının verilmesini dair emir göndermiştir.²³¹

²³⁰ Oral, a. g. y., s. 154.

²³¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1224. Fi evahiri RA Sene 1169.

Osmanlı Devleti bu antlaşma ile Cezayir, Tunus ve Trablusgarp korsanlarının faaliyetlerini sınırlandırarak ellerinde olan esirlerin ve gasbedilen malların iade edilmesini garanti etmiştir. Ancak Ülgünlülere, Ocak korsanlarına nispeten daha farklı bir yaklaşım sergilemiştir. Ülgünlülerin korsanlık faaliyetlerini tamamen önlemek için Ülgünlülerin ticaret gemileri dahil, ellerindeki gemilerin alınması ve bir daha gemi inşa etmelerinin engellenmesi kararı verilmiştir. Bundan sonra merkezin bu kararına uymayıp aksi yönde hareket eden Ülgünlülerin faaliyetleri eşkıyalık/haramilik bağlamında değerlendirileceği için yakalananların gerekli şekilde cezalandırılacakları vurgulanmıştır. Bu durum aynı şekilde 1733 tarihli Venedik ahidnamesinde yer almıştır.²³² Osmanlı Devleti bu antlaşma maddesi ile Ülgün korsanlığını engellemeye çalışmıştır. Ancak korsanlar hakkında bölge idarecilerine emirler gönderip uyarılar yapmasına rağmen Ülgün merkezli korsanlık problemi çözülememiştir.²³³

Venedik 18 Temmuz 1763 yılında Cezayir ile 23 maddelik müstakil bir antlaşma yapmıştır.²³⁴ Antlaşmanın korsanlıkla ilgili kısımlarına göre, zaman zaman başka devletlerin gemileriyle de korsanlığa çıkan Cezayirlilere bundan sonra Cezayir dayısının bu hususta kendi tebaasından olanlara izin vermeyeceği kararlaştırılmıştır. Böylelikle Cezayir korsanları Venedik'e düşman devletlerin korsanlarıyla işbirliği yapamayacaklardı. Bu antlaşmadan sonra Tunus ve Trablusgarp Ocağı da Venedik ile müstakil antlaşmalar yapmışlardır. Bu antlaşmalar her ne kadar Osmanlı Devleti'nin bilgisi dışında yapılmış olsa da Garp Ocakları korsanları nedeniyle Osmanlı merkezine gelen şikayetlerin azalmasından dolayı bir sorun teşkil etmemiş olsa gerekir. Bundan sonra Garp Ocakları merkezli korsanlık şikayetleri azalmaya başlamıştır. Nitekim bu dönemde korsanlık problemlerinin yoğunlaştığı merkez olarak Ülgün ön plana çıkmıştır.²³⁵

²³² BOA. A. DVN. DVE. d. 016/4 s. 119-120.

²³³ Oral, a. g. y., s. 155.

²³⁴ Özgür Oral, Osmanlı-Venedik Diplomatik İlişkilerine Bir Katkı: 1763 Tarihli Cezayir-Venedik Antlaşması, Avrasya İncelemeleri Dergisi, C. 6, S. 2, 2017, s. 112.

²³⁵ Özgür Oral, Osmanlı-Venedik Diplomatik İlişkilerine Bir Katkı: 1763 Tarihli Cezayir-Venedik Antlaşması, s. 120.

3.2.2. Belgrad Antlaşması

1718 yılında imzalanan Pasarofça Antlaşması Osmanlı Devleti için oldukça ağır şartlar barındırıyordu. Ayrıca antlaşma 5 yıllığına imzalanmıştı. Ancak Avrupa’da siyasi ortamın değişmesi ve yeni güçlerin ortaya çıkmasıyla, antlaşmanın geçerlilik süresi bitmeden yeni bir Osmanlı-Avusturya savaşı patlak verdi. 1736 yılında başlayacak olan bu yeni savaşın nedeni, 18. yüzyılda Avrupa siyasetinde oldukça önemli bir güç olarak ortaya Rusya’nın Osmanlı Devleti üzerindeki çıkar ve politikalarıdır. Böylece 18. Yüzyıl başlarında Rusya, belirlediği bu çıkar ve politikalar doğrultusunda Avusturya Kralı VI. Şarl ile bir antlaşma yaptı. Avusturya, Pasarofça Antlaşması ile Belgrad’ı ele geçirdikten sonra Balkanların güneyine doğru genişleyerek Balkanlara hâkim olup Akdeniz’e inmek istiyordu. Bu siyasi ortamda devletler arasında yaklaşık 3 yıl kadar süren savaşta, Avusturya karşısında büyük bir üstünlük sağlayan Osmanlı Devleti, Belgrad ile Pasarofça Antlaşması’nda kaybettiği birçok bölgeyi tekrar topraklarına kattı. Osmanlıların Belgrad’ın yeniden topraklarına katması coşkuyla kutlanırken Avusturya’nın barış teklifi Osmanlılar tarafından kabul edilerek, Fransa’nın aracılığıyla taraflar arasında 18 Eylül 1739 tarihinde Belgrad Antlaşması imzalandı. 27 yıllığına imzalanan antlaşma 23 madde ve bir hatimeden oluşuyordu.²³⁶ Antlaşmanın korsanlık problemi açısından önemi ise Pasarofça’da Osmanlı ve Venedik arasında söz konusu olan Ülgünlü korsanlar bu defa Belgrad Antlaşması’nda Osmanlı ve Avusturya arasında söz konusu olmuştu. Nitekim antlaşmanın onbirinci maddesi şu şekildedir:²³⁷

“İki devletin tüccar taifesi tarafeyn memleketinde emnen ve sâlimen kendi hallerinde ticâret ideler, müşârun ileyh Roma İmparatoruna tâbi vilâyetlerin tüccarı ve reayaları her kangı milletin iseler berren ve bi’l-istiklâl kendi sefineleriyle bahren bu güne değin mu’tâd olan vech üzere bayrak ve petantesiyle Memâlik-i Mahruseye kendü hallerinde gidüb ve gelüb alış ve viriş idüb ve bugüne değin virülegelen gümrüklerin verdiklerinden sonra bir dürlü rencîde ve remîde olunmayub himâye olunalar vesâir Devlet-i Aliyye’de bulunan müstemem tâifesinebâ-husus Françe ve İngiltere ve Nederlande milletlerine olan müsaade Roma İmparatoru’nun tüccarına mebzul ve mer’i olub bugüne menfaat ve emniyet

²³⁶ Uğur Kurtaran, “18. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Antlaşmalarında Belgrad İle İlgili Hükümler”, **Yeni Türkiye**, S. 67, s. 1644.

²³⁷ BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 s. 186. 18 Eylül 1739.

ile müntefî' ve emin olalar ve Roma İmparatoru'nun memâlikine râhi olan Devlet-i Aliyye Osmaniyye reayası ve tüccarına dahi bu vechle muamele oluna ve Devlet-i Aliyye tüccarından Nemçe memleketlerinde ticaret idenler herhalde mahmi ve mahrûs kalınalar Cezâyir ve Tunus ve Trablus Ocaklarına vesâir tenbih-i iktizâ iden mahaller de muhkem tenbih ve te'kid oluna ki minba'd sulh ve sulehânın şurûtu ve kendüler ile mahsûsen 'akd olunan mevâdde mugâyır bir dürlü hareketde bulunmayalar ve leb-i deryâda vâki olan Ülgün vesâir oltarafda olan kıla' ahâlisi Devlet-i Aliyye'ye tâbi olan iskelelerden minba'd korsanlığa çıkmayub ve tüccar sefinelerine bir dürlü zarar isâbet ettirilmeyüb ve o makuleye gerek fırkate vesâir korsan sefineleri ref' ve kurulmasından men' olunalar şöyle ki her ne vakitte içlerinden sulh ve sulehâya mugâyır vaz' ve hareket ider olur ise nehb ve garet eyledikleri bi'l-cümle emvâl ve taraflarından istirdâd olunub zararları tazmîn ittirile ve esir eyledikleri kimesneler dahi esirlikten istihlasolunub bu makule eşkıyanın sâirlerden muceb -i 'ibret olmak için şer'an lâzım gelen cezaları tertîb ve muhkem haklarından geline."

Görüldüğü üzere Ülgünlü korsanlar bu antlaşmaya da konu olmuştur. Nitekim bu antlaşma maddesine göre Osmanlı ve Avusturya tüccarları karşılıklı olarak serbestçe ticaret yapabilecek, Avusturya bayraklı gemiler rahatça Osmanlı limanlarına girebilecek, Fransa, İngiltere ve Hollanda tüccarına tanınan haklar Avusturya tüccarına da tanınacaktı. Maddenin korsanlıkla ilgili kısmında ise Cezayir, Tunus ve Trablus korsanları uyarılırken Ülgün ve civarındaki ahalinin korsanlığa çıkması yasaklanmıştır. Diğer yandan Ülgünlülerin korsanlığa çıkması sadece yasaklanmamış ellerinde olan korsan gemilerinin de imha edilmesi ve bir daha gemi inşa etmemeleri belirtilmiştir. Ayrıca korsanlık faaliyetleri sonucunda ele geçirdikleri esirleri serbest bırakmaları, yağmaladıkları malların zararlarının kendileri tarafından karşılanması ve gerektiği gibi cezalandırılmaları da antlaşma maddesinde açıkça belirtilmiştir.

1739 yılında imzalanan Belgrad Antlaşması'nda Osmanlı Devleti Avusturya tüccarına karşı Ülgünlü korsanların faaliyetlerini engellemeyi taahhüd etmiştir. Ancak Ülgünlü korsanları kontrol altına almak pek mümkün olmamıştır. Nitekim ilerleyen yıllarda Avusturya'ya tabi Toskana tüccarı kaptanlarından Ciyone Porici ve Alikorna kaptanlarından Mikelancelo gemileriyle Balyabarda civarında seyrederken orada bulunan Ülgünlü korsan Mustafa reisin saldırısına maruz kalmıştır.²³⁸ Bu tür

²³⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 80. Fi evaili M Sene 171.

olaylar üzerine Osmanlı Devleti gönderdiği emirlerle, Devlet-i Aliyye'ye tabi bazı iskelelerde ticaret yapmak isteyen Avusturya ve ona tabi yerlerin gemilerine o civarda bulunan Cezayir, Tunus, Trablusgarb ve Ülgün-Bar gemileri tarafından ahidname gereğince taarruzda bulunulmamasını, ticaret yapmalarına izin verilmesini ve dostane muamele edilmesini sağlamaya çalışmıştır.²³⁹ Ancak yine de Ülgünlü korsanlar merkezden gönderilen emirlere uymaksızın faaliyetlerine devam etmiştir.

3.2.3. 1740 Sicilya Ahidnamesi

Osmanlı Devleti'nin 18. Yüzyıla kadar Sicilya ile doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. İlk Osmanlı-Sicilya teması 1740 yılında meydana gelmiştir. Bu dönemde adaya Sicilyateyn devleti hâkimdi. Bourbon hanedanından V. Felipe'nin oğlu III. Carlos'un 1738'de Sicilyateyn tahtına geçmesiyle birlikte 1740 yılında Sultan I. Mahmud döneminde Osmanlı-Sicilyateyn ilişkileri başlamıştır. İki devlet arasında ticari ilişkilerin başlamıyla, III. Carlos ticari ve diplomatik çıkarları neticesinde 1740 yılında İstanbul'a Finocchietti adında bir elçi yollamıştır.²⁴⁰

7 Nisan 1740 tarihinde Humbaracı Ahmet Paşa'nın arabulucluğu ile iki devlet arasında ticaret ve dostluk antlaşması imzalanmıştır.²⁴¹ 21 madde ve bir son sözden oluşan bu antlaşma Osmanlı-Sicilyaten ilişkilerinin boyutlarını ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Daha çok iki taraf arasındaki ticari faaliyetleri ve bundan doğan hukuki meseleleri kapsayan bu ticaret antlaşması genel olarak; Osmanlıların İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya verdiği ticaret izninin aynı şekilde Sicilyalıları da verilmesinden, konsolos, tüccar ve gemilerin durumundan bahsetmektedir. Ancak ahidnamenin korsanlıkla ilgi maddesi Ülgünlü korsanları zikrettiğinden dolayı oldukça dikkat çekicidir. Nitekim 18. yüzyılda kendilerinden çok fazla söz ettiren bu korsanların, Osmanlı-Sicilyaten ilişkilerini resmi olarak

²³⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 846. Fi evaili S Sene 189.

²⁴⁰ Şerafettin Turan, "Osmanlı İmparatorluğu ile İki Sicilya Krallığı Arasındaki Ticaretle İlgili Gümrük Tarife Defterleri", **Belgeler**, C. IV, S. 7-8, 1977, s. 82.

²⁴¹ Kemal Beydilli, "İspanya", **DİA**, C. 23, 2001, İstanbul, s. 166.

başlatan bu dostluk ve ticaret antlaşmasında yer almaları dikkat çekicidir. Nitekim antlaşmanın onyedinci maddesi şu şekildedir:²⁴²

“Devlet-i Aliyye’nin re’ayasından ve husûsen Ülgünlü ve Arnavudluk da olan korsan mâkulesinden ve sâir bu yolda yürütenlerden bir ferd bil cümle kral-ı müşârun ileyhın sefâyini ile husûmet itmemek husûsu ve iskelelerine ve memleketlerine vardıklarında dostane kabul ve sâir dost olan düvele mu’tâd olan bi’l-cümle i’ânetler bunların haklarından dahi icra olunmak hâlet-i emr ve tenbih emr ve tenbih oluna ve zikr olunan tevâyîfın kral-ı müşârun ileyhın taht-ı hükûmetinde olan arazi ahâlisi ile serbestiyet ve kendü halleri üzere ticâret için varub gelmeleri câ’iz ola ve işbu ‘akd olunan mevâdde muhâlefet iden var ise te’dib ve tarafına bu mâkulelerden olan bi’l-cümle zarâr ve ziyânsâir dost düvele müsâ’ade olunduğu üzere tazmîn ittirile ve Devlet-i Aliyyemin emr u fermanına muhâlefet ve anların reayalarına ta’addiider olur ise ya’ni korsanlık mu’amelesi eyler ise o makuleye deryânın açığında müsâdif olunduğu halde ‘akd olunan mevâdde halel gelmeksizin hakkından gelinmesi câiz ola ve kezâlik Devlet-i Aliyyem sefâyini dahi bu vech üzere hareket eylemek câiz ola ve işbu ‘akd olunan mevâdd Der Aliyyeden Cezâyir ve Tunus ve Trablus Ocaklarına ihbâr olunub müşârun ileyh İtalya Krallığının tüccar ve sefâyini ve reayası zikr olunan Ocaklar ile emniyyet üzere amed-i şerleri husûsu ne güne münâsib görölür ise ol vech üzere bir kalıba ifrâğ ve ol vakit mezkûr Ocaklar dahi işbu mevâdde idhal olunmak için bu keyfiyyetin ya Der-sa’adetimde müzâkere olunması ve yâhud Der-i devletimde zikr olunan Ocaklara bir ma’lum kimesne ta’yin ve irsâl olunub taraflarından ta’yin ve irsâl olunan kimesneler ile bu husûsasa’y eylemeleri caiz ola”

Korsanlıkla ilgi bu maddede özellikle Ülgün ve Arnavutluk’ta üslenen korsanlar başta olmak üzere Osmanlıların Sicilyateyn gemilerini dost kabul edeceği, Arnavutluk tarafına gelen Sicilyateyn gemilerine dostça muamele edilip yardım edileceği bunun karşılığında Ülgün ve Arnavutluk’ta bulunan Osmanlı reayasının Sicilyateyn ile serbestçe ticaret yapabileceği, antlaşma kurallarına karşı gelinmesi durumunda oluşacak zararların tazmin edileceği ve Osmanlıya ait gemilerin de aynı haklara sahip olacağı belirtilmiştir. Diğer yandan Sicilyateyn Krallığı’na buna benzer bir antlaşmayı Osmanlı hâkimiyetindeki Cezayir, Tunus ve Trablus ile yapma hakkı da tanınmıştır. Ancak maddenin en dikkat çekici kısmı ise başındaki “husûsen Ülgünlü ve Arnavudluk da olan korsan makulesinden” ibaresidir. Zira bu ibare, o

²⁴² BOA. A. DVN. DVE. d. 096/1 s. 7-8. 7 Nisan 1740.

dönemde Ülgünlülerin korsanlık faaliyetleri doğrultusunda ne tür bir boyuta ulaştıklarını göstermesi açısından önemlidir.

Osmanlı Devleti Sicilya Devleti'ne verdiği ahidname neticesinde korsanlık problemini engellemeye yönelik garanti veriyordu. Ancak Ülgünlü korsanlar buna rağmen ahidnameye uymayıp korsanlık faaliyetlerine devam etmiştir. Nitekim 1757 yılında Ülgünlü korsan İbrahim, bir Sicilyateyn gemisine saldırıp içinde bulunan 32 tüccarın parasını ve mallarını yağmalamıştır.²⁴³ Ertesi sene ise Arnavut Ahmet, Ülgünlü Nuh ve Receb adlı korsanlar 3 Sicilyateyn gemisine saldırıp içindeki değerli eşyaları gasbetmişlerdir.²⁴⁴

3.2.4. 1782 İspanya Ahidnamesi

Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti'nin ezeli rakibi olan İspanya 18. yüzyılın başlarında Veraset Savaşları ile mücadele etmekteydi. Nitekim Veraset Savaşları sonucunda İspanya'da hanedan değişmiş ve ülke Osmanlı Devleti'nin hem karada hem denizde yüzyıllardır savaşmakta oldukları Habsburglardan sonra Bourbonların hâkimiyeti altına girmişti. İspanya'daki bu hanedan değişimi dış politikada önemli değişiklikler meydana getirdi. İspanya yine aynı şekilde Bourbon hanedanının hâkimiyetinde olan Fransa ve Sicilyateyn devletleri ile dış politikada ortak bir zeminde hareket etmeye çalışıyordu. İspanya kralı III. Carlos daha önce Sicilyateyn kralı iken Osmanlı Devleti ile bir ahidname imzalamış ve Osmanlı-Sicilyateyn ilişkilerinin normalleşmesinde önemli rol oynamıştı.²⁴⁵

İspanya Osmanlı Devleti ile yakınlaşmaya çalışırken iki önemli amacı vardı. Bunlardan ilki Osmanlı Devleti ile doğrudan siyasi ve ekonomik ilişkiler kurarak araçlardan kurtulmaktı. İkincisi ve daha önemlisi korsanlık meselesiydi, yani Garb Ocaklarının İspanyol hedeflerine saldırılarına bir son vermekti.²⁴⁶ Bu dönemde Avrupa devletleri korsanlık problemine karşı iki yol izliyordu. Antlaşma yapmak ya da karşı kuvvet kullanmak. Ancak korsanlara karşı kuvvet kullanmak oldukça

²⁴³ BOA, A.DVNS. HADR.d.06, hkm. 79/3. Fi evaili S Sene 171.

²⁴⁴ BOA, A.DVNS. HADR.d.06, hkm. 92/4. Fi evaili S Sene 172.

²⁴⁵ Tabakoğlu, a. g. e., s. 33.

²⁴⁶ Tabakoğlu, a. g. e., s. 35.

masraflıydı. Nitekim Garb Ocaklarına karşı donanma hareketlerinin zorlu ve masraflı olması nedeniyle Avrupa devletleri genel olarak Osmanlı Devleti ile antlaşma yapma ve Garb Ocakları üzerinde Osmanlı nüfuzunu kullanma yolunu tercih ediyorlardı.²⁴⁷ Böylece İspanya 18. yüzyılın ortalarından sonra hem Osmanlılar ile hem de Garp Ocakları ile antlaşmalar yaparak ilişkilerini düzeltmeye yönelik girişimler başlattı.

Osmanlı Devleti ilişkilerini düzeltmek isteyen İspanya Osmanlılar ile antlaşma yapmak için görüşmeler başlamıştı. Nitekim üç yıl süren bir sürecin ardından Osmanlı Devleti ile İspanya arasında 14 Eylül 1782 tarihinde 21 madde ve bir hatimeden oluşan barış, dostluk ve ticaret antlaşması imzalandı. Osmanlı ve İspanya arasında imzalanan bu antlaşma Avrupa’da yankılanmıştı. Antlaşma 24 Aralık 1782 yılında İspanya kralı III. Carlos, 23 Nisan 1783 yılında da Sultan I. Abdülhamid tarafından onaylanarak yürürlüğe girmişti.²⁴⁸ İspanya temsilcisi Don Juan de Bougliny Ekim 1784’te padişahın huzuruna kabul edilmiş ve ilk daimi İspanyol elçisi olarak göreve başlamıştı.²⁴⁹ Osmanlı ve İspanya ilişkileri açısından oldukça önemli olan bu antlaşma 14 Kasım’da İspanya’da kralın Madrid’deki sarayının balkonundan okunarak ilan edilmişti.²⁵⁰

Osmanlı ile İspanya arasında imzalanan bu antlaşma, 7 Nisan 1740 tarihli Osmanlı-Sicilyateyn Antlaşması ile büyük oranda benzerlik gösterir. Dolayısıyla İspanya’ya verilen bu ahidnamenin 1740 Sicilya ahidnamesinden ithal edilerek oluşturulduğu söylenebilir.²⁵¹

1782 İspanya ahidnamesinin maddeleri genel olarak; antlaşmanın onaylanmasından sonra, Fransa, Sicilyateyn, İngiltere ve İsveç ile kurulan barış ve dostluk ilişkilerinin Osmanlı ve İspanya arasında da kurulması, gümrük vergileri, elçi ve konsolosların durumu, gemilerin ve tüccarların durumları, esirlerin durumları, iskele ve limanların durumu gibi 1740 Sicilya ahidnamesinde sözü edilen konuları içermektedir. Ancak konumuz açısından bu ahidnamenin en önemli maddesi on

²⁴⁷ Özdemir, **a. g. y.**, s. 246-248..

²⁴⁸ Beydilli, **a. g. y.**, s. 167-168.

²⁴⁹ Tabakoğlu, **a. g. e.**, s. 46.

²⁵⁰ Tufan Turan, Osmanlı “Devleti-İspanya İlişkileri (1774-1876)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2013, s. 69.

²⁵¹ **A. y.**, s. 81.

yedinci maddedir. Nitekim 1740 Sicilya ahitnamesinin on yedinci maddesinde olduğu gibi burada da Ülgün ve Arnavutluk'ta üslenen korsanlar konu edilmiştir. Ahidnamenin on yedinci maddesi şu şekildedir:²⁵²

“Devlet-i Aliyyenin re'âyâsından husûsan Ülgünlü ve Arnavutluk'ta olan korsan makûlesinden ve sâir bu yolda yürüyenlerden bir ferd bi'l-cümle Kral-ı müşârün ileyhın sefâyini ile husûmet itmemek husûsu ve iskelelerine ve memleketlerine vardıklarında dostâne kabûl ve sâir dost olan düvele mu'tâd olan bi'l-cümle i'ânetler bunların haklarında dahi icrâ olunmak hâleti emr ve tenbîh oluna ve zikr olunan tevâyifin Kral-ı müşârün ileyhın taht-ı hükûmetinde olan arâzia hâlîsi ile serbestiyyet ve kendü halleri üzere ticâret için varub gelmeleri câiz ola ve işbu akd olunan mevâdda muhâlefet iden var ise te'dîb ve tarafeyne bu makulelerden olan fi'l-cümle zarâr ve ziyân vesâir dost olan düvele müsa'ade olunduğu üzere tazmin itdirile ve Devlet-i Aliyyenin emr ü fermanına muhâlefet ve ânların re'âyâlarına te'addî iden olur ise yani korsanlık mu'âmelesini eyler ise o makuleye deryânın açığında müsadife olunduğu hâlde akd olunan mevâdda hâlel gelmeksizin hakkından gelinmesi câiz ola ve kezâlik Devlet-i Aliyye sefâyini dahî bu vec hüzeri hareket eylemek câiz ola Devlet-i Aliyye-i ebed-kıyâm ile İspanya Devleti beyninde râbitâ-pezîr-i hüsn-ihitâm olan işbu musâlahâ-i müteyemmîne Cezâir-ıgarb ve Tunus ve Trablus ocaklarına ihbâr olunub zikr olunan ocakların musâlahâ husûsunda irâdeleri kendü yedlerinde olmaksınâşi ânlar dahî zikr olunan İspanya Devleti ile başkaca akd-ı musâlahâ eylediklerinde Devlet-i Aliyye mahzûz ve musâlahaları makbûl ola ve te'kiden dostluğu tavsiye-birle musâlahaya terğîbihâvîevâmîr-i şerîfe İspanya elçisi tarafından istid'â olundukda her bir ocağa başka başka üçkit'a evâmîr-ialıyye isdâr ve teslîmi câiz ola”

Görüldüğü üzere bu madde de “husûsan Ülgünlü ve Arnavutluk'ta olan korsan makulesinden” ibaresi kullanılmıştır. Bu durum Ülgünlü korsanların yüzyılın sonuna kadar aktif olduklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Diğer yandan maddeyi genel olarak özetleyecek olursak; Devlet-i Aliyye reayasından ve özellikle de Ülgün ve Arnavutluk'ta üslenen korsan tayfasından kimsenin İspanyollara düşmanlık yapmaması, Arnavutluk ve Avlonya iskele ve limanlarına gelen İspanyolların diğer dost devletler gibi dostane karşılanması ve ihtiyaç duymaları halinde kendilerine yardım edilmesine ilişkin, Osmanlı yönetiminden emirler gönderileceği belirtilmiştir. Diğer yandan bu bölgelerde, İspanyollar, serbestçe ve kendi hallerinde ticaret yapabilecek, bu maddeye aykırı davranan olursa

²⁵² BOA. A. DVN. DVE. d. 046/1 s. 4-5. 14 Eylül 1782.

cezalandırılacak ve tarafların göreceği zarar ve ziyan, diğer dost devletlerle olduğu gibi tazmin edileceği kararlaştırılmıştır. Osmanlı Devleti'nin gönderdiği ferman ve emirlere aykırı hareketlerde bulunarak İspanyollara karşı düşmanlık ve korsanlık yapan olursa ve bu korsanlara denizde rastlanırsa, cezalandırılacakları ve diğer yandan bu antlaşma, Cezayir, Tunus ve Trablus Ocaklarına bildirilecek ve eğer İspanya elçisi Osmanlı yönetiminin Ocaklara, İspanya ile antlaşma imzalamalarından memnun olunacağını söyler ve imzalanacak antlaşmanın Osmanlı Sultanı tarafından onaylanacağını belirten ve kendilerine dostluğu tavsiye eden emirler gönderilmesini isterse, üç Ocağa ayrı ayrı emirler gönderileceği belirtilmiştir. Böylece İspanya'ya Ocaklarla müstakil antlaşmalar yapma hakkı tanınmış ve İspanya'nın Ocaklarla dostluk antlaşmaları imzalamasının memnuniyetle karşılanacağına değinilmiştir.

İspanya ahidnamesinin bu maddesi 1740 Sicilyateyn antlaşmasının on yedinci maddesi ile aynıdır. Bu madde daha çok İspanya'nın barış görüşmelerine başlama nedeni üzerinde, yani korsanlık meselesi üzerinde durmuştur. Osmanlı korsanlarının faaliyetleri neticesinde sıkıntılar yaşayan ve deniz ticareti korsanlar tarafından sürekli baltalanan İspanya, bu madde ile Garb Ocakları korsanları ile sıkı ilişkiler içinde olan Ülgünlü korsanların faaliyetlerini de engellemeye çalışmıştır. Ancak İspanya'nın Cezayir ile antlaşma imzalayarak, korsanlık faaliyetlerinden kurtulmaya çalışması birkaç yıl sonra gerçekleşmiş ve bu süre içerisinde taraflar arasında oldukça büyük çatışmalar yaşanmıştır.²⁵³

3.3. ÜLGÜN KORSANLIĞINA KARŞI MÜCADELE

Akdeniz'in vazgeçilmez bir parçası olan korsanlık, Osmanlı Devleti ve Avrupalı devletler arasında çözüme kavuşturulması gereken öncelikli problemler arasındaydı. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında bulunan Garb Ocakları Avrupalı devletlerin deniz ticaretini sürekli baltalıyordu. 18. Yüzyılda oldukça yükselişe geçen Ülgünlü korsanlar da bazen Garb Ocaklarıyla iş birliği yaparak bazen de bağımsız olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerle korsanlık alanında büyük bir problem haline gelmişlerdi. Osmanlılar merkezden gönderdiği emirlerle Ülgünlü korsanları kontrol

²⁵³ Turan, a. g. y., s. 78.

altına almaya çalışıp korsanlık faaliyetlerini engellemeye çalışıyordu. Nitekim 1731 yılında gönderilen bir hükümde korsanlık faaliyetleriyle meşhur olan Ülgünlülerin Venedik'e tabi ve ona yakın olan iskele ve şehirlere girmesine ve korsanlığa çıkmalarına kesinlikle ruhsat verilmemesi belirtilmişti.²⁵⁴ Korsanlıkla ünlenmiş Ülgün ve civar bölgelerdeki Osmanlı korsanlarının faaliyetlerinin engellenemediği durumlar da ise sözü edilen bölgelerde Osmanlı merkez yönetimi tarafından firkate, çektiri ve kayık gibi gemi türlerinin kullanılması yasaklanmıştı.²⁵⁵

Venedik' ait tüccar gemilerine zarar veren Osmanlı korsanlarına karşı önlem olarak Osmanlı yönetimi, gönderdiği hükümlerle Adriyatik'te devriye gezen Venedik generaline yardımcı olunması ve levent kayıklarının inşa edilmesini önlemeye çalışıyordu. Korsanlık faaliyetlerine karşı mücadele anlamında gönderilen başka bir hükümde ise Avlonya, Draç ve Ülgün yöneticilerinin levent kayıklarının bölgede yer alan kale altlarına yaklaştırılmaması konusunda uyarı aldıkları görülmektedir.²⁵⁶ Zira Osmanlılar merkezden gönderdikleri bu tür hükümlerle Ülgünlü korsanların faaliyetlerini engellemeye çalışıyordu.

1712 yılında İskenderiye sancak beyine gönderilen bir hükümde Venedik ile yapılan barış antlaşması gereğince Ülgün ve havalisindeki korsanların firkate donatıp korsanlığa çıkmaları yasaklanmıştır.²⁵⁷ Ancak ertesi yıl Ülgünlü bazı korsanların yedi adet firkate donatıp körfezde Venediklilere karşı korsanlık yapacakları haber alınmış ve bunun üzerine merkezden gönderilen emirde bu korsanların firkatelerinin delinmesi ve bundan sonra izinsiz firkate ile korsanlık yapılmaması hakkında verilen emre itaat etmeyip korsanlık yapanların yakalanarak hapsedilmesi belirtilmişti.²⁵⁸ Osmanlı Devleti sulh halinde olduğu Venedik ve Avusturya gibi Avrupalı devletlerin tüccar ve reayalarına Ülgünlüler tarafından ahidnameye aykırı bir şekilde müdahalede bulunmalarını yasaklamıştı.²⁵⁹ Ülgünlü korsanlar yine de emirlere uymayıp faaliyetlerine devam ediyorlardı. Nitekim 1722 yılında Ülgünlü korsanlar

²⁵⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 261. Fi evaili N Sene 1143.

²⁵⁵ Erdoğan, a. g. y., s. 97..

²⁵⁶ A. y., s. 97.

²⁵⁷ BOA. A. DVNSMHM. d. 119 hkm. 546. 29 Z 1123.

²⁵⁸ BOA. A. DVNSMHM. d. 119 hkm. 913. 20 C 1124.

²⁵⁹ BOA. A. DVNSMHM. d. 120 hkm.895. 20 L 1126.

ticaret bahanesiyle Venedik şehirlerine gidip korsanlık yapıyorlardı. Bunun üzerine Osmanlılar Venedik, Avusturya, Fransa, İngiltere ve Hollanda konsolos ve tüccarlarının bu korsanlardan korunması için ilgili bölgeye emir göndermiştir.²⁶⁰ Aksi bir durumun gerçekleşmesi halinde ise Ülgün korsanlarının gemilerinin bulunduğu yerde yakılarak imha edilmesi ve böylece Fransa, İngiltere, Felemenk, Dubrovnik ve Avusturya bayraklı gemilerin ticaretinin korunması emredilmişti.²⁶¹ Yabancı tüccar gemileri Ülgünlü korsanların saldırılarına çok fazla maruz kaldığından dolayı Osmanlılar özellikle bu korsanların gemilerinin yakılarak imha edilmesini emrediyordu.²⁶²

Osmanlı Devleti Avusturya ile yaptığı barış antlaşmasıyla denizde seyreden Avusturyalı tüccarların güvenliklerini garanti ediyordu. Ancak Ülgünlü korsanlar bu antlaşmalara aykırı hareketlerde bulunarak Avusturya limanlarında korsanlık yapıyorlardı. Bunun üzerine Osmanlılar 1721 yılında merkezden gönderdiği bir hükümle körfezde Avusturyalı tüccarlara karşı korsanlık yapan Ülgünlülerin yakalanmasını ve ele geçirdikleri esirlerin serbest bırakılmasını emrediyordu.²⁶³ Ayrıca 1724 yılında gönderilen başka bir hükümde ise Ülgünlülerin kayıkçılar ocağının kaldırılması ve başka diyarlara sürgün edilmeleri emrediliyordu.²⁶⁴

Osmanlı arşiv belgelerinde Ülgünlüler genellikle korsanlıkla meşgul olan, idari emirlere itaatsiz, azgın, fesatkâr, isyancı, olarak nitelendiriliyordu.²⁶⁵ Akdeniz’de oldukça aktif olan bu korsanlar gönderilen emirlere uymayıp faaliyetlerine devam ediyorlardı. Osmanlıların Ülgünlülerin korsanlık faaliyetlerini engellemeye yönelik hareketleri sonucunda 3 Ağustos 1740 tarihinde Ülgünlü gemi reisleri taahhüde bulunarak Osmanlıların Venedik ile yaptığı ahidnameye aykırı hareket etmeyeceklerini belirtmişlerdir.²⁶⁶ Ancak Ülgünlü gemi reisleri bu taahhüdlerine çok fazla bağlı kalmamıştır. Nitekim ilerleyen yıllarda bu korsanlar

²⁶⁰ BOA. A. DVNSMHM. d. 130 hkm. 1113. 10 N 1134.

²⁶¹ BOA. A. DVNSMHM. d. 129 hkm. 591. 20 M 1132.

²⁶² BOA. A. DVNSMHM. d. 130 hkm. 243. 29 CA 1133; BOA. A. DVNSMHM. d. 130 hkm. 642. 29 Z 1133.

²⁶³ BOA. A. DVNSMHM. d.130 hkm. 653. 10 M 1134.

²⁶⁴ BOA. A. DVNSMHM. d. 131 hkm. 1098. 10 CA 1136.

²⁶⁵ BOA. A. DVNSMHM. d. 131 hkm. 700. 10 Ş 1138.

²⁶⁶ BOA. C..HR.. /72 3598. H. 10.05.1153.

faaliyetlerine devam etmiştir. 13 Şubat 1769 yılında Sultan III. Mustafa Rumeli valisi ile Ülgün ve o bölgedeki kadılara bir ferman göndererek Ülgün korsanlığını engelleyip kontrol altına almaya çalışmıştır. Sözü edilen fermana Venedik ile yapılan antlaşma gereğince iki tarafın tüccarlarının karada ve denizde serbestçe seyahat edip ticaret yapma hakkına sahip oldukları halde Ülgün ahalisinden bazılarının korsanlık yaparak özellikle Draç iskelesinde Venedikli tüccarların duhan satmalarına engel olup mallarına zarar verdikleri belirtilmiştir. Bunun üzerine Sultan III. Mustafa gönderdiği ferman ile o bölgede faaliyet gösteren Ülgünlülerin korsanlık yapmasını yasaklamıştır.²⁶⁷

Osmanlı Devleti'nin Ülgün korsanlığını engellemeye yönelik gönderdiği hükümler genel olarak şöyledir:²⁶⁸

“...Cezayir ve Tunus ve Trablus ocakları ve sâir tenbîh-i iktizâ iden mahallere muhkem tenbîh ve te’kîd oluna ki minba’d sulh ve sulehâ şurûtu ve kendüler ile mahsusen akd olunan mevâdda mugâyır birdürlüh arekette bulunmayalar veleb-i deryada vaki Ülgünlü ve ol tarfta olan kıla’ ahalisi devleti alıyyeye tabi olan iskelelerde minba’d korsanlığa çıkmayub, ve tüccar sefinelerine bir dürlü zarar ittirülmeyüb ve o makule gerek firkata ve gerek sair korsan sefineleri ref’ ve kurulmasından men’ oluna ki şöyle ki her ne vakitte içlerinden sulh ve sulehâya mugâyır vaz’ ve harekete cesaret ider olur ise nehr ve garet eyledikleri bil cümle emvâl eşyâ taraflarından istirdâd olunub zararların tazmin ittirile, ve esir eyledikleri kimesneler dahi esirlikten istihsâl olunub bu makule eşkiyânın müceb ‘ibret olmak içün şer’an lazım gelen cezâları tertîb ve muhkem haklarından geline...”

Osmanlı Devleti gönderdiği bu tür hükümlerde Ülgünlüleri Garb Ocakları korsanlarıyla birlikte zikrediyordu. Bu durum Ülgün korsanlığının o dönemde nasıl bir seviyeye ulaştığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Diğer yandan Osmanlılar Ülgün ve civarındaki korsanların firkate türü korsan gemileri donatıp korsanlığa çıkmasını yasaklamıştır. Ancak burada dikkat çeken nokta ise korsan gemisi inşa etmelerinin bile yasaklanmış olmasıdır. Ayrıca korsanlık faaliyetleri

²⁶⁷ Sultan III. Mustafa gönderdiği bu ferman ile Ülgün korsanlığını engellemeye çalışarak aynı zamanda ellerinde olan gemilerin imha edilmesini ve yeni gemi inşa etmelerini yasaklamış ve böylece Ülgün korsanlığını tümüyle ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. “...*Ber-vechi muharrer Ülgün-bar taraflarında inşâ olunan korsan sefineleri ref’ ve fesh ittirüliüb minba’d emr-i şerâyit Venedüklü tüccâr sefinelerine taraflarından aslâ ve kat’a ta’arruz ve te’addî vukû’a gelmemek üzere...*”BOA. TS.MA.e/ 889-23. H. 06.10.1182.

²⁶⁸ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 846. Fi evaili S Sene 189.

sonucu elde ettikleri ganimetlerin kendileri tarafından karşılanması, ele geçirdikleri esirlerin serbest bırakılması ve gereken cezalarının verilmesi hükümde belirtilmiştir. 18. yüzyılda Ülgün ve civarındaki bölgelerin korsanlık faaliyetlerini engellemeye yönelik bu şekilde gönderilen bir çok hüküm mevcuttur.²⁶⁹ 1765 yılında gönderilen bir hükümde Ülgünlülerin Devlet-i Aliyye sularında müstemen tüccarlara saldırmasına dair şikayet gelirse ulufelerinin kesilmesi ve gemilerinin yakılarak imha edilmesi belirtiliyordu.²⁷⁰ 1774 yılında gönderilen bir diğer hükümde ise Cezayir, Tunus, Trablus Ocağı ve Ülgün-Bar korsanlarının yapılan antlaşmalara uyup Avusturya'ya tabi tüccara ve ziyaret için gelenlere karşı harekette bulunmamaları, diğer yandan Trieste tüccarlarından Petro Lui'nin gemisiyle Devlet-i Aliyye limanlarında ticaret yapmak istemesini Devlet-i Aliyyeye bildirdiğinden Cezayir, Tunus, Trablusgarb ve Ülgün-Bar gemilerine tesadüf ederse kendisine ahidname gereğince engel olunmaması ve ticaret yapmasına izin verilmesi belirtilmiştir.²⁷¹ Trieste tüccarlarından Coseb Galin²⁷², Coseb Ciyacin²⁷³, Antonyo Giriç²⁷⁴ ve Ciyakomo Barlato²⁷⁵ da aynı şekilde bu ticaret iznini almışlardı. Diğer yandan Avusturyalı kaptanlar Bipros ve Kortilis Dosm Akdeniz'de ki bazı Osmanlı limanlarına varıp emtia nakli ile İstanbul'a geleceklerini beyan ettiklerinden dolayı Osmanlılar ilgili bölgelere gönderdikleri emirlerle bahsi geçen kaptanlara Cezayir, Tunus, Trablus ve Ülgün gemileri tarafından taarruz edilmemesi ve himaye edilmelerini belirtmiştir.²⁷⁶ Böylece Avusturyalı tüccarlar Osmanlılardan aldıkları bu tür izinlerle Garb Ocakları ve Ülgünlü korsanlarla başa çıkmaya çalışıyorlardı.

18. yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı Devleti ile Avrupalı devletler arasındaki antlaşmalara rağmen Ülgünlü korsanlar tam anlamıyla kontrol altına alınamamış ve

²⁶⁹ BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 863. Fi evaili L Sene 1158.; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1224. Fi evahiri RA Sene 1169.; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 1235. Fi evahiri C Sene 1169.; BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm.1290. Fi evahiri M Sene 171.; BOA. A. DVN. DVE. d. 057/1 hkm. 130. Fi evasıtı ZA Sene 1131.; BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 657. Fi evaili N Sene 178. Osmanlı merkezi yönetiminin gönderdiği bu tür hükümlerin ortak noktası sürekli olarak Ülgünlülerin korsanlığa çıkmasını yasaklaması, ellerinde olan gemilerin imha edilmesi, esirlerin serbest bırakılması ve gereken cezalarının verilmesine yönelik olmasıdır.

²⁷⁰ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 657. Fi evaili N Sene 178.

²⁷¹ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 810. Fi evasıtı M Sene 188.

²⁷² BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 822. Fi evahiri Ş Sene 188.

²⁷³ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 830. Fi evahiri N Sene 188.

²⁷⁴ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 837. Fi evasıtı Z Sene 1188.

²⁷⁵ BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 1203. Fi evaili Ş Sene 194.

²⁷⁶ BOA. C..HR/ 114-5681. H. 02.05.1195.; BOA. C..HR./ 177-8802. H. 10.10.1196.

faaliyetlerine devam etmişlerdir. 1782 yılında Osmanlılar Rusya'nın dost bir devlet olması münasebetiyle Ülgünlü korsanların Rus tüccar gemilerine saldırmamasını temin etmeye çalışıyordu.²⁷⁷ Yüzyılın sonunda Ülgünlü korsanlar hâlâ aktif bir şekilde faaliyet gösteriyor olmalı ki Avusturyalı tüccar gemileri Ülgün korsan gemilerinden korunmaya çalışılıyordu.²⁷⁸ Diğer yandan Avusturya sefiri tarafından yazılan takirde Akdeniz'de bulunan Avusturyalı tüccarların yolcularına ve ticaret mallarına Garb Ocakları ve Ülgün korsanları tarafından taarruzda bulunulmaması ve himaye edilmesi belirtiliyordu.²⁷⁹

18. yüzyıl sonlarında ve hatta 19. yüzyıl başlarında Adriyatik'te hala Ülgünlü korsanlar mevcuttu. İşkodra mutasarrıfı Buşatlı Mahmut Paşa²⁸⁰ bu korsanların faaliyetlerini durdurmak için Valdanos limanında Ülgün teknelerini hile ile batırmak zorunda kalmıştı. Ülgünlü korsanlar 1821'den 1829'a kadar Yunan isyanı boyunca bir çok kayıp yaşamıştı. 19. Yüzyılın sonlarına doğru Ülgün'de gemi inşasına sert bir darbe vurulmuştu. Nitekim bu dönemde yelkenli üretimi azalmış ve buharlı gemiler pazarı ele geçirmişti. "Nadezda" adlı son yelkenli 1878 yılında Ülgün tersanesinde inşa edilmişti.²⁸¹

²⁷⁷ BOA. C..HR../ 86-4285. H. 29.01.1197.

²⁷⁸ BOA. C..HR../ 73-3619. H. 17.05.1207.

²⁷⁹ BOA. C..HR../ 118-5861. H. 09.02.1213.

²⁸⁰ Mustafa L. Bilge, "Buşatlı Mahmut Paşa", **DİA**, C. 31., Ankara, 2020, s. 344-345.

²⁸¹ Hadzibrahimovic, **a. g. y.**, s. 378.

SONUÇ

Akdeniz’de meydana gelen korsanlık faaliyetleri 16. yüzyılın sonlarına doğru vuku bulan İnebahtı Savaşı’ndan sonra artış göstermiştir. Buna paralel olarak Adriyatik bölgesinde de korsanlık Osmanlıların Adriyatik’in doğu kıyılarına ulaşmasıyla artmış ve Osmanlı-Venedik arasında çeşitli problemlere neden olmuştur. Adriyatik coğrafyası korsanlık için eşsiz limanlara sahipti. Bölgede sürekli olarak Osmanlı ve Venedik arasında sınır problemleri yaşanmaktaydı. Ancak bölgede Osmanlı ve Venedik arasında yaşanan sorunların en büyüğü korsanlık problemiydi. 17. yüzyılda Adriyatik’te faaliyet gösteren Uskok korsanları Osmanlı, Habsburg ve Venedik arasında çeşitli sorunlara neden olmaktaydı. Ancak yüzyılın ortalarına doğru bölgedeki ticari faaliyetlerin zarar görmesiyle Osmanlı, Habsburg ve Venedik Uskok korsanlarına karşı mücadele etmeye başlamış ve sorun çözülmüştü.

Osmanlıların 1571 senesinde Ülgün ve civarındaki bölgeyi fethetmesiyle Osmanlı korsanları Avlonya, Draç ve Ülgün merkezli korsanlık faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Korsanlık faaliyetleriyle ünlenen Ülgünlüler 18. yüzyılda oldukça aktif bir şekilde Venedik’ten İtalya’nın Pulya kıyılarına kadar yoğun bir şekilde korsanlık faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Adriyatik kıyılarının coğrafi olarak korsanlığa elverişli olmasıyla birlikte bölge yöneticilerinin hem korsanlık yapması hem de korsanları çeşitli yollarla desteklemesi Ülgünlü korsanların daha rahat hareket etmelerini sağlamıştır. Böylece karşılaştıkları yabancı devletlerin tüccar gemilerine saldırarak ele geçirdikleri esir ve ganimeti kolayca elden çıkarabildiğini görmekteyiz. Ülgünlü korsanların Adriyatik’te hedef aldığı gemiler genellikle Venedik’e ait tüccar gemileriydi. Ancak Adriyatik’te seyreden İngiltere, Fransa ve Avusturya gibi yabancı devletlerin tüccar gemilerine de saldırılar düzenleyerek gemideki mallara el koyup mürettebatı esir ettikleri görülmüştür.

Adriyatik bölgesinin yerel korsan gruplarından olmayan ancak bölgeye dahil olmayı başaran Garb Ocakları korsanları geniş bir etki alanına sahipti. Nitekim Adriyatik’e girerek Ülgünlü korsanlardan kendilerine mürettebat toplayan Garb Ocakları korsanları, Akdeniz’in çeşitli bölgelerinde aktif bir şekilde korsanlık

yapmışlardır. Diğer yandan Ülgünlü korsanların rahat bir şekilde korsanlık yapabilmek için Garb Ocaklarına, özellikle de Trablus Ocağı'na giderek gemilerine bayrak alıp korsanlık yaptıklarını görmekteyiz. Her ne kadar Osmanlı merkezi yönetimi tarafından uyarılsalar da Ülgünlü korsanlar gemilerine Garb Ocakları bayrağı çekerek korsanlık yamaya devam etmişlerdir. Osmanlılar, yabancı devletlere verdiği ahidnamelerde Ülgün korsanlığı problemini de ele alarak bu problemi çözüme kavuşturmaya çalışmış ancak pek başarılı olamamıştır. Nitekim yüzyılın sonlarına kadar Ülgünlülerin aktif olarak korsanlık yaptığı arşiv kayıtlarına yansımıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Mühimme Defterleri

Nr: 116, 119, 120, 130, 131, 132, 133,

Düvel-İ Ecnebiye Defterleri

Nr: 16/4, 18/6, 34/2, 36/2, 57/1, 58/2, 60/4, 96/1,

Mora Ahkam Defterleri

Nr: 001, 002

Hadariye Defterleri

Nr: 06

Cevdet Tasnifi

Hariciye:72.3598, 73.3619, 86.4285, 114.5681, 118.5861, 177.8802

Dahiliye: 71.3539

Ali Emiri

Nr: 131.9669

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı

Nr: 889.23

Basılı Kaynaklar

- Abulafia, David: **Büyük Deniz: Akdeniz’de İnsanlık Tarihi**, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul, Alfa Yayınları, 2012.
- Adrovic, Admir: “16. Yüzyılda Karadağ’da Osmanlı Deniz Üsleri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.
- Anderson, R. C.: **Naval War in the Levant 1589-1853**, Liverpool, Universty of Liverpool Press, 1952.
- Aydın, Yusuf Alperen: **Sultanın Kalyonları: Osmanlı Donanmasının Yelkenli Savaş Gemileri (1701-1770)**, İstanbul, Küre Yayınları, 2011.
- Aymard, Maurice: “XVI. Yüzyılın Sonunda Akdeniz’de Korsanlık ve Venedik”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 23, S. 1-2, 1963, s. 219-238.
- Aynî Ali Efendi: **Kanunnâme-i Âli Osman**, Haz. Hadiye Tuncer, Ankara, Tarım Bakanlığı Yayınları, 1962.
- Beydilli, Kemal: “İspanya”, **DİA**, C. 23, 2001, İstanbul, s. 162-170.
- Bilge, Mustafa L.: “Buşatlı Mahmut Paşa”, **DİA**, C. 31., Ankara, 2020, s. 344-345.
- Bilge, Mustafa: “Arnavutluk”, **DİA**, C. 3, İstanbul, 1991, s. 383-390.
- Bono, Salvatore: **Yeniçağ İtalya’sında Müslüman Köleler**, Çev. Betül Parlak, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.
- Bostan, İdris: “Korfu”, **DİA**, C. 26, Ankara, 2002, s. 201-202.

“İnebahtı Deniz Savaşı”, **DİA**, C. 22. İstanbul, 2000, s. 287-289.

“Kapudan Paşa”, **DİA**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 354-355.

“Osmanlı Donanmasında Kürekçi Temini ve 958 (1551) Tarihli Kürekçi Defterleri”, **Tarih Dergisi**, S. 37, İstanbul, 2002, s. 59-76.

Adriyatik’te Korsanlık: Osmanlılar, Uskoklar, Venedikliler 1575-1620, İstanbul, Timaş Yayınları, 2009.

Osmanlılar ve Deniz: Deniz Politikaları, Teşkilat, Gemiler, İstanbul, Küre Yayınları, 2007.

Bracewell, Catherine W.: **16. Yüzyılda Adriyatik’te Korsanlık ve Eşkiyalık: Senjli Uskoklar**, Çev. Mehmet Moralı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Braudel, Fernand: **II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası**, C. I, 2. bs., Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2019.

Carter Francis W.: **Dubrovnik (Ragusa) A Classic City- State**, New York, Seminar Press, 1972.

Cipolla, Carlo M.: **Yelkenler ve Toplar**, 1. bs., Çev. Erdal Turan, İstanbul, Alfa Yayınları, 2021.

Cordingly, David: **Korsanlar Arasında Yaşam**, 1. bs., Çev. Elif Böke, Ankara, Dost Kitabevi, 2004.

- Currey, E. Hamilton: **Akdeniz'in Büyük Korsanları**, Çev. Kerem Özdural, İstanbul, İstiklal Kitabevi, 2007.
- Davis, Robert C.: **Christian Slaves, Muslims Masters: White Slavery in the Mediterranean, the Barbary Coast and Italy 1500-1800**, London, Palgrave Macmillan, 2004.
- Dursteler, Eric: **İstanbul'daki Venedikliler: Yeniçağ Başlarında Akdeniz'de Millet, Kimlik ve Bir Arada Varoluş**, Çev. T. Ulaş Belge, İstanbul, İşbankası Kültür Yayınları, 2012.
- Emecen, Feridun: "Bosna Eyaleti", **DİA**, C. 6, İstanbul, 1992, s. 296-297.
- Emecen, Feridun: "Haraçgüzâr", **DİA**, C. 17, İstanbul, 1997, s. 90-92.
- Erdem, Hakan: **Osmanlı'da Köleliğin Sonu 1800-1909**, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2013.
- Erdoğan, Kübra: "Osmanlı Venedik Rekabetinde Korsanlık Faaliyetleri (1571-1645)", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.
- Evliya Çelebi: **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, 6. Kitap, C. 1, Haz. Seyit Ali Kahraman, İstanbul, YKY, 2010.
- Faroqhi, Suraiya: "Krizler ve Değişim 1590-1699", **Osmanlı İmparatorluğu'nun Sosyal ve Ekonomik Tarihi**, C. 2, Ed. Halil İnalcık ve Donald Quataert, Çev. Ayşe Berktaş, Süphan Andıç, Serdar Alper, İstanbul, Eren Yayınları, 2004, s. 543-743.

- “Ottoman Views on Corsairs and Piracy the Adriatic”,
The Kapudan Pasha His Office and His Domain, Ed.
Elizabeth Zachariadou, Rethymnon, University of
CretePress, 2002, p. 357-371.
- Fergane, Übeyde: “Kâtip Çelebi’nin Cihannüması’nın Rumeli Kısmı”,
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1972.
- Fisher, G.: **Barbary Legend, War, Trade and Piracy in North
Africa 1415-1830**, London, Clarendon Press, 1957.
- Gençoğlu, Mustafa: “İşkodra Vilayeti’nin İdari Taksimatı ve Yapısı
(1867/1868-1908)”, **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C.
13, S. 3, 2015, s. 259-290.
- Guilmartin, J. F.: **Kadırgalar ve Kalyonlar**, Çev. Ali Özdamar, İstanbul,
Kitap Yayınevi, 2010.
- Gürkan, Emrah Safa: **Sultanın Korsanları: Osmanlı Akdeniz’inde Gaza,
Yağma ve Esaret 1500-1700**, İstanbul, Kronik
Yayınları, 2018.
- Hadzibrahimovic, Maksut: “The History of Ulqin Piracy Under the Ottoman Rule”
Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hâkânî, C.
1, Ed. Abidin Temizer, Uğur Özcan, İstanbul, Libra
Kitap, 2015, s. 371-387.
- Hess, Andrew C.: **The Forgotten Frontier: A History of the Sixteenth
Century Ibero-African Frontier**, Chicago, Universty
of Chicago Press, 2010.
- İlter, Aziz Samih: **Şimali Afrika’da Türkler**, 2 Cilt, İstanbul, Vakıf
Gazete Matbaa Kütüphanesi, 1936.

- İnalcık, Halil: “Dubrovnik ve Balkanlar”, **Osmanlı İmparatorluğu’nun Sosyal ve Ekonomik Tarihi**, C. 1, Ed. Halil İnalcık ve Donald Quataert, Çev. Halil Berktaş, İstanbul, Eren Yayınları, 2000, s. 311-324.
- “Osmanlı Deniz Egemenliği”, **Türk Denizcilik Tarihi**, Ed. Bülent Arı, Ankara, Nurel Matbaası, 2002, s. 47-66.
- Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arnavid**, Ankara, TTK Yayınları, 1987.
- Jamieson, Alan G.: **Lords of the Sea – A history of the Barbary Corsairs**, London, ReaktionBooks, 2012.
- Kâtip Çelebi: **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, 6. Kitap, C. 2, Haz. Seyit Ali Kahraman, İstanbul, YKY, 2010.
- Kâtip Çelebi: **Tuhfetü’l-Kibâr Fî Esfâri-Bihâr**, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2007.
- Kiel, Machiel: “Avlonya”, **DİA**, C. 4, İstanbul, 1991, s. 118-120.
- “İlbasan”, **DİA**, C. 22, İstanbul, 2000, s. 79-81.
- “İşkodra”, **DİA**, C. 23, İstanbul, 2001, s. 433-434.
- “Yanya”, **DİA**, C. 43, İstanbul, 2013, s. 317-321.
- “Draç”, **DİA**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 522-524.
- “Leş”, **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 141-142.

- Kienitz, Friedrich K.: **Sultanların Şehirleri**, Çev. Haydar Cümbüş, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2014.
- Köse, Metin Ziya: “Osmanlı Balkanı’nda Kara Ticareti ve Rekabet: Rumeli’de Dubrovnik Tüccarları (1600-1630)”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 16, 2013, s. 41-58.
- “Otranto Seferi”, **DİA**, C. Ek-2 (Gözden Geçirilmiş 3. Basım), Ankara, 2019, s. 382-384.
- Kunt, Metin: **Sancaktan Eyalet 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi**, 1. bs., İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1978.
- Kurat, Akdes Nimet: “Berberi Ocakları ile Amerika Birleşik Devletleri Münasbetleri (1774-1816)” **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C. 2, S. 2, 1964, s.175-213.
- Kurtaran, Uğur: “XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Antlaşmalarında Belgrad İle İlgili Hükümler”, **Yeni Türkiye**, S. 67, 2015, s. 1638-1651.
- Kuzucu, Serhat: “XVIII. Yüzyılda Uluslararası Bir Sorun Olarak Garp Ocakları’nın Akdeniz’deki Korsanlık Faaliyetleri”, **Gazi Akademik Bakış**, C. 9, S. 17, 2015, s. 165-180.
- Kütükoğlu, Mübahat: “Ahidnâme”, **DİA**, C 1, İstanbul, 1992, s. 536-540.
- “Avrupalı Tüccar”, **DİA**, C.4, İstanbul, 1991, s. 159-160.
- Malcolm, Noel: **Agents of Empire – Knights, Corsairs, Jesuits and Spies in the Sixteenth Century Mediterranean World**, New York, Oxford Universty Press, 2015.

Mantran, Robert: “XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Doğu Akdeniz’de Ticaret, Deniz Korsanlığı ve Gemiler Kafileleri”, **Belleten**, C. 52, S. 203, 1988, s. 685-696.

XVI-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, İmge Kitabevi, 1995.

Moacanin, Nedad: “Klis”, **DİA**, C. 26, Ankara, 2002, s. 128.

Mumcu, Serap: “Akdeniz’de Korsanlık ve Osmanlı-Venedik İlişkilerinde Bir Esir Alma Krizi: Arap Emiri Kızı Zemre’nin Kaçırılışı”, **Osmanlı Devleti’nde Kölelik: Ticaret, Esaret, Yaşam**, Ed. Zübeyde Güneş Yağcı, Fırat Yaşa, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, 155-187.

Oral, Özgür: “Osmanlı-Venedik Ticari İlişkileri 1763-1794”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2017.

“17. Yüzyılda Akdeniz’de Osmanlı Korsanlığı”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.

“Pasarofça Antlaşması’nda Korsanlık Meselesinin Ele Alınışı ve Deniz Sınırı Uygulamaları”, **Harp ve Sulh 300. Yılında Pasarofça Antlaşması Sempozyumu Bildirileri**, Haz. Gültekin Yıldız, İstanbul, Milli Savunma Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 151-168.

“Osmanlı-Venedik Diplomatik İlişkilerine Bir Katkı: 1763 Tarihli Cezayir-Venedik Antlaşması”, **Avrasya İncelemeleri Dergisi**, C. 6, S. 2, 2017, s. 103-130.

- “Zaferin Ardından Gelen Onur Kırıcı Bir Antlaşma: II. Selim’in Venedik’e Verdiği 1573 Ahidnamesi”, **Tarih Dergisi**, 76, 2022, s. 145-160.
- Özcan, Abdülkadir: “Pasarofça Antlaşması”, **DİA**, C. 34, İstanbul, 2007, s. 177-181.
- Özdemir, Şenay: “Akdeniz Hâkimiyetinde Osmanlı Devleti ve Korsanlık (1695-1789)”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004.
- Özel, Ahmet: “Cihad”, **DİA**, C.7, İstanbul, 1993, s. 527-531.
- “Dârülharp”, **DİA**, C. 8 İstanbul, 1993, s. 536-537.
- “Esir”, **DİA**, C. 11, İstanbul, 1995, s. 382-389.
- Özen, Selim: **Gemiler Sözlüğü**, İstanbul, Denizler Kitabevi, 2017.
- Palffy, Geza: “Ransom Slavery Along the Ottoman-Hungarian Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries”, **Ransom Slavery Along the Ottoman Borders**, Ed. by Geza David, Pal Fodor, Leiden-Boston, Brill, 2007. s. 35-85.
- Panzac, Daniel: “Osmanlı Donanması, Başlangıçtan Nizam-ı Cedide Kadar 14-18. Yüzyıllar”, **Osmanlı Donanmasının Seyir Defteri: Gemiler Efsaneler, Denizciler**, Çev. Melis Şeyhun, Angela Roome Yazıcı, İstanbul, İstanbul Pera Müzesi Yayınları, 2009, s. 16-32.
- Pedani, Maria Pia: “Beyond the Frontier: the Ottoman- Venetian Border in Adriatic Context from Sixteenth to Eighteenth Centuries”, **Zones of Fracture in Modern Europe:**

- Baltic Countries, Balkans and Northern Italy**, Ed. by., Wiesbaden, 2005, pp. 45-60.
- “Ottoman Merchants in the Adriatic”, **Acta Histriae**, 16/1-2, 2008, p. 155-172.
- “Osmanlı İmparatorluğu’nda Venedikli Köleler”, **Osmanlı Devleti’nde Kölelik: Ticaret, Esaret, Yaşam**, Ed. Zübeyde Güneş Yağcı, Fırat Yaşa, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, s. 117-137.
- Pîrî Reis, **Kitâb-ı Bahriye**, C. 2, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988.
- Kitâb-ı Bahriye**, Ed. Bülent Arı, Ankara, Nurol Matbaası, 2002.
- Pryor, John H.: **Akdeniz’de Coğrafya, Teknoloji ve Savaş: Araplar, Bizanslılar, Batılılar ve Türkler**, Çev. Füsün Tayanç, Tunç Tayanç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2004.
- Rızaj, Skender, “Dalmaçya”, **DİA**, C. 8, İstanbul, 1993, s. 432-433.
- Setton, Kenneth M.: **The Papacy and the Levant 1204-1571**, Vol 4, Philadelphia, American Philosophical Society, 1984.
- Stevenson, Francis S.: **A History of Montenegro**, London, 1914.
- Stoianovich, Traian: “Osmanlı Hâkimiyetinde Via Egnatia”, **Sol Kol: Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1699)**, Ed. Elizabeth Zachariadou, Çev. Ela Güntekin, Özden Arıkan, Tülin Altınova, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999, s. 225-241.

- Şakiroğlu, MahmutH.: “II. Selim’in Venedik Cumhuriyeti’ne Verdiği 1567 ve 1573 Tarihli Ahidnâmeler”, **Erdem**, C. 2, S. 5, 1986,527-554.
- Şemsettin Sami: **Kâmûs-ı Turkî**, İstanbul, İkdam Matbaası, 1317.
- Tabak, Faruk: **Solan Akdeniz 1550-1870: Tarihsel Coğrafya Açısından Bir Yaklaşım**, 1. bs., Çev. Nurettin Elhüseyni, İstanbul, Telemak Yayınları, 2021.
- Tabakoğlu, Hüseyin Serdar: **XVIII. Yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2011.
- Taş, Abdullah Erdem: “Garp Ocaklarında Birliğin Bozulması: 18. Yüzyılda Cezayir-Tunus-Trablusgarp İlişkileri”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C.9, S. 2, 2020, s. 1065-1091.
- “Osmanlı Garp Ocaklarından Trablusgarp Eyaleti: Karamanlılar Dönemi (1711-1835)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2016.
- Tenenti, Alberto: **Piracy and the Decline of Venice 1580-1615**, Berkeley and Los Angeles, Universty of California Press, 1967.
- Turan, Şerafettin: “Dalmaçya”, **DİA**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 542-544.
- “Osmanlı İmparatorluğu ile İki Sicilya Krallığı Arasındaki Ticaretle İlgili Gümrük Tarife Defterleri”, **Belgeler**, C. IV, S. 7-8, 1967, s. 79-167.

- Turan, Tufan: “Osmanlı Devleti-İspanya İlişkileri (1774-1876)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2013.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: **Osmanlı Tarihi**, C. 2, Ankara, TTK Yayınları, 1988.
- Veinstein, Gilles: “Osmanlılar ve Avrupa Kavramı”, Ed. Dejanirah Couto, **Harp ve Sulh**, Çev. Şirin Tekeli, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2010, s. 47-57.
- White, Joshua M.: “Piracy and Law in the Seventeenth Century Ottoman Mediterranean”, **Corsairs and Pirates in the Eastern Mediterranean Fifteenth-Nineteenth Centuries**, Ed. by. Gelina Harlaftis, Dimitris Dimitropoulos, David J. Starkey, Athens, Adventure, 2016, s. 83-101.
- Wolf, John B.: **The Barbary Coast: Algeria under the Turks**, New York, Norton, 1979.
- Yağcı, Zübeyde Güneş: “İstanbul’da Esir Pazarı”, **Osmanlı Devleti’nde Kölelik: Ticaret, Esaret, Yaşam**, Ed. Zübeyde Güneş Yağcı, Fırat Yaşa, İstanbul, Tezkire Yayınları, 2017, s. 57-91.
- Yemişçi, Cihan: “Split Limanı’nın Uluslararası Ticarete Açılması ve Split-Dubrovnik Rekabeti (1590-1645)”, **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 19, S. 1, 2021, s. 265-284.

İnternet Kaynakları

<https://sq.wikipedia.org/wiki/Ulqini>

https://en.wikipedia.org/wiki/Ulcinj#/media/File:Dulcingo_Pinargenti_1573.jpg

https://d-maps.com/carte.php?num_car=5990&lang=en

EKLER

EK-1: Günümüzde Ülgün'nün Görünümü

Kaynak: <https://sq.wikipedia.org/wiki/Ulqini> Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2022. 16.20

EK-2: Simon Pinargenti Tarafından Yapılan 1573 tarihli Ülgün Haritası

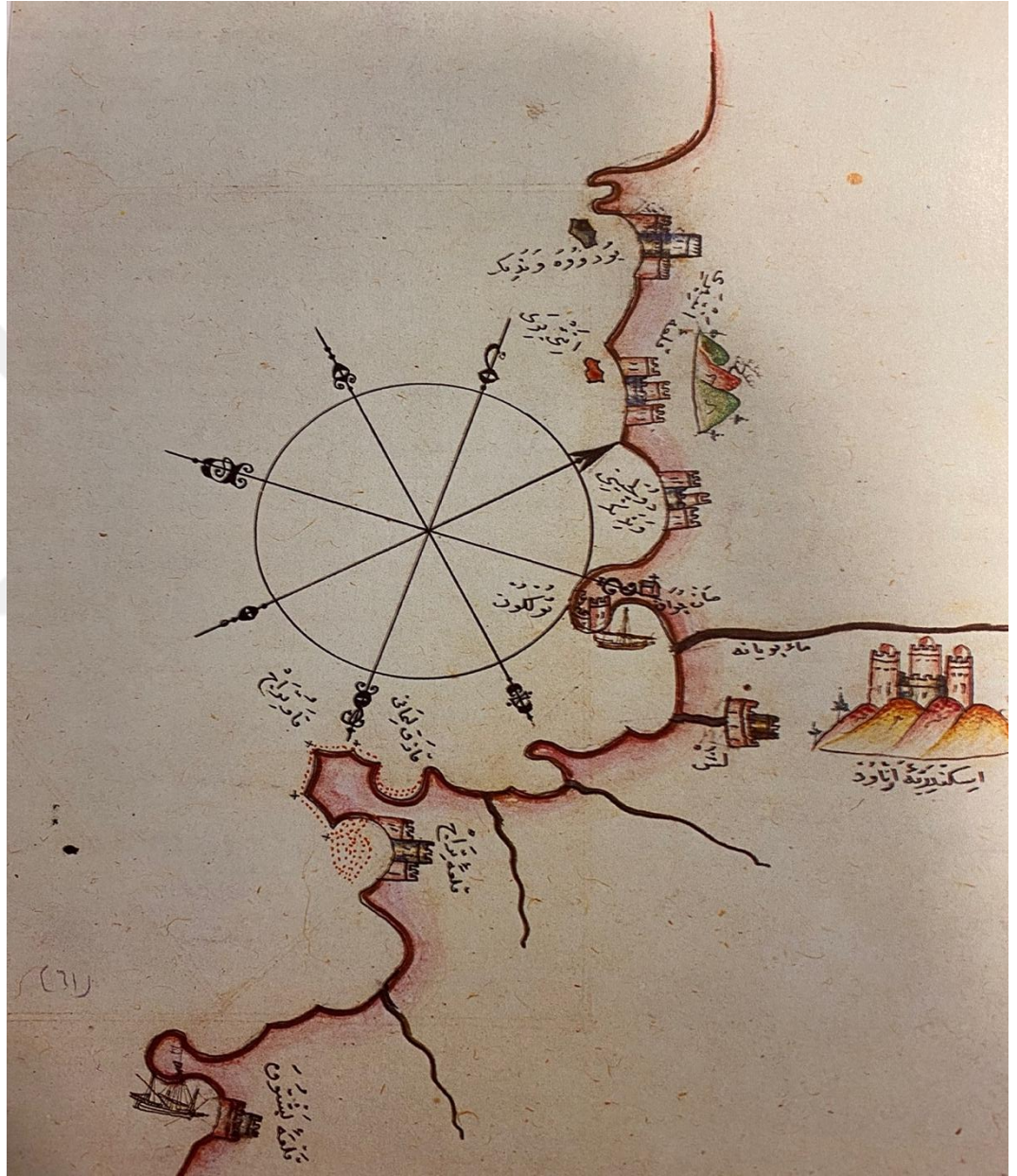
Kaynak:https://en.wikipedia.org/wiki/Ulcinj#/media/File:Dulcingo_Pinargenti_1573.

[jpg](#) Erişim Tarihi 23 Temmuz 2022. 16.38.

Ek-3: Kitâb-ı Bahriye’de Ülgün ve Etrafındaki Kıyılar

Kaynak: Pîrî Reis, Kitâb-ı Bahriye, C. 2, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988, s. 736, (172b).

Ek-4: Adriyatik Haritası Üzerinde Ülgün ve Diğer Bölgeler

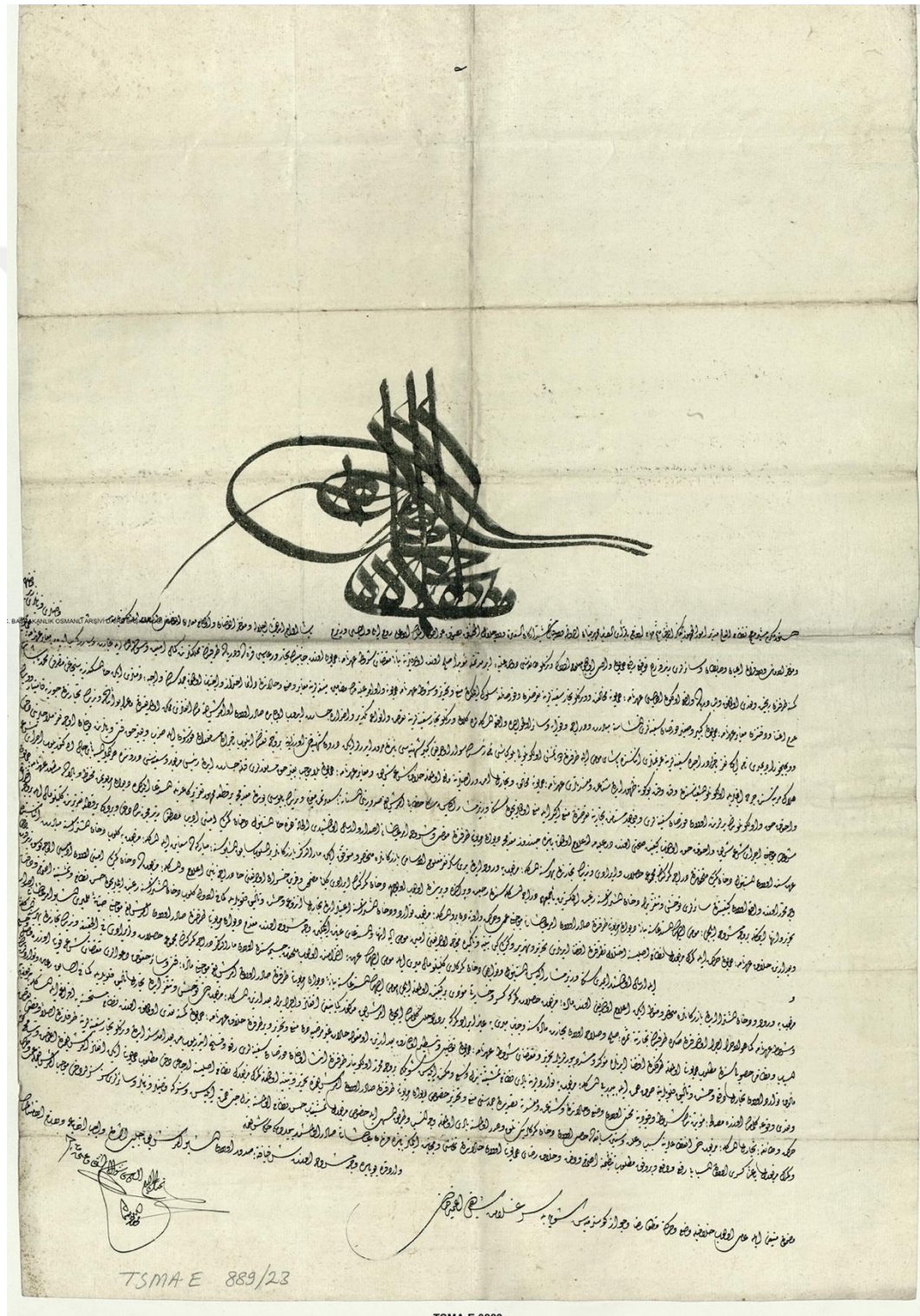
Kaynak: https://d-maps.com/carte.php?num_car=5990&lang=en Erişim Tarihi 23

Temmuz 2022. 16.49

Ek-5: Ülgünlülerin korsanlık faaliyetlerine meydan verilmemesini havi Sultan III. Mustafa'nın Rumeli Valisi ile Ülgün ve o bölgedeki diğer kadılarına fermanı.

Kaynak: BOA. TSMA. e. 889/23.

Kaynak: BOA. C. HR. 72.3598.

EK-8: Ülgün ahalisinin korsanlığa çıkmasının engellenmesi, korsan gemilerinin kaldırılması, korsanların yağmaladıkları malların geri iade edilmesi ve Ülgünlü Ali Hoca adlı korsanın Ocak bayrağıyla korsanlığa çıkıp tüccar gemilerini yağmalamasının engellenmesine dair hüküm.

Kaynak: BOA. A. DVN. DVE. d. 018/6 hkm. 201.

Ek-10:Cezayir ve Tunus ve Trablus Ocakları'nın kendileriyle yapılan antlaşmalara aykırıda bulunmamaları, Ülgün ve civar bölgelerin korsanlığa çıkmaması, tüccar gemilerine zarar vermemeleri, firkate ve korsan gemilerinin imha edilip yerine yenilerinin yapılmasının yasaklanması, her ne vakitte içlerinden sulh ve sulehaya aykırı harekete cesaret edenler olur ise yağmaladıkları malların kendilerinden temin edilmesi, esirlerin serbest bırakılması, korsanlara gereken cezaların verilmesi, Roma imparatoruna tabi Trieste tüccarı sefayini kapudanlarından Françesko Baceye Devlet-i Aliyyeye tabi bazı iskelelerde ticaret yapmak istemesi üzerine ol havalide olan Cezayir ve Tunus ve Trablusgarb ve Ülgün-Bar sefayinine tesadüf olursa kendisine ahidname gereğince taarruzda bulunulmaması, emnen ve salimen ticaret yapmasına izin verilmesi, dostane muamele edilmesine dair hüküm.

Kaynak: BOA. A. DVN. DVE. d. 060/4 hkm. 846.

